

Orman ve Av

2024 | Eylül - Ekim | 5 | Cilt 102

ISSN: 1302-040X

96.
YAYIN
YILI

Atatürk'ün Yükseköğretim Reformu, Ormanlık Eğitimi ve Bu Eğitimin Dönüm Noktalarından Biri;
Dr. Abdülgafur Acatay ve 120. Doğum günü **17 >>**

Türkiye Memelileri Alageyik
(*Dama Lama* L. 1758)

35 >>

Kara Avcılığı Kanunu'nun Tarihsel Gelişimi Hakkında Değerlendirme

42 >>

Her Şeyin Hikâyesi Romanı: "Tohumlar mırıldanırken"

45 >>

**TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ
TARAFINDAN İKİ AYDA BİR
YAYIMLANIR.**

Yıl: 2024, Eylül - Ekim, Sayı: 5 Cilt: 102
ISSN 1302-040X

**TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ ADINA
SAHİBİ**

GENEL BAŞKAN

Ahmet Hüsrev ÖZKARA

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Hayriye ERTUĞRUL

EDİTÖR

Doç. Dr. Fatih TEMEL

fatihtemel93@gmail.com

YAYIN KURULU

Dr. Coşkun Okan GÜNEY

Orm. Yük. Müh. Erdal ÖRTEL

Doç. Dr. Mehmet ÖZALP

Orm. Yük. Müh. Niyazi ÖZÇANKAYA

Öğr. Gör. Cansu ÖZTÜRK

Bilgilendirmek amacıyla üyelerimize
ücretsiz dağıtılır.

YÖNETİM YERİ

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

CUMHURİYET MAH. TUNA CAD. NO: 5/8 KIZILAY
06420 ÇANKAYA / ANKARA / TÜRKİYE

TEL-FAKS

0312 433 84 13

www.ormancilardernegi.org

tod1924@ormancilardernegi.org

TASARIM / BASKI

Kuban Matbaacılık Yayıncılık

KAPAK FOTOĞRAFLARI

Ön Kapak
Yusuf ÇELİK

İç Kapaklar
Hayriye ERTUĞRUL

İÇİNDEKİLER

Editörden	1
Ordu İli Aybastı İlçesi Perşembe Yaylası Altın Arama ve İşletme Etkinliklerine İlişkin İnceleme Raporu	2
Kirli Madencilğe Karşı Mücadelemize Omuz Verenlere Selam Olsun	11
6831 Sayılı Orman Kanunu'nun Ek 16'ncı Maddesi Kaldırılmalıdır	12
Doğal Kaynaklarımıza Kıymayın!	14
Atatürk'ün Yükseköğretim Reformu, Ormancılık Eğitimi ve Bu Eğitimin Dönüm Noktalarından Biri; Dr. Abdulgafur Acatay ve 120. Doğum günü	17
Türkiye Memelileri Alageyik (<i>Dama Lama</i> L. 1758)	35
"Gökkuşluğu Merdivenleri"nin Mimari: Hüseyin Çetinel	41
Kara Avcılığı Kanunu'nun Tarihsel Gelişimi Hakkında Değerlendirme	42
Kitap Tanıtımı Her Şeyin Hikâyesi Romanı: "Tohumlar mırıldanırken"	45
Küresel İklim Değişikliği Krizine, Minimalizm Çare Olabilir Mi?	48
Geleneksel Orman Teknikerleri Buluşması Bu Yıl Çeşme'de Gerçekleşti	51

EDİTÖRDEN

Doç. Dr. Fatih TEMEL

Değerli Orman ve Av Okurları, Anayasamızın 56. maddesi “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.” şeklinde başlamaktadır. Bu madde ile tüm yurttaşların sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakları güvence altına alınmış ve Devlet ve vatandaşlar çevreyi iyileştirmekle ve çevreye zarar verecek durumları önlemekle görevlendirilmiştir.

Başta maden, enerji ve turizm sektörleri olmak üzere, pek çok sektörün sonu gelmeyen talepleri çevre üzerinde geri dönüşü çoğu zaman olanaksız tahribata neden olmaktadır. Mevzuatta bu sektörler lehine yapılan düzenlemeler ve uygulamadaki suistimaller sonucunda bu tahribatın kapsam ve derinliği ne yazık ki her geçen gün artmaktadır. Yaşanan olumsuzluklar sivil toplumda çevre bilincinin güçlenmesi ve çevreye verilen zararların önlenmesi için örgütlü çabaların ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır. Vatandaşların gösterdiği hassasiyet ve çaba bir noktaya kadar etkili olsa da çevreye verilen zararın önlenmesinde çoğu zaman yetersiz kalmaktadır.

Ülkemizin yer aldığı coğrafyada insan varlığı ve faaliyeti insanlık tarihi kadar eskidir. Bu toprakların sunduğu kaynaklar binlerce yıldır insanlar tarafından kullanılmasına karşın doğa hala tüm cömertliğini sergilemeye devam etmektedir. Ancak tarihin hiçbir döneminde insan nüfusu ve talepleri günümüzdeki kadar büyük olmamıştır. Dolayısıyla ülkemizin doğasının aldığı yaraların iyileşmesi ve kendini toparlaması tarihi dönemlerdeki kadar kolay olmayacaktır. Bu noktada, doğaya verilen zararların en aza indirilmesi ve bu zararların telafi edilmesinde

insanların aktif olarak rol oynaması, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşayabilmemiz için kaçınılmazdır.

Bu konuda ilginç bir adım Avrupa Birliği (AB) tarafından geçtiğimiz aylarda atıldı. 29.07.2024 tarihinde yürürlüğe giren Doğa Yenileme Kanunu (Nature Restoration Law) ile AB üyesi ülkeler 2030 yılına kadar AB'nin karasal ve denizel ekosistemlerinin en az %20'sine karşılık gelen alanlarda ekosistemleri onarmayı taahhüt ettiler. 2050 yılına kadar ise tahrip edilmiş tüm ekosistemlerin yenilenmesi hedeflenmektedir. Bu kanun, türünün kıta bazında hazırlanmış ilk kapsamlı yasasıdır ve AB Biyoçeşitlilik Stratejisinin önemli bir bileşenidir.

AB'de habitatların %80'inden fazlası kötü durumdadır ve yasanın spesifik hedefleri arasında ormanlardan kumullara tüm ekosistemlerde biyoçeşitliliği yüksek, parçalanmamış habitatlar oluşturmak bulunmaktadır. Bunun yanında tozlaşma vektörü böcek popülasyonlarının büyüülmesi, yapay engellerin kaldırılarak nehirlerin özgür akmasının sağlanması, kentlerdeki yeşil alanların geliştirilmesi ve orman ekosistemlerinin zenginleştirilmesi yasanın önemli hedefleri arasında yer almaktadır. Bu yasa ve bu yasa kapsamında AB ülkelerinde gerçekleştirilecek çalışmalar ülkemizde insan etkisiyle zarar görmüş ekosistemlerin yenilenmesi için örnek oluşturabilir.

Orman ve Av'ın bu sayısında Atatürk'ün Yükseköğretim Reformu, Alageyik, Gökkuşuğu Merdivenleri, Kara Avcılığı Kanunu ve Küresel İklim Değişikliğine Minimalizm Çare Olabilir mi? başlıklı yazıları bulabilirsiniz. Keyifli okumalar dileriz.

Basın Açıklamaları

ORDU İLİ AYBASTI İLÇESİ PERŞEMBE YAYLASI ALTIN ARAMA VE İŞLETME ETKİNLİKLERİNE İLİŞKİN İNCELEME RAPORU

Konu: Türkiye Ormancılar Derneği'nin yapmış olduğu görevlendirme ile Ordu ili Aybastı ilçesi, Perşembe Yaylası'nda altın madeni açma ve işletme etkinliklerinin yerinde incelenmesi

Raporu Hazırlayanlar: Prof. Dr. Ali Kavgacı, Prof. Dr. Bülent Turgut, Doç. Dr. Oğuz Kurdoğlu, Doç. Dr. Murat Alan

İncelemeler

Ordu İline ulaşılan ilk gün (21.07.2024), öncelikle Türkiye Ormancılar Derneği (TOD) Ordu-Giresun Temsilcisi, Ordu Çevre Derneği ve Ordu Sağlıklı Yaşam ve Eğitim Derneği ile bir toplantı yapılmıştır. Toplantıda, Perşembe yaylasında yapılması planlanan altın madeni işletmeciliğine ilişkin mevcut durum değerlendirilmiştir.

Değerlendirmede, iki adet mera komisyon kararı olduğu, birinci mera komisyon kararında (24.04.2024 tarih ve 2024/7 sayılı) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılan maden arama izni başvurusunun **oybirliği ile reddedildiği** görülmüştür. Ret gerekçesinde mera tahsis ko-

misyonuna bağlı teknik ekip tarafından tarımsal üretim bakımından yazılan inceleme raporunda;

i. Söz konusu yaylakların vejetasyon içerisindeki kaliteli bitki oranları itibariyle "orta sınıf" yaylak kapsamında yer aldığı,

ii. Bu yaylakların kadim kullanıcısı olan mahallelerde ciddi oranda (%91,53) kaba yem açığının bulunduğu,

iii. Bu açığın giderilmesini sağlayan alternatif yem kaynaklarının olmadığı,

iv. Yatırımın teknik boyutu nedeniyle alternatif alan (yerine konulabilecek mera) yönünden değerlendirme yapılamadığı,

v. Mahallinde çiftçilerle yapılan görüşmelerde, çiftçilerin maden arama çalışmalarının hayvancılık faaliyetlerini kısıtlayacağı gerekçesiyle olumlu yönde bakmadığı,

vi. Mevcut kaba yem açığının; mera ıslahı ve amenajmanı projelerinin uygulanması, yem bitkisi üretiminin teşvik edilmesi ve çayır alanlarındaki ot veriminin artırılması ile azaltılabileceği,

vii. Maden arama faaliyetleri

kapsamında yapılacak sondaj çalışmaları ve yol yapım işlerinin çevrede bulunan su kaynaklarına, sucul flora (bitki) ve faunaya (hayvan) olumsuz etkisinin olacağı ve mera bütünlüğünü bozacağı değerlendirilmiş ve

viii. Sonuç olarak maden arama izni verilmesinin uygun olmayacağı yönünde görüş bildirilmiştir.

Yine aynı komisyon tarafından su kaynakları bakımından yapılan inceleme sonucunda;

i. Altın madeni işletmeciliği için planlanan yaklaşık 245 adet sondaj noktasının (98.036 m²) geniş bir alana yayıldığı, bu sondaj noktalarından bir kısmının Korgan ilçesi Beypınarı mahallesine içme suyu temin edilen su kaynaklarının bulunduğu bölge içerisinde yer aldığı ve bu durumun mahalle sakinlerinin konuyla ilgili görüşlerini olumsuz etkilediği,

ii. Toplamda 216.287 m² alanda yapılacak tali yol çalışmalarının ise mera bütünlüğünü bozacağı ve hayvanların mera alanına giriş ve çıkış yollarını değiştireceği, dolayısıyla münavebeli otlatma planlarının bu parçali

yapıdan olumsuz etkileneceği anlaşılmıştır.

Yukarıda belirtilen değerlendirilmeler, sahayı bilen ve söz konusu bölgenin tarımsal üretim durumunu ve karşılaşılan sorunları yakından takip eden, devletin ilgili kurumunda görev yapan teknik elemanlarca, 31.07.1998 tarihli ve 23419 Sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Mera Yönetmeliği’nde yer alan “Komisyon ve Teknik Ekiplerin Çalışma Esas ve Usulleri” göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Bu yönetmelikte; yaylaklardan yararlanan yerleşim birimlerinin büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayıları, tahsis edilecek alanların niteliği, büyüklüğü, topografyası, durumu ve sınıfı, arazi kullanım şekilleri, otlatma kapasiteleri, iklim özellikleri, sulama ve geçit yerleri ve ihtiyaç duyulan mera, yaylak, kışlak ve otlak durumları göz önünde bulundurulmaktadır.

TOD tarafından belirlenen uzmanlar olarak alanda yapılan inceleme, gözlem ve yaylaklardan yararlanan kadim kullanıcılarla yapılan görüşmelerde de yukarıda belirtilen ret gerekçelerinin yerinde olduğu belirlenmiştir.

Yine aynı komisyon tarafından 05.07.2024 tarihinde alınan 2024/14 sayılı sonraki kararda ise iki üyenin şerhine karşın maden arama izni başvurusunun oyçokluğu ile **kabul edildiği** anlaşılmıştır. Söz konusu kararda;

i. Arama izni talep edilen yaylakların vejetasyon içerisindeki kaliteli bitki oranları itibarıyla

“orta sınıf” yaylak kapsamında yer aldığı,

ii. Maden arama faaliyetlerinin teknik boyutu nedeniyle alternatif alan yönünden değerlendirme yapılmadığı,

iii. Söz konusu yatırımın kaba yem açığı üzerinde büyük oranda olumsuz etkisinin olmadığı,

iv. Teknik ekip tarafından çiftçilerle yapılan görüşmelerde çoğunluğun maden arama çalışmalarına uygun görüş vermediği,

v. Mevcut kaba yem açığının Mera Islah ve Amenajman projelerinin uygulanması, yem bitkisi ekiminin teşvik edilmesi ve çayır alanlarındaki birim alan verimlerinin artırılması ile giderilebileceği,

vi. Uzman bir ziraat mühendisine arama faaliyetleri kapsamında kullanılan alanları eski vasıf ve karakterine getirmek için geri dönüşüm projesi hazırlanması, geri dönüşüm proje bedelinin Ordu Defterdarlığına yatırılması, alındı makbuzu ile ruhsat sahibi tarafından imzalanmış (taahhüt) onaylı sözleşmenin İl Tarım ve Orman Müdürlüğü’ne verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Her iki kararda da Perşembe Yaylası’nın “orta sınıfı” yaylak kapsamında yer aldığı belirtilmiştir, ancak bu sınıflamanın bilimsel bir çalışmanın sonucu olup olmadığı belirtilmemiştir. Kaldı ki Toprak Gübre ve Su Kaynakları Araştırma Enstitüsü verilerine göre Perşembe yaylasının mera durum sağlık sınıfı “sağlıklı, iyi”, mera durum sınıfının “iyi” mera ıslahına gerek

duyulmadığı ve doğru yönetimle bu meraların sürdürülebilir kullanımının mümkün olduğu belirtilmiştir. Alanın arazi değerlendirilmesinde; eğim sınıfının “orta”, erozyon derecesinin “hafif”, toprak derinliğinin “orta” ve yıllık NDVI (vejetasyon indeks değeri) değerinin ise 0.60 yani yoğun bitki örtüsünün olduğu bilgileri yine aynı verilerde mevcuttur.

Bu veriler Perşembe Yaylası’nın hem alan özellikleri hem de mera özellikleri bakımından hayvansal üretim açısından oldukça iyi durumda olduğunu göstermektedir. Hayvansal üretim bakımından oldukça değerli olan bu alanın mera bütünlüğünü bozmadan ve var olan kalite derecesini olumsuz yönde etkilemeden kullanılması gelecek kuşakların da bu alandan aynı oranda faydalanmasını sağlayacaktır.

Kaba yem açığı oranının (%91,53) belirtilmediği ikinci raporda, söz konusu maden arama faaliyetlerinin bu oran üzerinde olumsuz etkisinin olmadığı vurgulanmıştır. Bu sonuca varılırken hangi değerlendirme kriterlerinin veya hesaplama yöntemlerinin kullanıldığı belirtilmemiştir. Maden arama çalışmalarına uygun görüş veremeyen yaylaklardan yararlanan kadim kullanıcıların hayvansal üretimlerini verimli bir şekilde yürütebilmelerini engelleyen kaba yem açığı hesaplanırken; hayvan sayılarının, hali hazırdaki yem bitkisi ekili alanlarının, bu alanlardan elde edilen ot miktarları ve yürütülen mera ıslah ve amenajman projelerinin göz önünde bulun-

durulması gerekir. Yani, zaten uygulamada olan bu yöntemleri alınacak yeni tedbirler olarak göstermek doğru bir yaklaşım değildir.

Birinci komisyon kararında belirtilen su kaynaklarının ve sulu flora ve faunanın olumsuz etkilenmesi görüşüne ikinci raporda yer verilmemiştir. Ayrıca söz konusu arama faaliyetlerinin mera bütünlüğünü bozacak nitelikte olması görüşü de yine ikinci kararda dile getirilmemiştir.

İkinci komisyon kararında, arama faaliyetini yürütecek kuruluşun arama faaliyeti esnasında ve sonrasında alınacak tedbirlerle ilgili bildirdiği görüşlerin dikkate alındığı ancak mera komisyonu tarafından görevlendirilen teknik ekibin görüşlerinin göz ardı edildiği anlaşılmaktadır.

İkinci kararda ayrıca mendereslere en yakın konumda bulunan 147, 148, 149 ve 150 numaralı sondaj noktalarının ve yol alanının flora ve faunayı olumsuz yönde etkilememesi için komisyonca iptal edilmesine karar verilmiştir. Komisyon söz konusu sondaj çalışmalarının flora ve faunayı olumsuz yönde etkileyeceğini beyan etmiştir. Mendereslere yakın alanlarda sondajların ekosistemi olumsuz yönde etkilediğini kabul eden komisyonun diğer sondajların ekosisteme zarar vermeyeceği sonucuna nasıl vardığı anlaşılamamıştır. Söz konusu komisyon kararının sadece arama faaliyetleri için alındığı, arama faaliyetlerinde bile bu kadar zararın öngörül-

düğü alanda madencilik faaliyetinin zarar boyutunun ne kadar büyük olabileceği kolaylıkla anlaşılmaktadır.

Mera komisyon kararları dışında Perşembe Yaylası çevresinde birtakım faaliyetler yapıldığı, bu faaliyetler içinde bazı alanlarda kazı, bazı alanlarda sondaj çalışmaları yapıldığı belirtilmiştir. Bu bilgilerden Perşembe Yaylası'nda bir firmanın altın arama ve işletme için faaliyet içinde olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca Korgan-Koşcucağaz'da Yayla'da öngörülen altın işletmelerine 2-3 km mesafede Ordu Alan-kent-Kabataş İçme Suyu Göleti olduğu belirtilmiştir. Yapılan ön değerlendirmeler sonucunda Perşembe Yaylası'na gidilerek yerinde incelemeler yapılmasına karar verilmiştir.

Değerlendirme toplantısından sonraki gün (22.07.2024) Ordu Çevre Derneği, TOD Ordu-Giresun İl Temsilcisi ve Ordu Sağlık ve Eğitim Derneği ile birlikte Perşembe Yaylası'na ulaşılmıştır. Yaylada Dursun Alınlı (Beypınarı Muhtar), Ercan Çelebi (Terzili Mahalle Muhtar), Yüksek Dere (Muhtarlar Derneği Başkanı), Necmi Uzan (esnaf), Feridun Güney (Jeoloji Mühendisi), Fehmi Küpçük (Aybastı Eski Belediye Başkanı), Yüksel Kartal (CHP Aybastı İlçe Başkanı), Muharrem Aydın (avukat), Sırrı Yumbul ve Nihat Koçalan (vatandaş) inceleme ekibine katılmışlardır.

Perşembe Yaylası'nda, Karga Tepe'de genel bir inceleme yapılmış, hemen yakındaki bir gölet ve bitişiğinde bir şehitlik olduğu görülmüştür. Daha sonra yayla

içindeki menderesler yakından incelenmiş, mendereslerde pek çok sucül bitki ve onların oluşturduğu yetişme ortamına has bitki toplulukları, balık yavruları, tatlı su midyeleri ve midyelerin boş kabuklarına rastlanılmıştır. Yaylanın özellikle yüksek kısımlarında gürgen (*Carpinus betulus*) ve üvezin (*Sorbus aucuparia*) egemenliğinde orman parçaları ile orman güllerinden (*Rhododendron* spp.) oluşan çalılıkların olduğu tespit edilmiştir. Sahanın devamında yine gürgenin egemenliğinde ormanların olduğu, bunların Doğu Karadeniz bölgesi dışında ülkemizde yayılışı bulunmayan sakallı kızılğacın (*Alnus glutinosa* subsp. *barbata*) egemenliğindeki dere içi ve dere kenarı (riparyan) ormanlarla birlikte eşsiz bir peyzaj bütünlüğü oluşturduğu görülmüştür.

Yayla'nın Korgan sınırına yakın yol kenarında (Taşkesiği, Yalman Tepe mevki), yaklaşık 10 m² büyüklüğünde 8 adet sondaj çalışmasının yapıldığı muhtarlar tarafından bildirilmiştir. Sondaj yapıldığı söylenen alanda incelemeler gerçekleştirilmiştir. Burada (Taşkesiği) sondaj çalışmaları yanında bazı kazı alanları da görülmüştür. Bu kazı alanları çevredeki yeşil örtüden dolayı uzaktan kolayca seçilebilmektedir. Bu şekilde 3-4 adet kazı alanı bulunmaktadır. Yine açılmış bir çukurun (toprak profiline benzeyen) taban suyu kaynaklı su dolu olduğu, bu nedenle yaylada taban suyunun yüzeye çok yakın olduğu, dolayısıyla su ve mera koşulları açısından elverişli durum bulunduğu gözlenmiştir.

Yine yol kenarında bulunan kazılardan hareketle sahada 10 cm'den daha kalın, organik madde açısından zengin bir A horizonu (toprak profillerinde organik maddenin yer aldığı katman) bulunduğu görülmüştür.

Ordu ilinin geneli için TEMA vakfı tarafından kamuoyu gündemine getirilen IV. grup madenlerin¹ ruhsatlılık durumunu gösteren harita (Şekil 1) incelendiğinde, Ordu ilinin %74'ünün IV. grup madenlere ruhsatlı olduğu anlaşılmaktadır. Perşembe Yaylası'na yakın yerleşimlerden olan Korgan ilçesi çevresinde ise "İhale Ruhsat Alanı" ve "Arama Ruhsat Alanı"nın yoğun olduğu görülmektedir. Bu açıdan Perşembe Yaylası'nın bulunduğu alanda bile ruhsatlılığın yoğun olduğu anlaşılmaktadır.

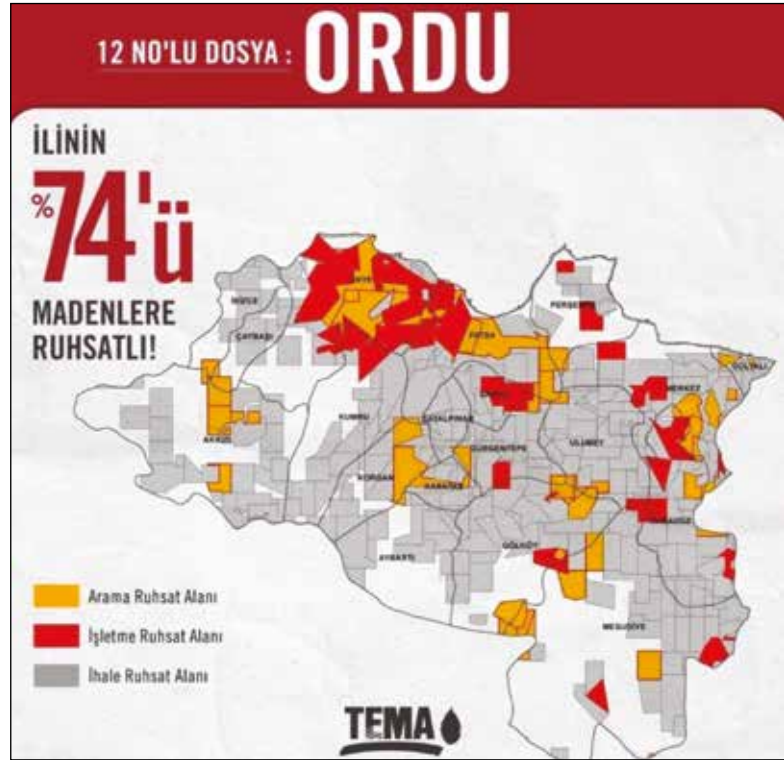
Perşembe Yaylasının Ekolojik ve Biyolojik Özellikleri Kültürel Yapı ve Ekosistem Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi

Perşembe Yaylası sahip olduğu menderesler ile ekolojik, biyolojik ve jeomorfolojik olarak eşsiz bir değere sahiptir. Bu özellikleriyle yaylanın Karadeniz'de bir benzeri bulunmamaktadır. Yaylanın Dünya mirası listesinde yer alması için başvuruda bulunulmuştur. Aybastı ilçesine 17 km uzaklıkta ve yaklaşık 1.500 m yükseltide bulunan yayla,

1991 yılında Turizm Merkezi olarak ilan edilmiştir. (Bahtiyar Karadeniz ve Sarı, 2018).

Bahadır ve Işık (2018) yaylanın jeolojik açıdan oluşumunu şu şekilde açıklamaktadır: "Yayla, Canik silsilesinin doğu kesimine karşılık gelmekte ve genel olarak yüksek bir plato görünümü taşımaktadır. Aybastı Yaylası ve yakın çevresinde Orta-Üst Eosen volkano sedimanterleri ve Pliyosen dönemine ait bazaltlar yüzeylenmektedir. Yöre, Pliyosen dönemindeki bazalt çı-

kışından sonra Pleyistosen'den beri flüvyal aşınımına maruz kalmış, yüksek bir aşınım yüzeyi görünümü kazanmıştır. Aşınım yüzeyinin üzerinde yer yer aşınımdan arda kalan 200-300 m yüksekliğinde tepeler (monadnock) oluşmuştur. Bu tepelerden aşınım yüzeyinin orta kesimine doğru akan dereler çevreden merkeze doğru toplanmış ve aşınım yüzeyinin ortasında birleşerek tipik bir sentripetal (çevreden merkeze doğru) akarsu ağı oluşturmuş-

Şekil 1. TEMA Vakfı tarafından hazırlanan Ordu İli IV. grup madenlerin ruhsatlılık durumu haritası.

¹ Türkiye'de madenler Maden Kanunu'na göre 5 grupta ele alınıyor. TEMA Vakfı ise çalışmalarını bu maden grupları arasında geniş alanlara yayılan ve üretimleri esnasında yoğun su tüketimine ve kirliliğine neden olan IV. Grup madenlere yoğunlaştırıyor. IV. Grup madenler altın, bakır, kömür gibi endüstriyel madenleri içeriyor (<https://www.tema.org.tr/basin-odasi/basin-bultenleri/turkiye-maden-ruhsatlarinin-tehdidi-altinda> Erişim tarihi 26.07.2024).

tur (Şekil 2). Aşınım yüzeyinin (Perşembe Yaylası) orta kesiminde eğim değerleri %2'nin altındadır. Buna bağlı olarak merkezde toplanan akarsular getirdikleri alüvyonları biriktirmiş ve menderesler oluşturmuştur. Sahada birçok jeomorfolojik şeklin varlığı, yöreyi flüvyal jeomorfoloji açısından açık havadersliğine dönüştürmüştür. Bu şekillerin bir arada görüldüğü Perşembe yaylasında yer alan menderes şekilleri ender olup, relikt jeomorfolojik şekillerdir". Bu bilgilerden anlaşılacağı üzere Perşembe Yayla'sı, çok eski devirlere giden bir jeomorfolojik oluşum geçirmesi ve flüvyal jeomorfoloji açısından özel bir değerinin olması yanında, çevreden merkeze doğru birbirleri ile ilişkisi olan bir akarsu ağına sahiptir.

Bahadır ve Işık (2018) Perşembe Yaylası'na özgü menderesler konusunda da önemli açıklamalar yapmışlardır. Buna göre flüvyal topoğrafyada mendereslerin eğim değerlerinin azaldığı, akış hızının düştüğü kesimlerde oluştuğu; farklı şekiller ortaya çıktığı, bu şekillerin bazılarının buldukları alana özgü özellikler taşıdığı belirtil-

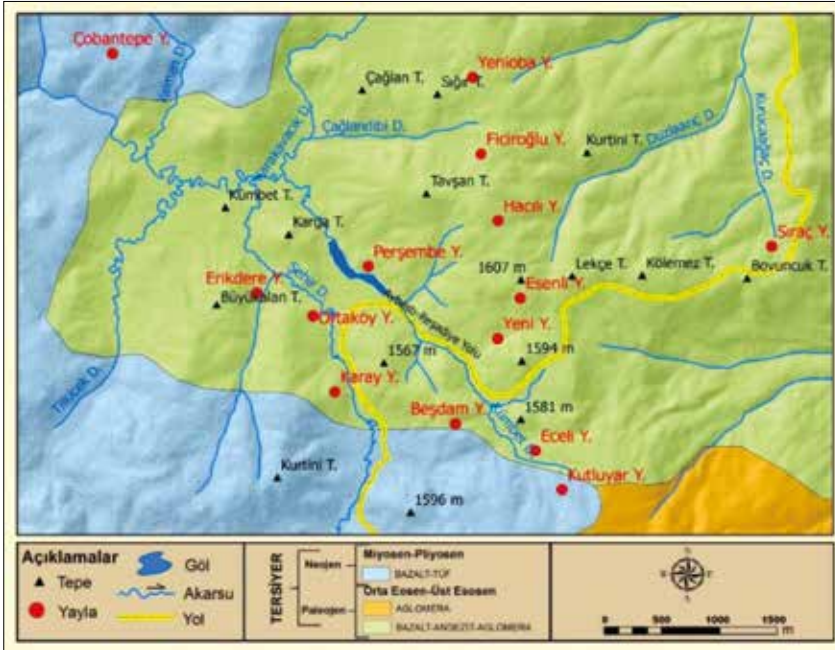
miştir (Şekil 3). Ayrıca, menderesli akışın genel olarak taban seviyesine yakın kıyı kesimlerinde oluştuğu, Aybastı Yaylası'nda oluşan mendereslerin ise aşınım yüzeyi üzerinde gelişmiş özelliği ile diğerlerinden farklılık gösterdiğini bildirmişlerdir². Dolayısıyla Perşembe Yaylası'nda mendereslerin, göller ve farklı menderes şekilleri oluşturduğu özel bir ekosistem olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Bulut (2010), yaylanın barındırdığı kuş türleri, vejetasyon yapısı ve ilginç menderesleri ile sulak alan ekosistemi ve tabiat alanı olarak koruma değeri ve jeomorfolojik miras özelliği taşıdığını belirtmiştir. Bu kapsamda Perşembe Yaylası çevresindeki 420 ha'lık alanıyla Bakanlar Kurulu'nun 20.09.1991 tarih ve 2997 sayılı kararıyla yayla turizm merkezi ilan edildiğini, Başbakanlık Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı'nca da Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak ilan etme çalışmalarının sürdürdüğünü bildirmiştir.

Perşembe Yaylası, mevcut özel çevre koruma bölgeleri içinde yer almamaktadır. Yine de Yayla'nın özel çevre koruma bölgesi olarak düşünülmüş olması,

taşıdığı değer açısından önemini göstermektedir. Bu konuda Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün web sayfasında "Bulduğumuz coğrafik kıtada bir benzeri bulunmayan Perşembe Yaylası Menderesleri'nin bir dünya mirası olarak korunması amacıyla tescil işlemleri son aşamdadır" bilgisi bulunmaktadır (OKTM, 2024). Diğer yandan Aybastı Belediye Başkanı da yaylanın "doğal sit alanı" ilan edilme çalışmalarının sürdürdüğünü bildirmiştir (Niksar Danışman Gazetesi, 2024). Bu bilgi ve gelişmeler yaylanın "turizm merkezi" dışında henüz tescil edilmiş bir durumunun olmamasına karşın, ulusal ve uluslararası eşsiz bir değerinin olduğunun göz ardı edilemeyeceğini göstermektedir.

Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün web sayfasında belirtildiğine göre yaylada her yıl temmuz ayı içinde yayla şenlikleri yapılmaktadır (Şekil 4). Şenliklerde çeşitli yarışmalar, folklor gösterileri, konserler, sosyal ve kültürel etkinlikler, güreş müsabakaları, at yarışları vb. etkinlikler düzenlenmektedir. Yayla, yorgunluk atmak, piknik yapmak, safari, yamaç

² Bahadır ve Işık (2018), Perşembe yaylası özelinde, menderes tanımı ve oluşumunu şu şekilde özetlemektedir: "Menderesli akışta içbükey yamaç alttan oyulur ve bu kesim belirli bir süre sonra dikleşir. Bu alana çarpak, dışbükey yamaçta ise tam tersine birikme meydana gelir ki bu depoya burun deposu veya dolgusu denir. Bu depoların bir diğerini ise terkedilmiş yatak depoları oluşturur. Bu depoya kil tıkacı adı verilir. Bir diğer depo ise iki kenar boyunca uzanan sırtlar halindeki doğal set (leve) depolardır. Oluşan bu leveler her taşkın ile birlikte yükselir ve levelerle sınırlandırılmış bu alana ise menderes kuşağı denilmektedir. Menderesli akışın olduğu yerlerde epirojenik (yer kabuğunun geniş alanda hareketi) yükselme veya taban seviyesi alçalmasına bağlı olarak akarsu olduğu gibi vadisine gömülür ki gömük menderesleri oluşturur. Bazı durumlarda ise çarpak kısmı kopar ve akarsu menderes bükümünü terk ederek daha kısa mesafeden yoluna devam eder. Böyle durumlarda ise kopan kısım yağın yağmurlarla dolar ve küçük bir göle dönüşür. Oluşan bu göller genel olarak at nalına benzediği için nal gölü, yay gölü (ox bow lake) gibi isimler verilir. Oluşan bu şekillerin bir arada görüldüğü **Perşembe doğal bir jeomorfolojik dersliği niteliğindedir**. Yörede yer alan menderes şekilleri ender olup, relikt (çok eskiden kalan) jeomorfolojik şekillerdir"

Şekil 2. Perşembe Yaylası'nın jeolojik oluşumu (Bahadır ve Işık, 2018). Perşembe Yaylası'nın çevresinde 13 adet daha yaylanın olduğu dikkat çekmektedir.

Şekil 3. Perşembe Yaylası Mendereslerine ait bir görünüm.

paraşütü için idealdir. Aynı zamanda Yayla'da, eşsiz güzelliğe sahip tabiat harikaları, tarihi eserler ve alanlar mevcuttur. Kümbetler, Çiseli Şelalesi, Karga Tepesi bunlara örnektir (OKTM, 2024). Yaylada Şekil 4'teki duyurudan anlaşılacağı gibi 916 yıldır süregelen etkinlikler olduğu anlaşılmaktadır. 9 yüzyılı aşkın bir süredir yapılan etkinliklerin yaylaya tarihsel ve kültürel açıdan eşsiz bir değer kattığı şüphesizdir.

Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü web sayfasında bulunan bilgilere göre Yayla'nın tarihi bir savaşa tanıklık ettiği, savaşta Perşembe Yaylası'nda Danişment Gazi'nin komutanlarından şehit düşen Emir Kümbet'in Türbesi (Şekil 5) ve savaşta şehit düşen askerlerin de mezarlarının bulunduğu (Şekil 6) bir şehitlik olduğu görülmektedir. Perşembe Yaylası'ndan yaralı olarak kurtulan Danişment Gazi'nin ise Başkentleri Niksar'da savaştan bir müddet sonra vefat ettiği, 1105 yılında Trabzon Rum Devleti'ne karşı savaşırken şehit düşen Danişment Gazi'nin komutanını Emir Kümbet ve 6 bin şehit Perşembe Yaylası'nda her yıl anıldığı belirtilmektedir (OKTM, 2024). Şehitlik ve kümbetin de yaylaya hayvancılık, doğal özellikler ve ekosistem zenginliği dışında değerler yüklediği anlaşılmaktadır.

Perşembe Yaylası menderesleri ve çevresi sulak alan bitki örtüsünden meydana gelmektedir. Bu tür ekosistemler azonal (genel iklim ve coğrafya özelliklerinden daha çok yerel koşullara göre oluşan özel ekosistemler)

Şekil 4. Perşembe Yaylası geleneksel etkinlik ilanı. Yaylada güreşi merkezine alan bu etkinliklerin 916 yıldır sürdürüldüğü anlaşılmaktadır (Foto M. Alan).

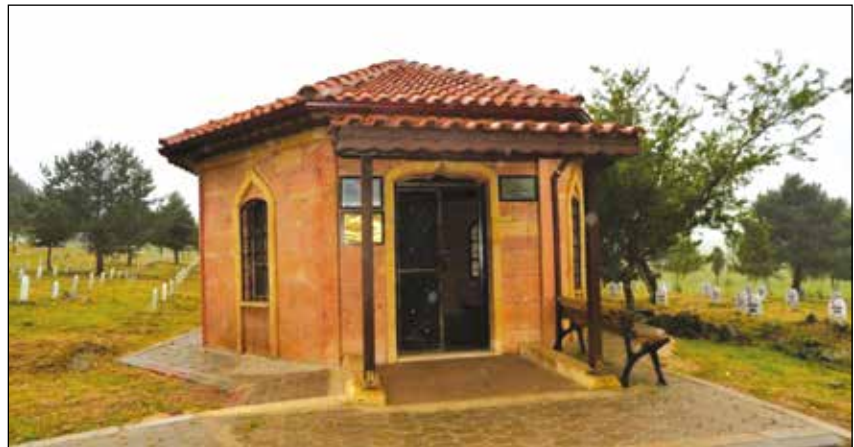
ekosistemler olup, varlıklarını yetişme ortamı koşullarının uygunluğuna bağlıdır. Nem ve su koşullarına bağımlı olan bu ekosistemler ve bitkileri, su rejiminde olabilecek küçük bir değişiklikten bile kolaylıkla etkilenilmekte ve varlıklarını tehlikeye girebilmektedir. Bir anlamda yetişme ortamı endemiği olan bu ekosistemler, ekolojik açıdan oldukça kırılgandırlar.

Yayla, ekosistem çeşitliliği açısından sahip olduğu zenginlik ve hassasiyetinin yanında floristik açıdan da oldukça değerlidir. Bu değerlerin en önemli göstergesi de yapısında barındırdığı *Alchemilla orduensis* (Özbucak ve ark. 2022) ve *Veronica fuhsui* (yayınlanmamış veri) gibi endemik bitkilerin varlığıdır. *Alchemilla orduensis*

IUCN kriterlerine göre EN yani "doğada yok olma riski yüksek" kategorisinde bir bitkidir (Deveci, 2012). Bu durum ekosistem yönetimi açısından bölgenin değerini ve hassasiyetini daha da artırmaktadır.

Yukarıda belirtildiği üzere men-

deresleri çevreleyen daha üst yükseltilerde gürgen ve kuş üvezinin egemenliğinde ormanlar, sakallı kızılbaş egemenliğinde riparyan ekosistemler ve orman güllerinin egemenliğinde çalılıklar bulunmaktadır. Bu yapı oldukça dar bir alandaki zengin ekosistem çeşitliliğinin varlığını göstermektedir. Bir havza ya da peyzaj meydana getiren ekosistemler birbirleriyle etkileşim halindedir. Bu ekosistemlerden birinde var olabilecek bir bozulmanın, diğer ekosistemler üzerinde olumsuz etkileri olmakta ve peyzaj bütünlüğüne zarar vermektedir. Bu açıdan bakıldığında menderesler ve çevresindeki sulak alanlarla çayır ekosistemlerini, bunları çevreleyen diğer ekosistemlerden ayrı düşünmek mümkün değildir. Perşembe Yaylası ve çevresini meydana getiren peyzaj birbirinden farklı bitki toplumları, flüvyal jeomorfoloji ve menderesler (çevre koşulları) ile milyonlarca yıl süren bir evrimsel süreç sonunda olmuştur. Bu çerçevede, mera komisyon kararında söz edilen sondaj çalışmalarından

Şekil 5. Aybastı, Perşembe Yaylası Emir Kümbet Türbesi

Şekil 6. Aybastı Perşembe Yaylası Şehitlik. Kümbet Türbesi ile aynı alanda.

sonra yapılabileceği öne sürülen bir geri dönüşüm projesinin asla başarılı olamayacağı açıktır. Diğer yandan taban suyunun zenginliği ve toprakta özellikle mera bitkileri için oldukça uygun bir A horizonunun bulunması, Perşembe Yaylasında hayvanlar için neredeyse 12 ay (son yıllarda kar yağmadığı belirtilmektedir) otlama olanağı bulunduğunun bir göstergesidir. Çevrede bulunan 12 yayla ile bölgede hayvancılık potansiyelinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Sonuç

Yapılan inceleme sonucunda, mera komisyonuna yapılan başvuru ile Perşembe Yaylası'nda öncelikle sondaj çalışmalarını, devamında ise altın madeni arama ve işletme çalışmalarının hedeflendiği anlaşılmaktadır. Bu hedef doğrultusunda Korgan mevki ve çevresinde bazı sondaj çalışmalarının ya-

pıldığı gözlenmiştir.

Perşembe Yaylası'nda eşsiz jeomorfolojik oluşumların yanı sıra, dünyada örneklerine az rastlanır menderes oluşumları bulunmaktadır. Yayladaki su kaynaklarının birbirleriyle bağlantılarının bulunduğu, bu bağlantılar bozulduğunda yaylanın kendine özgü yapısının kaybolacağı anlaşılmaktadır. Korgan-Koşcucağaz'da öngörülen altın işletmelerine 2-3 km mesafede Ordu Alankent-Kabataş İçme Suyu Göleti bulunması, Yayla'nın içme su kaynağı olması açısından stratejik önemini göstermektedir.

Menderesler ve çevresindeki sulak alan ekosistemleri çayır-lıklar ile faunanın önemli bileşenlerinden su midyelerinin ve nesli tehlike altında olan endemik bitkilerin varlığı Perşembe Yaylası'nın üstün doğa koruma değerini ortaya koymaktadır. Öte yandan bu ekosistemler,

onları çevreleyen zonal (iklim veya yükselti farklılığına bağlı oluşmuş orman) orman, riparyan orman ve çalılıklar ile zengin bir peyzaj bütünlüğü sergilemektedir. Binlerce yıllık evrimsel bir süreçte meydana gelmiş olan bu bütünlüğün sondaj çalışmalarını ve altın işletmeciliği sonucunda zarar göreceği ve bozulacağı açıktır. Böyle bir bozulma sonucunda ortaya çıkacak durumun onarımı asla mümkün değildir.

Perşembe Yaylası'nda değil altın işletmeciliğinin yapılması, sondaj çalışmalarının bile çevreden merkeze doğru olan su bağlantılarını bozabileceği, yaylanın en karakteristik özelliklerinden olan mendereslerin zarar göreceği ve bunun sonucunda da yaylanın yok olmaya kadar giden bir süreçle karşı karşıya kalabileceği görülmektedir.

Perşembe Yaylası ile birlikte bölgede 13 adet yayla bulunmaktadır. Perşembe Yaylası'nın mera durumunun mera komisyon kararlarında belirtilen "orta" olmayıp "iyi" sınıfında olduğu anlaşılmıştır. Söz konusu yaylaklardan yararlanan Ordu ili Aybastı ilçesi, Ordu ili Korgan ilçesi ve Tokat ili Reşadiye ilçesi ile bu ilçelere bağlı köy ve mahallelerdeki hayvan sayıları göz önünde bulundurulduğunda (yaklaşık 35.700 büyükbaş ve 90.300 küçükbaş) maden arama izni istenen alanların bölge hayvancılığı açısından ne denli önemli olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Diğer yandan yaylanın bulunduğu bölgenin iklim koşulları ve topografik yapısı nedeniyle meralardaki ot-

latma süresi de oldukça uzundur.

Yayla'da Kümbet Türbesi ve 6.000 şehit asker adına inşa edilmiş bir "Şehitlik" bulunmaktadır. Ayrıca, 916 yıldır Kırkpınar'daki çoğu pehlivanın da katıldığı güreş karşılaşmalarının olduğu Perşembe Yaylası Festivali yapılmaktadır. 1991 yılında Yayla, "turizm merkezi" ilan edilmiştir. Tüm bu kültürel ve tarihsel zenginlik, Perşembe Yaylası'nın ne kadar değerli, yöre kültürü ve turizmi açısından da ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Perşembe Yaylası'nda sondaj yapmak için mera komisyonuna başvuru yaparak bir yandan izin almaya çalışılırken, diğer yandan sondaj çalışmalarının zaten yapılmaya başlandığı görülmüştür. Bu durum yapılan sondaj çalışmalarının izinsiz bir şekilde gerçekleştirildiğine işaret etmektedir. Bölgede yapılması muhtemel bir altın işletmeciliğinin Aybastı ve Ordu halkı ile ülkemize bir katkısının olmayacağı, sadece sahada çalışma yapacak şirket ya da şirketlere kazanç sağlayacağı açıktır. Sürecin tamamlanması durumunda Aybastı halkının Perşembe Yaylası'nın altın madenciliğine kurban edileceği, hatta yok edileceği görülmektedir. Ordu ili Fatsa ilçesinde devam eden maden işletmeciliğinde yaşananlar ve hatta maddede yaşanan olumsuzluklar nedeniyle işletmenin bir süredir kapalı olması bunun en belirgin kanıtıdır.

Orman, mera ve yaylak gibi doğal kaynaklar, gördükleri işlevler ve ülkeye sunduğu hizmetler açısından "kamu yararı"³ niteliği bulunan ve öncelikle bu yönleriyle topluma hizmet sunması beklenen kaynaklar arasındadır. Bu kapsamda altın madeni arama ve işletme için talep edilen Perşembe Yaylası'nda bulunan eşsiz jeomorfolojik oluşumlar, su kaynakları, menderesler, sulak alan ekosistemleri, nesli tehlike altında bulunan endemik bitkiler, zonal orman, riparyan orman ve çalılıklardan oluşan zengin bir peyzaj bütünlüğü, hayvancılık etkinlikleri ile kırsal kalkınmaya katkıları ve sahip olduğu kültürel değerlerin, yaylada kamu yararının yüksek olduğunu yani **üstün kamu yararının** oluştuğunu ve mutlak surette bu özelliklerinin mevcut haliyle korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması gerektiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, Perşembe Yaylası ve çevresinde sondaj çalışmalarının iptal edilmesi ve altın işletmeciliğine asla niyet edilmemesi gerektiği görülmektedir. Uzun vadede yaşanan felaketler sonucu kapatıldığı belirtilen Fatsa Altın Madeni İşletmesinde yaşananlardan ders alınarak, Ordu ilinde IV. grup madencilğe verilen ruhsatlılık durumu (%74); Ordu halkının iradesiyle ortadan kaldırılmalı, Ordu ili için doğal zenginlikleri koruyan tarım (fındık), hayvancılık, balıkçılık, turizm vb. merkezli bir kalkınma tercih

edilmelidir. Aksi takdirde jeolojik oluşumlar, menderesler, kültürel değerler ve ekosistem açısından eşsiz bir değer taşıyan Perşembe Yaylasının yok olacağı açıktır. **13.08.2024**

Kaynaklar

Bahadır, M., Işık, F. 2018. Perşembe Yaylasında (Ordu) Jeomorfofitler ve Turizm Amaçlı Kullanımları. Uluslararası katılımlı Kapadokya Yerbilimleri Sempozyumu 24-26 Ekim 2018, Niğde, 92-97.

Bahtiyar Karadeniz, C., Sarı, S. 2018. Ordu İlinin Doğal Kaynaklara Dayalı Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(61).

Bulut, İ. 2010. Aybastı (Ordu) Şelale Ve Çağlayanları. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi, 20, 1-14.

Deveci M 2012. An Investigation on Plant Species Diversity in Colchic Province (Turkey). African Journal of Agricultural Research 7(5), 820-843.

Kurucu, B., 2024. 3194 Sayılı İmar Kanunu ile Planlama ve İmar Kanunu Tasarısı Taslağı'nın Kamu Yararı Kavramı Açısından Değerlendirilmesi. (<https://www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/yayinlar/EkonomikSorunlarDergisi/sayi30/sehirplanlama.pdf>) Erişim Tarihi: 09.08.2024)

Niksar Danışmend Gazetesi. 2024. Haber tarihi 2 Mayıs 2024 (<https://www.niksardanismend.com/persembe-yaylasi-nin-sit-alani-olup-korunmasi-icin-calismalar-suruyor/29542/>) Erişim Tarihi: 25.07.2024)

OKTM. 2024. Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü web sayfası (<https://ordu.ktb.gov.tr/TR-130730/persembe-yaylasi---menderesler-aybastiordu.html>) Erişim tarihi: 25.07.2024)

Özbucak, T., Akçin Ergen, Ö., Öztürk, Ş., Uzunömeroğlu, HÜ. 2022. Lokal Endemik Tür *Alchemilla orduensis* B. Pawl Üzerine Eko-Biyolojik Bir Çalışma. KSÜ Tarım ve Doğa Derg 25 (Ek Sayı 2): 342-351. <https://doi.org/10.18016/ksutarimdogavi.1092090>

³ Kamu yararı, "temelde kişiye ilişkin değil, kişilerin bir arada yaşayarak oluşturdukları toplumun varlığını sürdürmesine ilişkin bir çıkar"olarak tanımlanmaktadır (Kurucu, 2024)

KİRLİ MADENCİLİĞE KARŞI MÜCADELEMİZE OMUZ VERENLERE SELAM OLSUN

Barış SAĞRA, TOD Giresun-Ordu Temsilcisi - barissagra@gmail.com

Perşembe Yaylası olarak bilinen alanda, Ordu ili, Korgan ilçesi, Beypınarı ve Terzili mahallelerinde başlatılan altın maden işletmeciliği için maden arama ve sondaj çalışmalarına karşı Ordu Çevre Derneği, Ordu Sağlıklı Yaşam ve Eğitim Derneği ile Derneğimizin Ordu-Giresun Temsilciliği olarak mücadeleye başlanmıştır; Ordu Çevre Derneği tarafından Ordu İdare Mahkemesine dava açılmış, dava sürecine Derneğimiz de müdahillik başvurusu yapmış idi.

Derneğimizin Bilim Kurulu ve uzman akademisyenlerden oluşan kurul tarafından 21-

23/07/2024 tarihlerinde alanda incelemeler yapılarak, inceleme raporu düzenlenmiş ve rapor dava ekine girmiş idi.

Doğal çevre ve yeraltı su kaynakları üzerinde kalıcı hasarlara neden olabilecek, özellikle doğal güzellikleriyle ünlü Perşembe Yaylası'nın ekosistemini olumsuz etkileyecek olan madencilik faaliyetinin durdurulması için verilen mücadelede, ilk sevindirici haber geldi.

Taşzemin Enerji Üretim San. ve Tic. A.Ş. uhdesinde bulunan S:202201081 numaralı IV. Grup Maden Arama Ruhsatına kapsamında talep edilen sondaj çalışmaları ve yol yapımı için

14,92 hektarlık maden arama izninin "Uygun Olduğuna" dair Ordu Valiliği 22.07.2024 tarih ve E:...15016932 sayılı olur ile onaylanan Ordu İl Mera Komisyonununun 05.07.2024 tarih ve 2024/14 sayılı kararı; Ordu İdare Mahkemesinin 07.10.2024 tarihli kararı ile yürütülmesi durdurulmuştur.

Toprağımıza, suyumuzla, memuramıza, ormanımıza, yaylamıza sahip çıkmak için halkın tepkisinin giderek artması ve çevresel kaygıların büyümesiyle birlikte, bu projenin gelecekteki durumunu Derneğimiz de yakından izlemeye devam edecektir.

6831 SAYILI ORMAN KANUNU'NUN EK 16'NCI MADDESİ KALDIRILMALIDIR

Türkiye orman varlığı açısından fakir bir ülkedir. Anadolu coğrafyası çok eski tarihlerden beri büyük uygarlıklara ev sahipliği yapmış, bu nedenle ormanlar yoğun şekilde kullanılmış ve büyük ölçüde yok olmuş veya tahrip edilmiştir.

Türkiye'de ormanların korunması ve bilimsel yöntemlerle yönetimi konusunda akılcı adımlar Cumhuriyet dönemi ile birlikte atılmaya başlanmış, 1937 yılında çıkarılan 3116 sayılı Orman Kanunu bu açıdan dönüm noktası olmuştur. Ne var ki, çok partili rejime geçişten sonra siyasi çıkar hesaplarının konusu olan ormanlar 1980'li yıllardan itibaren de ekonomik çıkar hesaplarının konusu olmaya başlamıştır.

1980'li yıllarda 6831 sayılı Orman Kanunu'nun sık sık değiştirilmesi olgusu 2000'li yıllarda daha hızlı bir şekilde yaşanmış, yapılan yasa değişikliklerinin çok büyük çoğunluğu ormanların aleyhine olmuştur.

2018 yılında Orman Kanunu'na konulan Ek 16'ncı maddede söz konusu yasa değişikliklerinin en önemlilerinden biridir. Bu değişikliklerle, illegal yollarla işgal edilmiş orman alanları orman sınırları dışına çıkarılarak işgalcilerin ödüllendirilmesi olanaklı hale

tirildiği gibi henüz işgal edilmemiş orman alanlarının da yerleşim alanına dönüştürülmesi amacıyla orman sınırlarını dışına çıkarılmasının önü açılmıştır. Daha yalın ifadeyle Ek 16'ncı madde ormana "Sen artık orman değilsin." deme yetkisini yaratmış ve bu yetkiyi tek bir kişiye, Cumhurbaşkanı'na vermiştir.

1970'li yıllarda, önce o zamanki 1961 Anayasası'nın 131'inci, sonra da Orman Kanunu'nun 2'nci maddesi değiştirilerek uygulanmaya başlanan 2b ile 700 bin hektara yakın ormanını kaybeden Türkiye Ek 16 ile yeni bir 2b tehlikesi yaşamaktadır. Bugüne kadar Ek 16 ile orman sınırları dışına çıkarılan orman alanı miktarı 3 bin 500 hektara yaklaşmıştır. Ancak, Ek 16 ile ilgili herhangi bir yasal zaman sınırının olmaması ve son zamanlarda sıklaşan Ek 16 kararları dikkate alındığında, bu miktarın gelecekte çok daha yüksek bir düzeye ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Türkiye'nin dört bir yanında adeta Ek 16 başvuru acenteleri oluşmaya, orman bölge müdürlüklerine Ek 16 ile orman sınırları dışına çıkarılması talep edilen orman alanları için dilekçeler yağmaya başlamıştır. Gereksiz yere yaratılan bu kaotik durum 'altına hücum'

gibi bir rant savaşına dönüşmüş ve kaybeden her zaman olduğu gibi orman, doğa ve halk olmuştur.

Son olarak 31 Ağustos 2024 tarihli Resmi Gazetede yeni bir Cumhurbaşkanı Kararı yayımlanarak İzmir Bayraklı'da bazı orman alanları orman sınırları dışına çıkarılmıştır. Bu karar daha iyi anlayabilmek için bir miktar geçmişe dönmemiz gerekmektedir.

2020 yılında yayımlanan bir Cumhurbaşkanı Kararı ile İzmir Bayraklı'da yaklaşık 375 hektarlık bir orman alanı orman sınırları dışına çıkarılmıştı. 2020 yılında orman sınırları dışına çıkarılan bu alanlar, daha önceden üzerinde orman örtüsü olmayan ve bu nedenle büyük ölçüde erozyonun yaşandığı alanlardı. 1995 yılında yaşanan büyük sel felaketi de bu alanların orman örtüsüne sahip olmamasıyla ilişkiliydi. Bu nedenle, söz konusu alanlar bin bir emekle ormana dönüştürüldü. 2020 yılındaki orman sınırı dışına çıkarma kararının gerekçesi ise İzmir depremi nedeniyle ortaya çıkan konut ihtiyacını karşılamaktı. Oysa bilimsel çalışmalar İzmir'de binlerce boş konutun olduğunu ortaya koyuyordu. Rant hırsı bilimi yendi ve söz konusu alanlar TOKİ'ye verildi. Orman

yok edilerek üzerine binlerce konut inşa edildi.

TMMOB bu karara karşı; “alanın Laka Deresi havzası içinde kaldığı, 1995 yılında bu havzadan gelen sel nedeniyle İzmir’de birçok vatandaşımızın hayatını kaybettiği, bu felaket nedeniyle bu havzada yüzey-sel akışın bertaraf edilmesi amacıyla çalışmalar başlanarak 1.326 hektarlık hazine arazisinin OGM’ye tahsis edildiği ve orman rejimi içine alındığı, bu sayede sahada erozyon kontrolü ve ağaçlandırma yapıldığı ve sel felaketlerinin önüne geçildiği, sahanın yeniden yapılaşmaya açılmasının daha önce yaşanana benzer şekilde yeni felaketlerin önünü açacağı, amenajman planında verimli orman durumunda olduğu, bu haliyle orman sınırları dışına çıkarılabilecek alan olarak kabul edilemeyeceği, sahanın orman sınırları dışına çıkarılmasının yeşil alan bakımından sınırlı olanaklara sahip İzmir kenti için hayati önemde bir kayba neden olacağı” gerekçesiyle dava açtı ve Danıştay 13.10.2023 tarihinde yapılan işlemin iptaline karar verdi.

31 Ağustos 2024 tarihli Cumhurbaşkanlığı kararı ile orman sınırları dışına çıkarılan alan Danıştay’ın iptal ettiği 2020 tarihli karardaki alanla birebir aynı. Yani, yargının iptal ettiği karar göz ardı edilerek aynı alanlarla ilgili ikinci bir karar alındı.

Hatırlanacağı gibi, kısa bir süre önce İzmir’de büyük bir yangın çıktı ve söz konusu kararlara konu alanın bir kısmı da bu yangında yandı. Son Cumhurbaşkanlığı Kararı ile orman sınırları dışına çıkarılan 375 hektarlık orman alanının yaklaşık 90 hektarı bu yangında zarar görmüş orman alanıdır.

Anayasa’nın 169’uncu maddesine göre;

“Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz.”

Yani, son yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı yargı kararlarına uymamakla kalmıyor, aynı zamanda en üst düzey hukuk normu olan Anayasa hükümlerine de uymuyor.

Türkiye’nin bir metrekaresi daha ormanını kaybetmeye

tahammülü bulunmamaktadır. İklim krizi ve biyolojik çeşitlilik kayıpları ile karakterize olan böyle bir çağda, gıda ve su krizinin ayak seslerinin zaten hissedildiği coğrafyamızda ormanlar aleyhine olan her gelişme telafisi mümkün olmayan ekolojik ve sosyal yaralara dönüşecektir.

Türkiye Ormancılar Derneği, var oluş amacı doğrultusunda ormanın ve geniş halk kesimlerinin yanındadır. 100 yıllık köklü bir kurum olan Derneğimiz ormana zarar veren her unsurun halka zarar vereceğinin bilinciyle, pek çok farklı gelişmeyi olduğu gibi Ek 16 konusunu da kaygıyla takip etmekte; Ek 16’nın Orman Kanunu’ndan bir an önce kaldırılmasını ve bugüne kadar bu madde doğrultusunda gerçekleşen orman sınırları dışına çıkarma uygulamalarının iptal edilmesini talep etmektedir.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur,

Türkiye Ormancılar Derneği
Yönetim Kurulu 03.09.2024

DOĞAL KAYNAKLARIMIZA KIYMAYIN!

Seyfe Gölü, İç Anadolu Bölgesi Orta Kızılırmak Bölümü'nde yer almaktadır. Gölü de içerisine alan 23.585 hektarlık kısım 17.08.1989 tarihinde I. Derece Doğal Sit Alanı olarak ilan edilmiştir. 1990 yılında, aynı alanın 12.533 hektarlık kısmı Tabiatı Koruma Alanı statüsüne alınmış ve 1994 yılında ise 10.700 hektarlık alanı Ramsar Sözleşmesi listesine dâhil edilmiştir.

Seyfe Gölü Tabiatı Koruma Alanı flora ve fauna bakımından zengindir. Alanda yayılış gösteren 52'si endemik olmak üzere toplam 388 bitki taksonu tespit edilmiştir. Alanın en önemli kaynak değeri kuşlardır.

Göl, "kuş cenneti" olarak ifade edilmekte olup yapılan bilimsel çalışmalara göre toplam 187 kuş türü yaşamaktadır. Su kuşlarının beslenme, üreme ve konaklama alanı olarak sadece Türkiye'nin değil, dünyanın önemli sulak alanlarından biridir. Gölde, dünyanın en büyük flamingo topluluklarından biri (320 bin adet) barınmaktadır.

Göl, aynı zamanda sonbaharda yüz binlerce ördeğin konaklama alanı işlevini yerine getirmektedir. Bölgede 480 bin kuşun bir arada yaşadığı tespit edilmiştir. Uluslararası Kuşları Koruma Konseyi (ICDP) tarafından, Seyfe Gölü'nde yaşayan 27 kuş türü koruma listesine almıştır.

Seyfe Gölü Sulak Alanı, Ramsar Sözleşmesi ölçütlerine göre Tür-

kiye'deki 14 Ramsar Alanından biri olup korunması gereken değerli bir ekosistemdir. Alan, yüzlerce yıldır bu değerini korumaktadır.

Her yıl mevsimlere göre başka diyarlardan ve ülkelerden göç eden, geleneksel olarak döngüsel hayat tarzı yaşayan yüzlerce kuş türünün beslendiği, konakladığı, yuva yaptığı ve kuluçkaya yattığı için göl ve çevresi 1485 tarihli tahrir defterlerinde "Serçe Saray" olarak geçmektedir.

Seyfe Gölü Havzası güneyi, güneybatısı ve kuzeybatısı nispeten yüksek dağlarla, diğer tarafları ise tepeliklerle çevrili bir kapalı havza özelliği taşımaktadır. Seyfe Gölü'nün beslenme alanını oluşturan havzanın en çukur noktasında göl bulunmaktadır ve havzanın tüm yüzeyel boşalımı bu göle doğru gerçekleşmektedir.

Seyfe Gölü ve çevresi iklim değişikliği başta olmak üzere insan kaynaklı çevresel sorunlardan ciddi anlamda olumsuz olarak etkilenmektedir. Gölü besleyen kaynaklar kuruma noktasına gelmiş, havzada arazi kullanım değişiklikleri olmuş, tarımsal sulama için sondajlarla su çekimi hızla artmıştır. Göl ve çevresi bu sorunlarla boğuşurken, 20 Mart 2021 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan Cumhurbaşkanlığı kararıyla Sit Alanı sınırları daraltılmıştır.

Gölü ve barındırdığı eşsiz kaynak

değerlerinin geleceğini olumsuz etkileyecek en önemli gelişme ise 15 Eylül 2024 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararıyla yaşanmıştır. Bu kararlar, Seyfe Gölü Tabiatı Koruma Alanı'nın sınırları yeniden belirlenmiş ve alanının büyüklüğü 12.533 hektardan 5.501 hektara düşürülmüştür.

Kararın yayımlanmasından sonra bazı basın ve yayın organlarında; alandaki bu daraltmanın, altın madeni işletmelerinin faaliyetlerine olanak sağlamak amacıyla yapıldığına dair haberlere yer verilmiştir.

Seyfe Gölü Tabiatı Koruma Alanı'nın halen yüz yüze olduğu iklimsel ve insan etkilerinden kaynaklı sorunlarına çözüm bulmak yerine; alanın sınırlarının daraltılması ve alan dışına çıkarılan bölümlerin başka sektörlerle tahsis edilmesi, göl ve çevresinin kaynak değerlerinin kaybedilmesi anlamına gelmektedir. Çünkü havza içerisinde yapılacak her türlü faaliyet konumu gereği gölü doğrudan etkilemektedir.

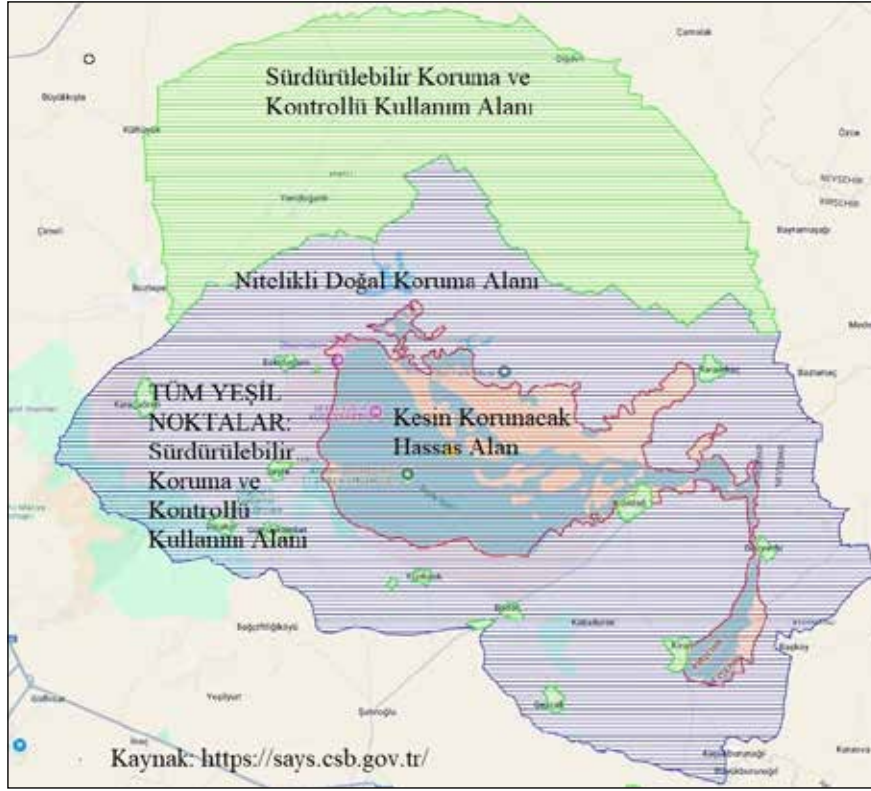
Bu kapsamda ilk yapılması gereken, Seyfe Gölü Tabiatı Koruma Alanı sınır daraltma kararının ivedilikle iptal edilmesi ve alanın korunması için gerekli önlemlerin alınmasıdır.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

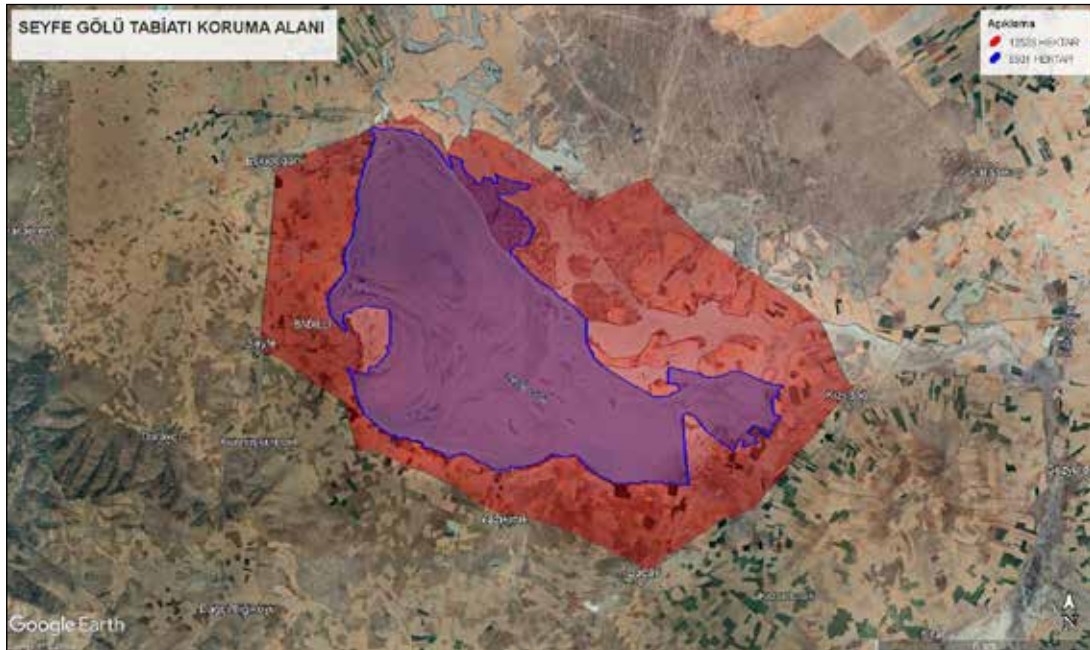
25.09.2024

**Türkiye Ormancılar Derneği
Yönetim Kurulu**

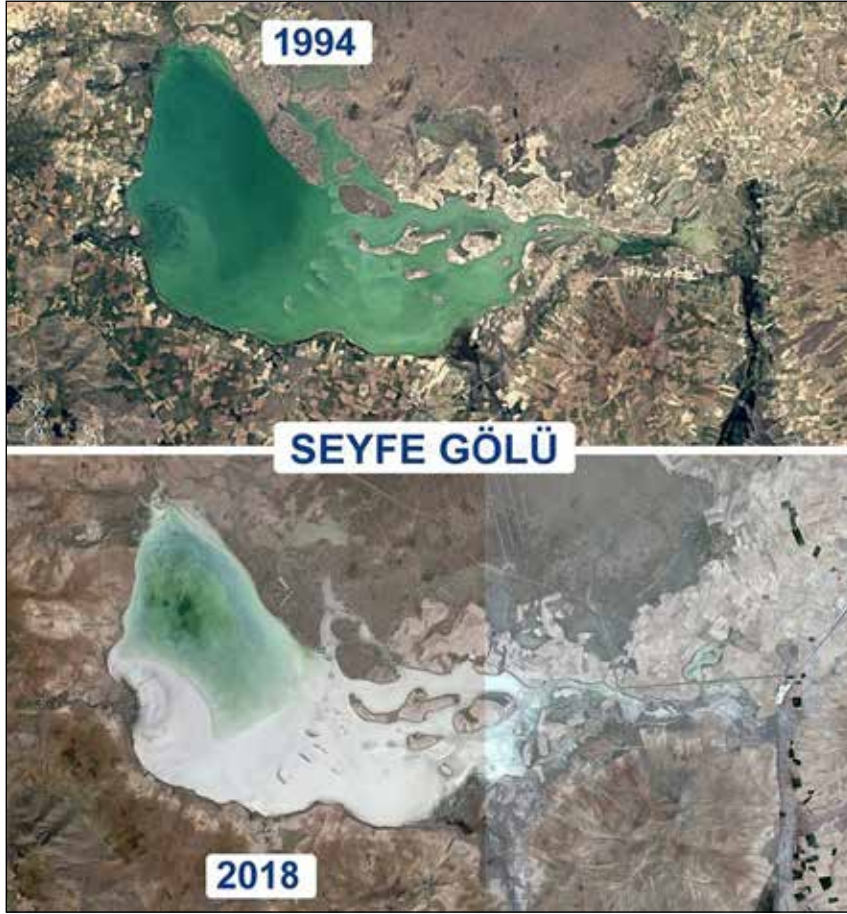
SEYFE GÖLÜ DOĞAL SİT ALANI

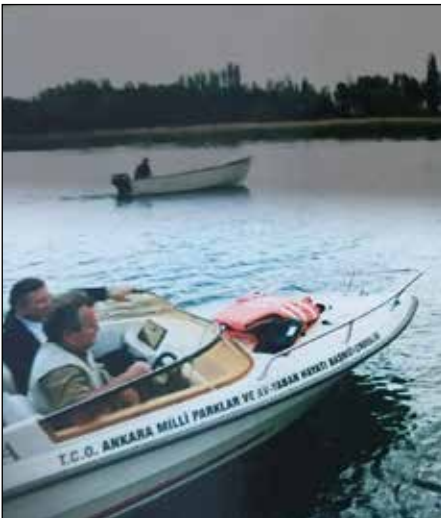
SEYFE GÖLÜ TABİATİ KORUMA ALANI KARŞILAŞTIRMA (12.533 HEKTARDAN 5.501 HEKTARA)

SEYFE GÖLÜ 1994-2018 KARŞILAŞTIRMA

SEYFE GÖLÜ EYLÜL 2002 DURUMU (ORMAN BAKANI SN. İBRAHİM NAMİ ÇAĞAN VE BAKANLIK HEYETİ)

ATATÜRK'ÜN YÜKSEKÖĞRETİM REFORMU, ORMANCILIK EĞİTİMİ VE BU EĞİTİMİN DÖNÜM NOKTALARINDAN BİRİ; DR. ABDULGAFUR ACATAY VE 120. DOĞUM GÜNÜ¹

İlhami KIZIROĞLU, Ostim Teknik Üniversitesi, ikiziroglu@gmail.com

GİRİŞ

Bu çalışmada, Atatürk'ün yükseköğretim reformu; yani eski yüksekokullardan (Darülfünun) üniversite sürecine geçiş ve bu çerçevede çok önemli ve kalıcı çalışmalar yapmış olan yabancı konuk profesörler hakkında özel bilgiler verilmektedir [1-16]. Atatürk'ün üniversite reformu, Türk yükseköğretiminde çok önemli bir ilerici reformdur. Mükemmel bir modern üniversite eğitimi penceresi açmıştır. İşte bu çalışmada, bunun gelişim süreci; Türk ormancılık eğitiminin başlangıç aşamasındaki gelişimi, bu sürece katılan ve yüksek lisans ormancılık çalışmalarını ve en azından doktora çalışmalarını büyük bir başarıyla tamamlayarak Türkiye'ye dönen hem yabancı, hem de yerli öğretmenlerin ve başlangıç aşamasındaki ormancılık eğitimine çok büyük katkıları olmuştur. Ayrıca, Türk ormancılık eğitiminin gelişimi ve bu süreçte görev alan yabancı ve yerli kurucu bi-

lim insanları hakkında da bazı önemli bilgilere değinilmiştir [17-23].

Bu bilim insanlarından biri de orman entomolojisi ve orman koruma biliminin kilometre taşlarından biri olan, hem ulusal hem de uluslararası bilimsel arenada yüksek itibara sahip ve öğrencileri tarafından 2023 yılında, 120. doğum günü kutlanan Prof. Acatay'ın, ormancılık alanındaki başarıları, mevcut araştırma kaynakları kullanılarak ele alınmıştır.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Yükseköğretimi (1933 Türk Üniversite Reformu)

Atatürk her fırsatta üniversitelere, öğrencilere ve öğretim üyelerine vurgu yapmıştır. Üniversitelerin modern dünyanın ihtiyaç ve gereklerine göre yapılandırılmasını ve geliştirilmesini istemiştir. Yükseköğretimde ve

bilimsel çalışmaların yürütülmesinde yabancı ülkelerle rekabeti her zaman desteklemiş ve dönemin Milli Eğitim Bakanlarına gereğini yapma yetkisini vermiştir. Cumhuriyet'in ilan edildiği yıllarda, her düzeyde okul ve öğrenci sayısı çok azdı (örneğin ülke genelinde 23 lisede toplam 1241 öğrenci varken, 1938'de bu sayı 82 liseye ve 25 bin öğrenciye yükseldi); 64 mesleki ve teknik okulda ise sadece 6547 öğrenci vardı. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1923 yılında, Darülfünun da dahil olduğu 9 yükseköğretim kurumu faaliyet göstermekteydi. Bu sayı 1938 yılında 20'ye, öğrenci sayısı ise 13 bine yükselmiştir [12,13].

Meydan'a [13] göre, Türkiye'de üniversite reformu denince, insanların aklına 1933 yılında Darülfünun'un kapatılması ve yerine İstanbul Üniversitesi'nin açılması gelmektedir; oysa Atatürk üniversite reformu derken, ilköğretimden yükseköğretime kadar tüm ülkeyi kapsayan bir

* Bu araştırma, Kiziroğlu I (2023) Atatürk's Higher Education Reform, Forestry Education and One of the Milestones of This Education; Prof. Dr. Abdulgafur ACATAY and his 120th Birthday. *Fresenius Environmental Bulletin*, Vol. 32: 2936-2953. bilimsel başlığı ile İngilizce yayımlanmış ve yazar tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Yazının kaynakçasına <https://www.univ-soukahrass.dz/wpuploads/eprints/2023-1562-1c377.pdf> adresinden ulaşılabilir.

eğitim yenilenmesini, seferberliğini ve bu çerçevede ülkenin pek çok yerinde modern üniversite ve yüksekokullar kurulmasını kastetmektedir. Özünde, Atatürk'ün üniversite reformu olarak adlandırdığı şey, sadece bir üniversite reformu değil, aynı zamanda Atatürk'ün 1925 ve 1926'da başlattığı kültür hareketinin nihai doruk noktasıdır [5,13].

Üniversite kavramının ancak genç bilim insanlarının yetiştirilmesiyle mümkün olabileceği düşüncesiyle, Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra 1927-28 öğretim yılında 42, 1928-29 öğretim yılında 170 ve 1929-1930 öğretim yılında 288 öğrencinin yurtdışında öğrenim görüp doktoralarını tamamladıktan sonra yurda dönmelerinin önünü açmıştır [24]. Bu öğrencilerin ülkeye dönmesiyle birlikte Üniversite Reformu (UR) başlatılmıştır.

Ulu önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün yaktığı bu eğitim meşalesi, Hasan Rıza Soyak'ın anılarında şu şekilde dile getirilmiştir: *"Yurt içinde ve dışında eğitim gören veya staj yapan çocukların büyüyüp birer birer iş bulacakları günler yaklaşıyor. Bu bakımdan iş gücü sorunundan dolayı çektiğimiz sıkıntıların azalacağı zamanın uzak olmadığını varsayabiliriz"* [8,10]. Ulu önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk, önemli atılımlarının çoğunda olduğu gibi, Osmanlı İmparatorluğu'nda 12 Ocak 1863'te açılan, dört kez kapanan ve 1911'de yeniden açılan Darülfünun'un bir üniversiteye dönüşmesini, böylece üniversitenin çağdaş bir kimliğe kavuşmasını ve yurtdışındaki eşdeğer

kurumlarla rekabet edebilecek düzeyde bilim üretmesini istemiştir. Atatürk, İstanbul Darülfünun'da modern bir atılım göremeyince 1931 yılında iki yıllık bir programın uygulanmaya sokulmasına uzun yıllar sürecek bir **"üniversite reformu"** yapılmasına karar vermiştir. Çünkü Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş, yenilenme, örgütlenme ve restorasyon sürecinde en önemli sorunun, yükseköğretimde eğitilmiş insan eksikliği olduğunu fark etmişti. Gerçekleştirmek istediği devrimlerin bilimin ışığında sürdürülebilir olacağını biliyordu. Türk toplumunun üretimde, sanayide, ekonomik ve kültürel kalkınmada çağın gereklerine uygun olarak ilerlemesinin ve bunun toplumun tüm katmanlarında içselleştirilmesinin tek yolunun üniversitelerden geçtiğine inanıyordu. Bilime aç bir gençlik vardı ve bunların eğitiminin eski üniversitelerde olamayacağını görüyordu. Bu durumun bir an önce düzeltilmesi için, modern özelliklere sahip bir üniversitenin kurulması, en önemli ihtiyaç ve gereklilik haline gelmişti. Bu nedenle **Prof. Dr. Albert Malche** Ankara'ya davet edildi. Dr. Malche, 29 Mayıs 1932 tarihinde 49 maddelik 95 sayfalık bir rapor hazırladı. **"İstanbul Darülfünunu Hakkında Rapor"**da İstanbul Darülfünunu'ndaki eğitim düzeyinin ortaçağ çağrıştırdığını değerlendirmiş, araştırma, konuşma ve düşünmeye yer olmadığını belirtmiştir [8,24]. Bu raporda kütüphane eksikliği ve mevcut kütüphaneler arasındaki işbirliği eksikliği, koleksiyonların yetersizliği, düşük bütçe ve

diğer birçok sorun vurgulanmıştır [10].

Büyük Atatürk, üniversite reformuna ve Türkiye'de yeni bir üniversite kurulmasına temel teşkil edecek olan bu raporu, satır satır okumuş ve notlar almıştır; ancak Malche'nin yükseköğretime ilişkin önerilerini yetersiz bulmuş ve daha kapsamlı bir **"kültür planlaması"**ndan söz etmiştir [12,13]. Atatürk'ün modern üniversite projesi şöyledir: **"Türkiye'nin jeolojisini, tabii ve iktisadi coğrafyasını, iklimini, çiçek ve bitkilerini, kara ve deniz hayvanları antropolojisini, tarihini, sanayiini ve kültürünü inceleyen, yalnız bilimle uğraşan gerçek bir üniversite"**. Bunu yaparken de bir başka noktayı vurgulamıştır: **"Bizi yabancı dehalar bile kurtaramaz; bizi kurtaracak olan yine biziz. Yabancıların görüş ve düşüncelerinden faydalanabiliriz ama bunu yaparken çok dikkatli olmalıyız"** demiştir. Bu çerçevede genç ve dinamik Milli Eğitim Bakanı **Dr. Reşit Galip**'e üniversite projesinin bir an önce hayata geçirilmesi talimatı verilmiş ve bir komisyon kurulmuştur. Dr. Malche'nin ikinci raporu üniversite reform programı olarak kabul edilmiştir. Darülfünun kapatılmış ve 31 Mayıs 1933 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onayıyla İstanbul Üniversitesi'nin (İÜ) ve daha sonra Ankara Üniversitesi'nin yasal temelleri atılmıştır. İlgili kanunun kabul edilmesinin ardından İÜ, 1 Ağustos 1933 tarihinde kurulmuş ve 19 Kasım 1933 tarihinde eğitim ve öğretim faaliyetlerine başlamıştır. 1927-1930 yılları arasında eğitim için yurtdışına gönderilen 501 öğrenci, 1932-

1933 yılları arasında eğitimlerini veya doktoralarını tamamlamış ve İÜ'de istihdam edilmiştir. İlk akademik yıl olan **1933-34'te Üniversitede eğitime başlayan öğrenci sayısı 3.417 iken, bu sayı 1943'te üç katına çıkarak 10.178'e ulaşmış ve bunların neredeyse yüzde 50'sini kız öğrenciler oluşturmuştur** [12].

Cumhuriyet döneminde bilimsel ilişkiler çerçevesinde en önemli olay, 1928 yılında Profesör Oldenburg'un önderliğinde 14 Alman tarım uzmanının Türkiye'ye gelmesi ve 1930 yılında Ankara'da Ziraat Koleji'nin kurulmasıdır. Almanya'daki ziraat fakülteleriyle aynı eğitim sistemini benimseyen bu okul, üç yıl sonra, üniversite reformunun yapıldığı yıl Yüksek Ziraat Enstitüsü'ne dönüştürülmüştür. Ankara'daki Yüksek Ziraat Enstitüsü'nde (YZE) görev yapan öğretim görevlileri, Alman hükümeti ile yapılan ikili anlaşma çerçevesinde atanmıştır. Bu dönemde Ankara'daki YZE'de Ormancılık, Ziraat ve Veterinerlik Bölümlerinde eğitim devam etmiştir [15,16,25]. Temel soru, bu kurumlarda çalışacak, bilim üreten öğretecek insan kaynağı eksikliğinin nasıl giderileceğiydi. İşte bu noktada Atatürk'ün öngörüsü, yüksek gerçekleştirme arzusu ve sorun çözme yeteneği devreye girmiştir: Avrupa ve dünya ekonomisini yakından izleyen **Atatürk**, İkinci Dünya Savaşı öncesinde, 1930'lu yılların başında, Nazi rejiminin baskıcı zulmüne maruz kalan ve onun yönetimine karşı çıkan Yahudi kökenli ya da Yahudi olmayan bilim insanlarının çok kısa bir süre içinde ülkelerini terk etmeye başladıkları haberini almıştı. Gerçekten

de Almanya'daki bazı üniversitelerde Yahudi, komünist ve hükümet karşıtı akademisyenlerin ders kitapları önce yakılmış, ardından da hayatları tehdit edilmiştir. Bu nedenle örneğin Avrupa'nın en önemli üniversitesi olan Heidelberg'de birçok öğretim görevlisi yurtdışına kaçmak zorunda kalmıştır. **Dr. Philipp Schwartz** ailesiyle birlikte ülkesini terk ederek kayınpederi biyolog **Prof. Dr. Sinai Tschulok**'un yaşadığı Zürih'e geldi. **Dr. Erich Katzenstein, Dr. Kurt Goldstein**, bazı Yahudi işadamları ve kayınpederinin desteğiyle "*Yurtdışındaki Alman Bilim İnsanları ve Sanatçıları Acil Durum Topluluğu*"nu kurdu [2-4,6,11,15,25-28].

Bu bilgi, Atatürk'ün üniversite sorununu çözmek için arayıp da bulamadığı türden bir haber gibi Ankara'ya ulaştı. Dr. Schwartz'ın kayınpederi Prof. Dr. Sinai Chulok, Atatürk'ün Türkiye'deki yükseköğretimle ilgili raporu hazırladığı **Prof. Malche, Prof. Schwartz** ile temasa geçmiş ve Alman bilim insanlarını Türkiye'ye yönlendirmiştir. Prof. Malche ve Prof. Schwartz Ankara tren garında buluşmuşlar ve daha sonra Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip başkanlığındaki heyetle bir toplantıya katılmışlardır. Toplantının dili Fransızcaydı, çünkü o yıllarda Türkiye'de diploması ve bilim dili Fransızcaydı. Bu toplantıda Türkiye'deki üniversitelerde istihdam edilecek profesörler seçildi ve

- a) *Maaşları,*
- b) *Özlük hakları,*
- c) *İki yıl içinde Türkçe öğrenmeleri,*

ç) Türkçe kitap yazmaları ve d) Her bilim adamının kendi alanında genç Türk asistanlar yetiştirmesi şartları görüşülerek karara bağlandı. **Schwartz** sonuçtan çok memnun kalmış, Zürih'e bir telgraf göndermiş ve telgrafında "*Üç değil, otuz bilim adamı*" diyerek sevincini dile getirmiştir.

Ernst Reuter, Fritz Neumark, Ernst Eduard Hirsch, Hans Reichenbach, Leo Spitzer, Erich Auerbach, Ernst von Aster, Marchand, Wilhelm Röpke, Gerhard Kessler, Philipp Schwartz, Rudolf Nissen, Alexander Rüstow, Friedrich Dessauer, Richard von Mises, Rudolf Belling, Alfred Heilbronn, Curt Kosswig, Bruno Taut ve Paul Hindemit gelen en tanınmış bilim insanlarıydı. **Ernst Reuter, A. Rustow, G. Kessler, C. Kosswig** ile birlikte 1943 yılında İstanbul'da "*Alman Hürriyet Cemiyeti*"ni kurmuş ve Nazi yönetiminin bilim insanlarına karşı tutumunu defalarca kınamıştır [14]. Bu bilim insanları Türk akademik hayatının gelişim ve bilimsel yoluna; bazıları yetiştirdikleri öğrenciler aracılığıyla, Türk akademisinin modernleşmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Bir kısmı İstanbul Üniversitesi'nde, bir kısmı Ankara'da çalışmış ve çeşitli kurumlarda görev almışlardır. Taraflar, profesörlerin eğitime başlama tarihi olarak belirlenen 15 Ekim 1933'e kadar Türkiye'de olmaları konusunda anlaşmıştır [1-4,9,12, 27]. İstanbul Üniversitesi'nin 2252 sayılı kanunla (1933) kurulan kadrosu üç farklı kaynaktan oluşmaktadır:

A) Darülfünun'dan (eski yüksek öğretim kurumu) gelenler,

B) Avrupa'ya okumaya gönderilen gençlerden yurda dönenler, ve

C) Avrupa'dan atanan profesörler.

Yükseköğretimde üniversite reformunu izleyen bu modernleşme hareketinde, Nazi Almanya'sının baskısından bunalarak Türkiye'ye gelen değerli bilim adamlarının önemli katkıları olmuştur. **Prof. Hirsch** ve **Prof. Neumark** Türkçe'yi çok çabuk öğrendiler. Mümkün olur olmaz, önce sınavlarını, sonra da derslerini Türkçe vermeye başladılar. Daha sonra da kitaplarını Türkçe yazan ilk Alman bilim insanları olmuşlardır [9,14,15]. Bu bağlamda gelenlerin sadece Yahudi kökenli Alman bilim insanları değil, onların aileleri, akrabaları, asistanları, tıbbi ve teknik elemanları da olduğu belirtilmektedir. Almanya'yı terk etmek zorunda kalan doçent, profesör, asistan, öğretim görevlisi ve destek personelinden oluşan en az 500-600 bilim insanı, aileleriyle birlikte 1500 kişilik bir grup oluşturmuştur. 1933 yılında, seksen ikisi profesör olmak üzere yüz elli kişi, iki ay içinde gelmiştir: Gelen bu akademisyenler, 1930 ve 1940'lar arasında, İstanbul ve Ankara Yüksek Ziraat Enstitülerinde (AYZE) ve daha sonra da Ankara Üniversitesinde ders verdiler; böylece akademisyen, çevirmen, okutman, öğretmen, uzman, işçi ve serbest meslek sahiplerinin yanı sıra; toplam 481 kişi Türkiye'ye geldi [9].

Widmann'a [1] göre, 1933'ten

itibaren bu dönemde İstanbul Üniversitesi'nde 27 Türk ve 38 yabancı profesör, 93 Türk doçent, 99 Türk asistan, 43 yabancı asistan ve toplam 237 Türk ve 85 yabancı (Alman) öğretim elemanı istihdam edilmiştir [11]. Üniversitelerde çalışmaya başlayan 323 kişinin yaklaşık yüzde 26,3'ü (85) Alman'dır. Alman ve Avusturya kökenli bilim insanları ve sanatçıların katkısıyla Türkiye, "*entelektüel elit*" için önemli bir sığınak haline gelmiştir [6,14,16,26].

Üç yıllık görev sürelerinin sonunda 70'i ABD'ye ya da başka ülkelere göç etmiştir. Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen 1933 "*Üniversite Reformu*", yükseköğretim yönetimimize bir sistem anlayışı getirmiş, üniversitelerin görevlerini açık ve çağdaş bir şekilde tanımlamış ve yükseköğretim sistemine (üniversite; rektör; fakülte; dekan; profesör; doçent; asistan vb.) gibi uluslararası terimlerin girmesine ve yerleşmesine yol açmıştır. Türkiye'de yükseköğretimin modernleşmesi, büyük önderimiz **Gazi Mustafa Kemal Atatürk**'ün 1933 yılında gerçekleştirdiği "*üniversite reformu*" ile başlamıştır.

Bu süreç Türkiye'ye gelen Alman akademisyenler için hiç de kolay olmamıştır. Zira her ne kadar yurtdışında çalışmaya başlayıp maaşlarını ikinci bir ülkeden alsalar da Nazi hükümetinin kontrolü kesintisiz devam ediyordu. Alman hükümetinin gelen Alman bilim insanlarına baskı yaparak hükümete sadık olup olmadıklarını kontrol etmek amacıyla **Dr. Herbert Scur-la** tarafından hazırlanan rapor,

Türkiye'ye sığınan Alman bilim insanlarının Nazi ideolojisine hizmet edip etmediklerinin ve Yahudilere yapılan zulmün kontrol edilmesini talep eden bir belgedir. Dönemin Türk yönetiminin bu görüşün burada geçerli olamayacağını Alman yönetimine çok ciddi ve net bir şekilde ifade etmesi ve Alman bilim insanlarının bu kişinin gücüne karşı, Türk hükümetinin her türlü koruma şemsiyesi altında olduğunu teyit ve tasdik etmesi, misafir bilim insanları ve aileleri açısından son derece önemlidir. Bu durum, Şen'in [15] de belirttiği gibi, Türkiye Cumhuriyeti yönetiminin 1933'ten sonra özgür ve dünya sever Almanya'nın kültürel mirasını korumak için eşsiz bir çaba sarf ettiğinin unutulmaması gerektiğini göstermektedir.

Aslında bu tutum, İstanbul Üniversitesi'nin kuruluşunda, çoğu İstanbul'da ikamet eden ve Muhacir olarak bilinen Yahudi kökenli Alman akademisyenler için koruyucu ve destekleyici bir unsur olarak işlev gördüğü için çok önemliydi. Dolayısıyla Türk devletinin koruyucu himayesi sayesinde Nasyonal Sosyalistler bu dönemde Türkiye'de çalışan bir Alman bilim insanına karşı herhangi bir olumsuz eylemde bulunamamıştır. Neumark [2], 1937 ve 1939 yıllarında iki kez Türkiye'ye gelen ve siyasi ajan olarak çalışan Dr. Scurla'nın "*parlak bir zekâya sahip olmadığını, ancak bir ajan olduğunu*" belirtir. Türkler, Scurla'nın kendilerine yaptığı transfer ve işten çıkarma tekliflerinin ardındaki gerçek nedenleri görmekte başarısız olamazlardı. Dönemin Türk hükümetine ve

bizim yanımızda yer alan Türk meslektaşlarımıza karşı derin bir minnet duygusu hissediyorum [2].

Atatürk'ün yeni üniversite raporu, Türk yükseköğretim tarihinin en önemli uygulaması, bir tür beşeri bilimler akademisyenlerinin işe alınması olarak görülmelidir. Bu dönemde modern bir üniversite teşkilatı kurulmuş; genç kuşak akademisyenler yetiştirilmiş; dünya literatürüne açılım sağlanmış; sağlık bilimlerinden tarım ve ormancılığa kadar, birçok yeni bilimsel gelişme ve modern yaklaşımlar ortaya konmuştur. Bilimsel dergilerin yayınına başlanmış, deneysel araştırmalara yönelik yayınlara öncelik verilmiş, kamu kurumları ile üniversiteler arasında işbirliğini sağlamak ve her yıl farklı bir şehirde düzenlenen **"Üniversite Haftaları"**nı karşılamak gibi, çok önemli görev ve misyonlar hayata geçirilmiştir. Darülfünun'un yerine açılan İstanbul Üniversitesi'ne bağlı Tıp, Doğa Bilimleri, Edebiyat, Hukuk, AYZE Orman ve Ziraat ile İktisat Fakültelerinde misafir akademisyenler büyük bir özveri ve geniş yetkilerle çalışmaya başlamış ve önemli başarılar imza atmışlardır. Yabancı bilim adamları sayesinde öğretim programları çağa uyarlanmış ve ***İstanbul Üniversitesi 1937 dünya üniversiteleri sıralamasında***

Cambridge Üniversitesi'nden sonra ikinci sırada yer almıştır [29]. Bu yabancı bilim adamlarının büyük bir kısmı ulu önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün büyük öngörüsü, misyonu ve yüksek vizyonu çerçevesinde ülkemize davet edilmiş ve gönderilmiştir. Böylece İstanbul ve Ankara üniversitelerinde görev yapan çok sayıda profesör, ülkenin kültürel gelişimine büyük katkı sağlamıştır. Neumark [2] döneminin sonuna kadar yeterli sayıda Türk halefi de yetiştirdiklerini belirtmiştir. Aslında Atatürk'ün Latin alfabesini getirmesi, başlı başına önemli bir kültürel gelişim uygulaması ve bizim burada çalışmamızı sağlayan en önemli devrimdir [2].

Osmanlı İmparatorluğu, hazine gelir kaynaklarını desteklemek, ormanları yönetmek, uygulanabilir teknolojileri belirlemek ve ormancılık eğitimi geliştirmek amacıyla 1856 yılında Fransa'dan iki değerli ormancılık uzmanı getirmiştir. Yabancı ve yerli uzmanların ortak çalışmaları sonucunda, 1857 yılında İstanbul'da ilk ormancılık okulu açılmış, ancak Fransızca eğitim verdiği için pek ilgi görmemiş, 1862 yılında kapatılmış ve 1866 yılında Tassy tarafından yeniden açılmıştır [20,22,30,31]. Okul mezunlarının istihdam edileceği Orman Genel Müdürlüğü (OGM) 1869 yılında kurul-

muş ve 1870 yılında ormancılık mesleğinin bilimsel temelini oluşturan Orman Nizamnamesi yayımlanmıştır. Bu okul 1880-1893 yılları arasında Orman ve Maden Mektebi'ne dönüştürülmüş, daha sonra iki okul birleştirilerek Orman ve Maden Mektebi açılmış ve öğretim kadrosuna bazı Türk öğretmenler de eklenmiştir. Böylece eğitim dili kısmen Türkçe olarak değiştirilmiş ve mezunlara **"ormancı mühendisi"** unvanı verilmiştir.

İlk iki yıl ortak bölümlere, sonraki iki yıl ise ormancılık ve madencilik bölümlerine ayrılmıştır. 1893'te alınan bir kararla kapatılan bu okulun yerine 1893-1903 yılları arasında Halkalı Ziraat Mektebi, 1903-1910 yılları arasında da Halkalı Ziraat ve Orman Mektebi açılmıştır. Daha sonra burada verilen ormancılık eğitimi yetersiz görülerek 1910 yılında Hoca Ali Rıza Efendi tarafından kurulan ve 1934 yılına kadar faaliyet gösteren Orman Mektebi-i Alisi'nde ormancılık eğitimi vermeye başlanmıştır. Aynı dönemde OGM'yi de devralan Hoca Ali Rıza Efendi'nin orman okulunun bağımsızlığını kazanmasındaki etkisi önemlidir [22]. Bu okuldaki eğitim süresi, Alman okulları örnek alınarak önce 4 yarıyla, daha sonra da 6 yarıyla çıkarılmıştır [21].

Tablo 1: Atatürk'ün reformundan sonra yüksek ormancılık eğitimindeki evrimsel gelişim süreci.

Okul Adı	Yeri	Açılış Yılı	Mezuniyet Yılı	Süre	Yarıyıl
1.YZE Orman Fakültesi *	Ankara/İstanbul	1934	1948	14	4/4
2.İstanbul Üniversitesi OrFak	İstanbul	1948	2018	70	8
3.İst.Üniv.-Cerrahpaşa Or Fak**	İstanbul	2018	-	-	-

4. Diğer Orman Fakülteleri (1971 yılında Karadeniz TÜ'de; 1992 yılından itibaren Artvin, Bartın, Düzce, Isparta, Kahramanmaraş, Kastamonu, Çankırı, Bursa, İzmir ve Karabük'te Orman Fakülteleri açılmış ve sayıları 12'ye yükselmiştir**.

*) 10.06.1933 tarihli ve 2291 sayılı Kanunla bir tarım üniversitesi olan Yüksek Ziraat Enstitüsü kurulmuştur. Orman Fakültesi, 18.06.1934 tarih ve 2524 sayılı Kanun ile Yüksek Ziraat Enstitüsü'ne Orman Fakültesi olarak entegre edilmiştir.**) Mezunların istihdam olanakları hesaplanmalı ve mevcut kontenjan sayısına bölünerek yeni açılan fakültelelere kontenjan sayısı tahsis edilmeliydi (Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültelerinin Biyoloji gibi bazı bölümlerinde yapılan hatanın Orman Fakültelerinde yapılmaması gerektiğini vurgulamak isteriz). Orman fakültesi sayısının artması orman sayısının artması anlamına gelecekse Rusya'da 6, Brezilya'da 7, Kanada'da 8, Almanya'da 4, İsveç'te 2 değil çok daha fazla orman fakültesi olması gerekmez mi? Ülkemizde de bu sayının azaltılması ve bölgesel düzeyde alınacak öğrenci sayıları ile 10 ve 20 yıllık dönemlerde alınacak öğrenci sayılarının hesaplanarak buna göre azaltılması yararlı olacaktır.

Tablo 2: Yabancı orman ve tarım bilim insanlarının ormancılık eğitimine katkıları [1, 15, 16, 18, 20, 22, 30, 31].

A: Fransa'dan gelenler:

1- M. Sthème ve 2-Louis Tassy; (1856-1866): İstanbul'da orman okulunu açtılar, ancak Fransızca eğitim verdiği için pek ilgi görmedi; ancak 1862'de kapatıldı ve 1866'da Tassy tarafından yeniden açıldı. **3-Simon; (1870-1879):** Orman okulu müdürü. **4- P.Joseph Saby; (1925-1926):** a-Orman Genel Müdürlüğü (OGM) merkez teşkilatında orman mülkiyeti; b-Hukuk işleri için bir bölüm oluşturulması; c-Orman sınırlarının belirlenmesi; ç-Ağaçlandırma raporları; d-Ormancılık eğitimi eleştiren raporlar. **5- Camille Guinet; (1959-1961):** Atatürk Arboretumu'nun planlanması; Atatürk Arboretumu'nun kuruluşunda görev almıştır.

B-Almanya'dan Almanlar:

1- Prof. Dr. Robert Bernhard; (1.1926-29; 2.1934-35; 3.1937): Silvikültür ve amenajman dersleri vermiştir. *1- "Türk Ormancılığı Mevzuatı; 2- Tarihçesi ve Görevleri" ve 3- 1937 yılında çıkarılan 3116 sayılı ilk Orman Kanunu'nun hazırlanmasındaki katkıları.* **2- Prof. Dr. Rudolf Pfefferkorn; (01.10.12.1936-01.08.1939):** Orman üretimi, orman politikası ve orman yolu yapımı üzerine dersler; Orman Politikası ve Ormancılık Enstitüsü Müdürü ve 01.03.1937-01.11.1937 tarihleri arasında Orman Fakültesi Dekanı. **3- Prof. Dr. Karl Fritsche; (22.10.1936-27.07.1937):** Ormanda dendrometri ve değerlendirme dersleri; Ormancılık ve İşletme Enstitüsü Müdürlüğü. **4- Ord. Prof. Dr. Hans Mayer-Wegelein; (01.01.1937-08.05.1940):** Orman ürünleri değerlendirme kursu ve işletme bilgisi; Orman Ürünleri Değerleme Enstitüsü Müdürlüğü. 1937-1939'da Orman Fakültesi Dekanı. a-Pos Orman Araştırma Raporu. **5- Prof. Dr. Hans Gerd Hildebrandt; (1972-1973):** orman fotogrametrisi dersleri ve uygulamaları; (OGM) ve Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde (KTÜ) ders verdi. **6- Prof. Dr. Curt Kosswig; (1937-1955):** İstanbul Üniversitesi (İÜ); (1969-1980;Erzurum Atatürk Ü.): Genel Biyoloji; Genetik; Hidrobiyoloji ve Zooloji dersleri. 1950 yılında İÜ'de Hidrobiyoloji Enstitüsü'nü kurmuş ve yönetmiştir. 1938 yılında Manyas Kuş Cenneti'ni keşfetmiştir. Manyas'ta bekçilik yapan Ali'ye vurduğu her kuş için 5 Kuruş verdiğini, vurmadığı her kuş için 25 Kuruş vermeye başlayınca Ali'nin kuş vurmaya bıraktığını anlatmıştı." Kendisine "Türkofil" lakabı takılmış ve Türkiye'de ilk kuş halkalamasını Manyas'ta gerçekleştirmiştir. Emirgan'a yerleşti; Türkiye'den sonra Hamburg Üniversitesi Rektörü oldu; eşi Dr. Eleonora ile birlikte İstanbul Aşyan Mezarlığı'na gömüldü; Yahudi meslektaşlarına yapılan muameleyi hiç affetmedi; kendisi ve eşi Yahudi değildi; bizim kuşak onun kitaplarını FKB'de okudu. **7- Prof. Dr. Alfred Heilbron; (1933-1962):** Botanik öğretim üyesi; İÜ Farmakolojik Botanik Enstitüsü

sü müdürü; Türkçe öğrendi ve botanik ve farmakoloji üzerine çeşitli ders kitapları yazdı. İÜ Botanik Bölümü'nün Süleymaniye'deki Botanik Bahçesi'ni kurdu. Kosswig'in en yakın arkadaşlarından biriydi. **8- Prof. Dr. Friedrich Breusch*; (1937-1971):** FKB'de kimya dersleri ve uygulamaları yaptı; Freiburg Üniversitesi Kimya Enstitüsü Müdürü iken İÜ'ye geldi. II. kimya Enstitüsü Müdürü (Bizim zamanımızda kimya derslerini o verirdi, Doç. Dr. Emin Ulusoy tercüme ederdi; laboratuvarları da kendisi yönetirdi). **9- Dr. Neumann,** öğretim görevlisi Rummel ile birlikte Orman Fakültesi öğrencilerine Almanca dersleri vermiştir.

C-Avusturya/Almanya'dan gelenler:

1- Prof.Dr. Erwin Schimitschek*; (1933-1939): Orman Entomolojisi ve Orman Koruma Öğretim Üyesi; Orman Entomolojisi ve Orman Koruma Kürsüsü Başkanı.

D-Avusturya'dan gelenler:

1- Prof.Dr.Franz Hafner*; (1937-1938): Orman yönetimi üzerine ders; OGM'nin orman yönetimi bölümünde uzmanlık. **2- Dr. Leo Tschermak (Schermak); (04.01.1937-04.01.1938):** Ekoloji ve silvikültür üzerine dersler. Ormancılık Kürsüsü; a-Silvikültür Enstitüsü'nde görev. b-Tarsus'ta okaliptüs ağaçlandırması ve okaliptüs ağaçlandırması için uygun sahalarn seçimi. c-Türkiye'nin iklim ve vejetasyonuna uygun ormancılık çalışmaları. ç-"Türkiye'de silvikültürün esasları hakkında rapor" ve d-"Okaliptüs plantasyonları hakkında rapor" önemlidir. **3- Ord. Prof. Dr. Franz Heske;** (İlk kez 1935 yılında davet edilmiş ancak gelememiştir; daha sonra: 1949 ve 1951-1955): Orman Manejmanı; orman coğrafyası ve kuru alanlarda ormancılık dersleri; Ormancılık Enstitüsü Müdürü. Orman Politikası ve Ormancılık Manejmant Enstitüsü Öğretim Üyesi. **4- Ord. Prof. Dr. Kurt Lohwag;** (1). Ziyaret: 1954-1955; (2). Ziyaret: 1957-1959): Orman fitopatolojisi dersi; Batı Karadeniz; Orta, Batı, Güney Anadolu ve Marmara bölgelerinde araştırmalar yapmıştır. **5-Prof. Dr. Ralph Gaelzer; (1988):** Peyzaj planlama dersi; Peyzaj mimarlığına katkıları önemlidir. **6- Öğretim Görevlisi Wesp,** Orman Fakültesi öğrencilerine Almanca dersleri vermiştir.

E-Diğer ülkelerden gelen öğretim üyeleri:

1- Prof. Dr. E. Weber (İsviçre); (31.08.1938-31.07.1942): Jeodezi dersi; İstanbul Robert Kolej'de çalışırken AYZE Orman Fakültesi'nde görev aldı. **2- Dr. Alexis Chenchine (Belarus); (31.08.1939-01.09.1943):** Dendrometri; verim bilgisi; orman değerlendirme; orman statü ve park yönetimi. Dersler; Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü, Orman Fakültesi, Orman Hasılat ve Ekonomi Enstitüsü Müdürlüğü. **3- Prof. Dr. Manfred Naeslund; (İsveç); (17.04.1948-04.05.1948):** Orman Araştırma Enstitüsü'nün kuruluşunda çalıştı. **4- Prof. Dr. Michail Prodan; (Romanya); (1961-1962):** Biyometriye giriş kursu. Ormancılar için biyometriye giriş kursları. Gelir ve biyometri uzmanı. **5- Prof. Dr. K. J. Polakowski; (Polonya); (1971-1972):** Park-bahçe ve peyzaj mimarlığı dersleri; Gelibolu Yarımadası'nın milli park olarak ayrılması konusunda çalışmalar yürüttü.

***: Dr. Bruno Huber, Prof Dr. Erwin Schimitschek, Prof Dr. Franz Hafner, Prof Dr. Friedrich Breusch** gibi fakültemiz mensuplarının yetişmesine katkıda bulunmuş, geçmişte fakültemizde ders vermiş, Türk ormancılığına bilim ve uygulama alanında önemli katkılarda bulunmuş bilim insanlarımıza Kendilerine, doğa bilimleri ve orman fakültelerinin şükran ve takdirlerinin bir nişanesi olarak, İstanbul Üniversitesi Senatosuna yapılan teklif oybirliği ile kabul edilmiş ve bu yabancı profesörlere "Fahri Bilim Doktorası" unvanı verilmiştir.

Türkiye’de ormancılık eğitiminin ilk evresinde Fransız etkisi, Birinci Dünya Savaşı’na kadar sürmüştür. Bunu izleyen dönemde Alman ve Avusturyalı bilim insanlarının önemli katkıları ve işbirliği olanakları devreye girmiştir [15,18]. Bu çerçevede özellikle AYZE döneminde gerek Ankara’da gerekse İstanbul’da Orman Fakültesi bünyesinde ormancılık eğitiminin sürdürülmesine katkı sağlayan bilim insanları, ülkeleri ve konularına ilişkin bilgiler Tablo 3’te

sunulmuştur.

Tablo 3. T.C. Ankara Yüksek Ziraat Mektebi’nin (AYZE) 1933-34 yılı Ankara’daki ormancılık eğitiminin ilk iki yılı için (ormancılık ve ziraat eğitimi için) ders ve uygulama programı ([15]’ten özetlenmiştir)

A) Kış dönemi: 29 Eylül 1933-15 Şubat 1934;

B) Yaz dönemi: 15 Mart 1934-15 Haziran 1934.

I- ORMANCILIK ENSTİTÜSÜ Müdür: Ord. Prof. Dr. Franz Heske; Müdür: Dr. Ali Kemal Bey; Laboratuvar Asistanı: Hakkı Mustafa Bey; Bekçi: Niyazi Mehmet.

I. Doğa Bilimleri Fakültesi:

a)

1-Fizik Enstitüsü; Fizik dersleri ve tatbikatı: (Prof. Dr. Zahn: Dr. Sait Ali Osman);

2-Kimya Enstitüsü: Kimya dersleri ve tatbikatı: (Prof. Dr. Weygand ve Dr. Mecit İbrahim Beyler);

3-Ziraat Enstitüsü (Kısım I ve II -Ormancılık-Ziraat-Veterinerlik öğrencileri, Prof. Dr. Stüwe. Matematik (Riyaziyat); Jeodezi I ve II Mühendis Muhittin Bey’in yardımlarıyla yapılır.

4-Meteoroloji Enstitüsü; Meteoroloji I. ve II. Kısım Ahmet Tefvik Bey’in yardımlarıyla yapılır.

b) Botanik ve Fauna:

1-Botanik (Nebatat) Enstitüsü; Genel Botanik ve Mikroskopik Bitki Tatbikatı: Dr. Krause; Dr. Hikmet Ahmet Bey; ormancılık ve ziraat alanında önemli konular. Mikroskopik uygulamalar ve nebatat gözlem gezileri (arazi gezisi).

2-Zooloji Enstitüsü: Genel Biyoloji ve Zooloji; Dr. Woltereck; Dr. Mithat Ali Bey ve Dr. Neu’nun yardımıyla; ormancılık ve ziraat alanında dikkat çeken unsurlar.

3-Türkiye’nin nehir ve göllerinin biyolojisi;

c) Topraklar; Madencilik; Petrografi ve Paleontoloji: Ormancılık ve Ziraat öğrencileri için Dr. Şevket Ahmet Bey (Bu kürsüye bir Alman hoca getirilmelidir).

II- ORMANCILIK VE ZİRAAT EĞİTİMİ İÇİN HAZIRLIK DALLARI:

(a) Ana şubeler: Ormancılık; İktisat Enstitüsü’nde; Prof. Dr. Falke; Genel İktisat I, II ve III bölümleri. Uygulamalı Ekonomi: Dr. Falke ve Dr. Şevket Raşit Bey (Bu ders 3 sömestr sürer).

4-Ormancılık Enstitüsü; Türkiye ve diğer subtropikal bölgelere özel referansla ormancılığın tarım ve ülkenin genel refahı ile ilişkisi; Prof Dr. Heske; Avcılık; Ormancılık gezileri; Dr. Ali Kemal Bey.

5- Prof Dr. Gleisberg; Özel bitki hastalıkları; Prof Dr. Hoffmann; Çayır ve meralarn yetiştirilmesi, otların tanımlanması ve etiketlenmesi. Dr. Hoffmann; Bitki Islahı Uygulaması; Prof Dr. Gleisberg, Tarımsal Uygulama Dr. Ömer Rüştü.

6-Tarımsal Kimya Enstitüsü: Tarım Kimyası derslerinin ve uygulamalarının I. ve II: Dr. Heide ve Halit (Bitkilerin gıda olarak kullanımı; Halit Evliya, Hayvanların gıda olarak kullanımı; İsfendiyar Esat).

Ormancılık eğitimi Ankara'da açılan Yüksek Ziraat Okulu çerçevesinde **Ormancılık-Ziraat ve Veterinerlik** Eğitiminin başladığı 1933/34 dönemi önemlidir. Çünkü başında **Prof. Dr. Gustav Oldenburg**'un bulunduğu bu yüksek öğretim kurumunda çok sayıda Alman bilim adamı görev almıştır. Bu kurumun ilk rektörü **Prof. Dr. Friedrich Falke**'dir. **Dr. Gleisberg**, kurumu, öncelikle uygulamaya yönelik üç teknik okula (Ziraat, Orman ve Veterinerlik Fakültelerine karşılık gelen) böldü. Burada çalışan Alman bilim adamları, **Profesör Gerngross ve Profesör Richter** hariç, Alman hükümetinin izniyle Türkiye'ye gönderilmişlerdi; bir anlamda hepsi devlet memuruydu. Nitekim bugün Türk

üniversitelerinde görev yapan pek çok profesör ya bu yabancı bilim insanlarının öğrencisi, ya da onların öğrencilerinin öğrencisidir [11].

Tablo 2'de listelenen Alman/Avusturyalı akademisyenlerden bazıları Almanya'daki baskıcı Nazi rejiminden kaçarak Türkiye'ye gelmiş ve Türkiye'deki çeşitli mesleki eğitim ve sanat kuruluşlarına önemli katkılarda bulunmuşlardır [1,15,32]. Bunlar, daha sonra ormancılık eğitiminin temel direğini oluşturan ve Tablo 4'te belirtilen Türk akademisyenlerin kariyerlerine katkıda bulunan, bizleri, bir önceki ve bir sonraki nesli de eğiten önemli akademisyenlerdi. YZE Orman Fakültesi Ormancılık

Bölümü'ndeki eğitimin ilk iki yılı Ankara'da, sonraki iki yılı İstanbul'da tamamlanmış; ancak daha sonra İÜ Orman Fakültesi kurulmuştur. 1933-34 yıllarında ormancılık eğitiminin ilk iki yılı Ankara'da, sonraki iki yılı ise İstanbul Bahçeköy'de tamamlanmıştır (Tablo 3).

Ormancılık uygulama ve gözlemlerinin vazgeçilmez parçası, geçit vermeyen orman ekosistemlerinin araştırılmasıydı. Özellikle 1930'lu yıllarda at olmadan ormanda gözlem yapmak çok zordu (Resim 1). Hatta bu sistemde her zaman at ve yük katırlarının olduğu bilinmektedir.

Tablo 4: Türkiye'de ormancılık eğitiminin önemli kilometre taşlarını temsil eden bilim insanları ve yurtdışında eğitim gördükleri ülke; üniversite ve doktora konuları (19 ve 21'e göre)*.

A- Orman Fakültesi, Tübingen Üniversitesi, Almanya:

1-MAZHAR DİKER (1899-1952): Ormancılık Okulu'nda yönetim dersi; daha sonra okulun rektörü.

B- Prusya Kraliyet Ormancılık Akademisi, Eberswald, Almanya:

1- ESAT MUHLİS OKSAL (1888-1970): Silvikültür alanında öğretim üyesi. Orman Fakültesi(OF)'nde öğretim üyesi. YZE Rektörlüğü.

C- Almanya'nın Dresden kentinde TU Tharandt Orman Fakültesinde Ormancılık Lisans eğitiminden sonra Doktorasını tamamlayanlar:

1- M. ASAF IRMAK (1905-1996); Doktora: Gökнар ekolojisine katkı; Bitiş: 1933; kimle birlikte: Prof. Krauss; Derece: Pekiye. Orman Ekolojisi Anabilim Dalı Başkanı; Orman Fakültesi'nde ilk doçentlik unvanına sahip.

2- ABDULGAFUR ACATAY (1903-1993): Tez: "Yerli orman ağaçlarının farklı taç kısımlarında tohum setinin miktarı ve kalitesi üzerine çalışmalar": yürütüldü: 1938; kimle birlikte: Prof. Bruno Huber/

Not: Pek İyi: Yüksek Ziraat Okulu'nda, Orman Entomolojisi ve Koruma Bölümü başkanı; İÜ OF'de senatör.

3- HAYRETTİN KAYACIK (1911-2001): Doktora Tezi: "İtalya ve Türkiye'ye Mahsus Olmak Üzere Akdeniz Mıntıkasında Ağaçlandırmanın Esasları"; Tamamlanması: 1941; kimle birlikte: Prof.Rubner; Not: Pekiyi; Orman ağaçlarının hayatı, iç ve dış yapıları hakkında ders; Orman Botanigi; Atatürk Arboretumu'nun kuruluşu.

4-SAVNİ HUŞ (1911-1996): Doktora Tezi: "*Liquidambar orientalis* Mill. orman önemi ve balsamı Türk Storaksının kimyasal incelenmesi"; Bitiş: 1940; kimle birlikte: Prof. Wienhaus; Derece: Pekiyi; Orman Bitkilerinden Faydalanma Kürsüsü; Orman Kimyası ve Av Bilimi.

5-REFİK ERDEM (1912-1998): Tez: "Türkiye'de çam kese böceği ile mücadeleye esas olmak üzere dokunma zehirlerinin çam kese böceği turtilları üzerindeki etkileri üzerinde deneyler"; Derece: Orta; Tamamlanması; 1940; kimle birlikte: Prof.Prell/ Diploma: Orman Entomolojisi ve Koruma Kürsüsü; 1962-64 İÜ OF Dekanlığı.

6-KEMAL SAVAŞ; Tez: "Türkiye'de orman otlatması, bugünkü kapsamı ve gelecekteki ekonomik ve yasal düzenlemesi"; Derece: Pekiyi; 1940; kimle birlikte:Prof.Mantel; Orman Teşkilatının değişik birimlerinde çalıştı.

7- ALİ TOPÇUOĞLU; Doktora Tezi: "Ağaçların gövde uzunluğundaki artımın dağılımı"; derecesi: İyi;- Bitiş:1940;Prof.Bruno Huber ile; Orman teşkilatının değişik birimlerinde çalıştı.

D- Ormanlık Bölümü, Ekonomi Fakültesi, Ludwigs-Maximilians-Universität Münih;

1- Ş. NURİ İLKEMEN (1903-1983); Tez; "Türkiye'de Muhafaza Ormanı" Bitiş: 1938; ; kimle birlikte; Prof.Dietrich; derece: Pekiyi; Genel Ekonomi ve Tarım Politikası; 1956-58 İÜ Orman Fak. Dekanlık.

2-FİKRET SAATÇIOĞLU (1910-1983); Lisans: 1934. Doktora: "Ladin ve Kayın Karşık Meşcerelerinde Karşılıklı Büyüme Münasebetleri"; Derece: pekiyi; 1935; Prof.Fabricius/Pekiyi: YZE: 1935 Başasistan; Silvikültür Bölümü Müdürü; 1948 YZE Orman Fakültesi Dekanı; Prof. Sadi Irmak hükümetinde Orman Bakanı.

3-ADNAN BERKEL (1908-1988); Doktora Tezi; "Türkiye Ormanlarında Verim Düzenleme Sorunları Üzerine Araştırmalar" 1935; Kiminle: Prof. Schüpfer: Orman Mahsulleri Kıymetlendirme Enstitüsü Müdürü, Orman Fakültesi, YZE; Orman Mahsulleri Kıymetlendirme Kürsüsü Müdürü, Orman Fakültesi, YZE; İÜ OF Dekanı, 1958-59.

4-FEHİM FIRAT (1908-1980); Nancy Ormanlık Okulu / Dresden TU Tharandt Ormanlık Fakültesi: Doktora ile: Prof. Rohl; derecesi; Pekiyi; Ormanlık ve İşletme Kürsüsü Müdürü; Orman Fakültesi Dekanı 1952-54; İÜ Rektörü 1955.

E- Ormanlık Bölümü, Viyana Doğal Kaynaklar ve Uygulamalı Yaşam Bilimleri Üniversitesi

1- SELAHATTİN İNAL (1909-1996); Tez: "Meşe kabuğundaki tanen muhtevası ile yetiştirme muhiti arasındaki münasebet." Bitiş: 1941; Derece: Pekiyi; Orman Politikası Kürsüsü Başkanı; 1960-62 İÜ OF Dekanı; İÜ Rektör Vekili; Nihat Erim hükümetinde Orman Bakanı.

2- FAİK TAVŞANOĞLU (1908-2001); Doktora Tezi; "Su kanallarının rasyonel nakli"; mezuniyet: 1937; Ormanlık ve Ulaştırma Bölümü Müdürü; 1951-52 İÜ OF Dekanı.

F- Fransa Nancy'de Ecole Nationale Eaux et Forest'de / Almanya Münih'te TU'da 2 yıl staj.

1- KEMAL ERKİN (1910-1989): TU Münih'te Ölçme Bölümü'nde staj; Tezi, "Seben İlçesi Sarçamları Üzerinde Hacim, Şekil Modu ve Genel Hasılat Araştırmaları"; Bitiş: 1948; Türkiye'de; Jeodezi kursu; 1966 ve 1968'de 2 kez İÜ OF Dekanlığı.

* **Dr. İsmail Eraslan'ı** (1917-2007) da bu listeye dahil etmek gerekir (bkz. [35]).

Orman Fakültesi'nin olmadığı yıllarda, Türk ormancılık eğitiminin öncüleri, Orman Mühendisliği Bölümü'nden veya Ankara Yüksek Ziraat Okulu (AYZE) bünyesindeki altı dönemlik

Orman Koleji'nden mezun olduktan sonra orman mühendisi olarak çalışmaya başlamışlardır. Ulu önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün öngörüsü sayesinde yurt dışı eğitim bursu kazananlar başta Almanya olmak üzere, bazı Avrupa ülkelerine gönderilmiştir. Önce 8 dönemlik orman mühendisliği eğitiminin, ardından doktora eğitimlerini tamamlayarak Orman Mühendisliği Doktoru unvanı ile yurda dönmüşlerdir. Orman Fakültesi'nin kuruluşunda kilometre taşı olan bu bilim insanlarının lisans ve doktora eğitimlerini yaptıkları üniversitelere ilişkin bilgiler Tablo 4'te yer almaktadır. Bu bilim insanları, yüksek ormancılık eğitiminin kuruluş aşamasında yapılan araştırmaların kısa sürede tamamlanmasını istemişlerdir. 1933 yılında üniversiteye dönüştürülme sürecinin dışında bırakılan AYZE'nin geleceğine ilişkin girişimler kapsamında, üniversite bünyesinde değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmış ve 1940'lı yıllarda Orman Fakültesi'nin İstanbul'da, Yüksek Ziraat Okulu'nun (YZE) ise Ankara'da kalmasına karar verilmiştir. Bu çerçevede Orman Fakültesi'nin hangi üniversiteye bağlanması gerektiği konusu tartışılmış, genç öğretim üyeleri Orman Fakültesi'nin İstanbul Teknik Üniversitesi'ne bağlanmasını isterken, Ord. Dr. Mazhar Diker (aynı zamanda Orman Genel Müdürü) ve **Ord. Dr. Esat Muhlis Oksal** (AYZE Rektörü)

gibi dönemin etkili profesörleri, İstanbul Üniversitesi'ne (İÜ) bağlanmasını istiyordu. Müfredatında fizik, kimya, biyoloji (PCB:FKB) ile iktisat ve hukuk bulunan Orman Fakültesi'nin İÜ'ye bağlanmasının daha doğru olacağı kabul edilmiştir [33].

Bu geçişte bu iki profesörün büyük etkisi olduğu da yadsınamaz. Benzer bir hata, Orman Fakültesi'nin İÜ Cerrahpaşa Orman Fakültesi'ne dönüştürülmesinde de yapılmıştır [23]. Böylece İÜ Orman Fakültesi'nin (OF) kurumsal kimliği bir gecede tarihin tozlu raflarına kaldırılmıştır. Bu örnek, tıpkı 1940'larda olduğu gibi ormancılığa ve mesleğe vurulan ikinci büyük darbe olarak görülmelidir. Kurumların mesleki ve tarihsel bağları bir gecede kesilmiştir ve bu uygulama son derece yanlıştır.

Tablo 4'te yer alan profesörlerin çoğu, o dönemde Avrupa'nın en önemli üniversitelerinden biri olan Dresden Teknik Üniversitesi, Tharandt Orman Mühendisliği Bölümü'ndendir (Tablo 4) [19]. Bu bağlamda, **Dr. Fikret Saatçioğlu** emekli olduğunda Atay [34] şunları vurgulamıştır: *"Sayın Hocam, siz ve sizden önce emekli olan değerli hocalarımızın çoğu, birkaç kişinin değil, tüm Türkiye ormancılarının, Türk ormancılığının hocasıdır. Sizin kuşağınızın başarılarını kelimelerle ifade etmek çok zor."* Bu çerçevede bir kuşak, orman mühendisliği eğitiminin en iyi şartlarda yürütülmesi için çok çalışmış ve hem yurt dışında, hem de yurt içinde, büyük başarılarla imza atmıştır.

Yükseköğretim ve bilim tarihinde bir dönüm noktası olan

bu uygulamanın önemi ve Atatürk'ün yükseköğretimde kaliteyi artırmak için başlattığı proje, Tablo 2'de yer alan ve yurt dışında ormancılık eğitimi almış bilim insanlarının yetişmesinde büyük rol oynamıştır. Bu çerçevede, yurt dışına gönderilenlerden ve ormancılık eğitiminin en önemli dallarından biri "**Orman Entomolojisi ve Orman Koruma**"nın günümüze kadar gelmesinde büyük emekleri olan ve 2023 yılında 120. doğum günü kutlanan hocamız **Prof. Dr. Abdulfafur Acatay**'ın hayatı hakkında bazı bilgiler de sunulmaya çalışılacaktır (Resim 1).

Prof. Dr. Abdulfafur ACATAY'ın 120. Doğum Günü

Dr. Abdulfafur Acatay'ı ormancılık eğitiminin ilk kuşağının önemli bilim insanlarından biri olarak anıyoruz. Burada kısaca hem 8 dönemlik lisans, hem de doktora eğitimini yurtdışında tamamlamış olan Dr. Acatay'ın doğum günü kutlamaları çerçevesinde yaşamında ve bilimsel hayatında bazı önemli basamaklarda yürüttüğü çalışmalar ele alınmış ve yazıya dökülmüştür [36-39]. Derslerinden çok yararlandığımız, benim de "**Ekoloji**"ye yönelmemde büyük etkisi olan değerli hocam **Ord. Prof. Dr. Mustafa Asaf Irmak** [36], bu kuşağın önde gelen beyinlerinden **Prof. Dr. Abdulfafur Acatay** ile yakın dostluklarının henüz Tharandt'ta öğrenciyken başladığını belirtiyor ve ekliyor: *Dr. Abdulfafur Acatay (o zamanlar genç ve çok yakışıklı bir öğrenciydi), bu küçük ama manevi ve entelektüel açıdan zengin akademik ortamda, utangaç, sessiz karakteri, ağırbaşlı tavrı ve için-*

Resim 1. 10 Mayıs 1933; Düzce Fermiköy'e bir inceleme gezisi (Prof. Acatay, sağ başta).

den gülümseyen parlak siyah gözleriyle dostlar edindi, derin anlayışı ve çalışkanlığı ona hocalarının hayranlığını kazandı. Yabancı bir ülkede Türklük adına isim yapanlardan biriydi. O zamanlar Tharandt'ta başlayan dostluk anlaşıldığı üzere bir ömür boyu sürecekti. Bu kadar kısa sürede kaç yıl geçti bir bilseniz. Profesör Abdülgafur Acatay, 10 Temmuz 1903 tarihinde Denizli'nin bağlarında şirin bir evde dünyaya geldi. Abdülgafur Hoca, uzun okuma yolculuğuna Denizli'deki Nümune Mektebi'ne attığı ilk adımla başladı. Ardından Denizli İdadisi'nden aldığı mezuniyet belgesiyle herhangi bir meslek okulunun kapısını çalabilirdi. Ama doğa ve özellikle bitkiler dünyası, çözülmesi gereken gizemleri ve aydınlatılması gereken bölgeleriyle o dönemde onu cezbediyordu. Böylece 1923 sonbaharında Orman Mektebi'ne girdi. Burada çok yetenekli bir öğrenci olarak

öne çıktı ve 1926'da birincilikle mezun olarak "orman mühendisi" oldu.

Dr. Acatay, kariyerinin ilk evresinde önce Tavas'ta, sonra Bozüyük Yürce-Bürmeceler'de orman mühendisliği yaparken, Prusya Krallığı Saksonya eski Orman Genel Müdürü **Prof. Robert Bernhard**, modern bir Türk ormancılığının kurulmasına yönelik ön çalışmalar çerçevesinde, Tarım Bakanlığı'na danışmanlık yapmak üzere 1926 yılında Türkiye'ye davet edilmişti. Dr. Bernhard, Türkiye'yi üç kez ziyaret etmiş ve toplam 6,5 yıl Türkiye'de çalışmıştır ([17]; bkz. Tablo 2). Yabancı uzmanlar arasında Türkiye'de en uzun süre kalan ve Türk ormancılığının gelişmesine önemli katkılarda bulunan **Prof. Bernhard**,

a) Ormancılık teşkilatının yeniden düzenlenmesi,

b) Ağaçlandırma,

c) Ormanların korunması,

d) Ormancılık çalışmalarının düzenlenmesi ve

d) Ormancılık eğitiminin geliştirilmesi konularında önemli ve başarılı katkılar yapmıştır. Profesör Bernhard'ın bu konulardaki çalışmalarını konferanslar, kanun tasarıları ve Ankara Ziraat Fakültesi'nde ormancılık ve ziraat öğrencileri için dersler şeklinde olmuştur. Bunlar arasında en önemlileri, "**Türk Ormancılığı Mevzuatı, Tarihi ve Vazifeleri**" kitabının hazırlanmasına yaptığı katkı ve 1937 yılında çıkarılan 3116 sayılı Orman Kanunu'dur. Bu kanun, Türkiye'deki ilk orman kanunu olması bakımından önemlidir. Türk ormancılığına büyük hizmetler vermiş olan **Prof. Dr. Bernhard**, Atatürk'e ayrılmadan önce bir mektup yazarak, ormancılığımızın gelişmesi için yaptığı öneri ve çabaları hayata geçirmeye çalışmıştır.

Bu durumdan çok memnun olan **Prof. Bernard**, **Prof. Acatay**'a, kendisi gibi genç ve çalışkan orman mühendislerini eğitim ve hatta doktora yapmaları için yurt dışına gönderilmesini önermiştir. Bu çerçevede **Prof. Acatay**, onun tavsiyesi üzerine, 1930 yılında Ankara Orman Ağaç Okulu'nda görevlendirilmiş ve burada görev yaparken, **Atatürk Orman Çiftliği**'nin kuruluşunda bizzat görev almıştır. **Dr. Yurdakul Yurdakul**'a bu bağlamda söyledikleri önemlidir [40]: "*Çiftlikteki yoğun çalışmalar birkaç yıl sonra meyvelerini vermeye başladı. Pastörize süt, yoğurt, peynir, tereyağı ve çok kaliteli, sağlıklı yetiştirilen sebze ve meyveler halkın kullanımına*

Resim 2. Prof. Acatay'ın öğretim üyeliği ve profesörlük dönemleri.

sunuldu. Ankara Belediyesi bu ürünleri satmak için kentte iki dükkan açtı ve çok uygun fiyatlarla satışa sunmaya başladı. Ağaç fakiri olan Ankara, bu çalışmalar sayesinde yeşillendi; halkın tüm fide ve tohum ihtiyacı en kaliteli şekilde buradan karşılandı. Eskiden ülkemizde gül denilince Isparta, Burdur ve Denizli yörelerinde ve sadece yağı için yetiştirilen pembe güller akla gelirdi. Diğer renklerdeki güller halkımız tarafından bilinmiyordu. **Atatürk**, Orman Çiftliği'ni yaptırdığında bir gül fidanlığı açmak ve Avrupa'da gördüğü renkli gülleri burada ürettilmek istiyordu. Hazırlıklar yapıldıktan sonra Almanya ve Hollanda'dan bir vagon dolusu farklı renklerde gül fidanı getirildi. Bugün ülkemizin hemen her yerinde gördüğümüz değişik renkteki güllerin çoğu Atatürk'ün o dönemde getirdiği ve bizim ço-

ğaltıp dağıttığımız ürünlerden gelmektedir." **Dr. Acatay**, "Gül ve Gülyağı" üzerine yaptığı çalışmalarını bir kitapta toplamış ve *Rosa domesticana*'nın zararlılarını da incelemiştir [41].

Irmak [36], Almanya'nın Tharandt kentinde Prof. Acatay [42] ile geçirdiği zamanı anlatırken şunları eklemiştir: "Kendine özgü bireysel başarılarıyla ülkeye hizmet ettiğini vurgulamış ve bunun üst makamlar tarafından takdir edildiğini belirtmiştir". Irmak'a (1963) göre bu başarıların ödülü gecikmedi: 1931 baharında eğitimini genişletmek ve geliştirmek için girdiği sınavı kazanarak Almanya'ya gönderildi. İlk yılını zor Almanca diliyle boğuşarak geçirdi; ama Abdülgafur hoca her engeli aşacağı gibi bunu da aşmasını bildi. Böylece Alman üniversitelerinin kapıları ona açıldı. 1932 yılında

Tharandt'ın ücra sokaklarında elinde çantasıyla yürürken, dünyaca ünlü Ormanlık Üniversitesi'nin eşliğinden içeri girdi. Lisans çalışma kılavuzunun gösterdiği gibi, tüm derslerden gerekli sınavları geçmiş ve finalere giden yolu açmıştı. Burada gerçekten parlak bir öğrenci olduğunu kanıtlamıştı ve cebinde Şubat 1936'da aldığı diploma vardı. **Prof. Dr. Bruno Huber**'in gözü çalışkan öğrencideydi ve onu doktora yapmaya teşvik etti. İlk çalışmalara başlandı, ancak Orman Genel Müdürlüğü (OGM) sabırsızdı: eğitimini tamamlamıştı; bu adamın hala orada ne işi vardı? Bu adam büyük bir alçakgönüllülük ve sessizlik içinde, çalışmasından bahsetmeye bile cesaret edemedi, daha sonra çok başarılı olacak bir doktora tezi üzerinde hararetle çalıştı. Bitirmek için zaman kalmamıştı ve Mart

1937'de Yüksek Ziraat Okulu Orman Fakültesi'ne kıdemli asistan olarak atandı. Tharandt'taki tezi de ilgi çekiciydi: Henüz çözülmemiş olan "Ağaç Tepelerinin Biyolojisi", "belirli tohumlardan gelişen nesillerin gövdenin farklı yüksekliklerinde farklılık gösterip göstermediği" sorusunu ele alıyordu."

Diploma çalışmalarını tamamladıktan sonra tekrar Tharandt'a gitti ve 1937 yaz tatilinden yararlanarak "Yerli orman ağaçlarının çeşitli taç kısımlarında tohum tutumunun miktar ve kalitesi üzerine araştırmalar" başlıklı doktora tezini tamamladı. 22 Kasım 1937'de iki saat süren doktora sınavını pekiyi derecesyle tamamlayarak "**Orman Mühendisi-Doktoru**" unvanını aldı ve ardından çok sevdiği ülkesine döndü [36,38]. Yurda döndükten sonra **Orman Entomolojisi, Orman Koruma ve Yaban Hayatı Bilimi Enstitüsü'nde Prof. Schimitschek**'in yardımcısı olan ve onunla birlikte dersler ve uygulamalar yapan Acatay, çalışkanlığı ve üstün insan kalitesiyle Schimitschek'in takdirini kazanmıştır [37]. Prof. Schimitschek'in 1939'da geri dönmesiyle Enstitü müdürlüğü görevini devralan Prof. Acatay, Doçentliğini 1941, Profesörlüğünü de 1946 yılında tamamladı. Aslında yanında doktora yaptığı bilim insanı, döneminin Avrupa'daki en önemli botanik profesörü ve LMU-Münih Orman Botanığı Enstitüsünün Direktörü olan **Prof. Dr. Dr. Dr. h.c. Bruno Huber**'in düşüncesi, onun İÜ Orman Fakültesinde Botanik kürsüsünde görev almasıydı. Ancak o sırada Ord. Prof. Dr. Esat Muhlis Oksal bu kürsüdeydi ve Prof.

Acatay onunla birlikte çalışmanın güçlüğüne bildiğinden, böyle bir tercihin daha uygun olacağını düşünmüştü. Schimitschek (1963) onun üç dalda büyük başarı kazandığını belirtiyor ve özellikle **Orman Entomolojisi, Orman Koruması ve Botanik**. Çünkü **Prof. Acatay** Botanik açısından da çok iyi yetişmişti; örneğin Selik [38] onun Fagaceae familyası üyelerindeki dişi çiçek ikililerinin (apikal çiçeğin altındaki çiçek sapları karşılıklı ve aşağı yukarı eşit uzunluktadır; iki yan dal aynı yüksekliktedir) aslında çok sayıda çiçeğe (2'den fazla) sahip olduğu bulgusunu ilk kez Prof. Huber'in 1957 yılında Münih'te verdiği dersler sırasında duymuştu. Huber'in 1957 yılında Münih'te verdiği derslerde, sınıfa hitaben Acatay hakkında söylediği şu sözleri zevkle dinlemiştik: "*Eski öğrencim, Bay Selik'in hocası Acatay'ın bu tespitini her zaman zevkle düşünür ve hatırlarım*" [43-45]. **Prof. Huber** çok takdir ettiği bu eski talebesini hiç unutmamış ve onunla temasını daima korumuştur. Bu sırada doktora tezi o dönemde Almanya'da ders kitabında atıf almış ve çalışmasının önemi de böylece ortaya çıkmıştır. Bu çalışması çerçevesinde uyguladığı yöntem ve deneme sonuçları, araya giren uzun süreli ikinci dünya harbi ve onun getirdiği çeşitli karışıklık ve düzensizliklere rağmen, harpten sonraki devrede takip ve devam ettirilerek değerlendirilmiş ve ünlü Orman Ağaçlarının Tohumları Bilgisi otoritesi **Prof. Ernst Rohmeder**'in son eseri "Saatgut in der Forstwirtschaft, Paul-Parey, Hamburg - Berlin, 1972, S. 273"de söz konusu çalışmalara geniş bir yer ayrılarak, konu ile

ilgili son gelişmeler tartışılmıştır. Bir Türk Orman Mühendisinin (Dr. Abdulfafur Acatay) yaptığı bilimsel çalışmanın bu denli etkili oluşu, ormancılık adına da oldukça kıvanç duyulacak bir durumdur [46]. Değerli hocamız, Prof. Acatay birçok ormancılık sorununun çözümünde, hep atılgıncı, ilerici ve çağdaş görüşler ileri sürmüş ve bu nedenle de çoğu kez ülke ormancılığının sorunlarını çözmede dikkat çekmiştir [47-62].

Yerinde inceleme ve bilimsel seyahatler Prof. Acatay'ın yaşam tarzının bir parçasıydı. Ulusal ve uluslararası ormancılık konularında geniş bilgi ve deneyime sahipti. Çeşitli ormancılık sorunlarının çözümü için her fırsatta bilgisine başvurulmuştur. Özellikle Almanca'yı bir Alman gibi aksansız konuşabilmesi ve Alman edebiyatına hakimiyeti ona önemli bir ayrıcalık ve Türk ormancılığına büyük bir katkı sağladı. Bir yandan başkanı olduğu bölümün bilimsel Türkçe kataloğunu genişletti ve birçok terimin Türkçeleştirilmesine öncülük etti, diğer yandan Entomoloji ve Orman Koruma ile ilgili birçok yeni kavram onun çalışmaları sayesinde literatüre girdi [48-103]. Dr. Acatay'ın grubunda yer alan öğrenciler, özellikle arazi çalışmaları sırasında, hem Türkiye'deki, hem de yurtdışındaki birçok mesleki sorunu onun sayesinde tanıdılar. Onun grubundaki öğrencilerin arazi çalışmaları ve bilimsel inceleme gezileri (ekskürsiyon) sırasında hem ormancılık, hem de genel yaşam konularında geniş bilgi edindikleri bilinmektedir.

Ayrıca, halkı ve güncel konularla

ilgilenenleri eğitmek için çok sayıda bilimsel çalışma yürütmüştür [53,60, 68,84,97,104-106]. Dr. Acatay, 1942 yılında İstanbul adalarında ve özellikle Büyüka- da çam ormanlarında çam kese böceğine karşı mücadeleyi başarıyla başlatmış ve yönetmiştir. Bu çerçevede 31 Mayıs 1943 tarih ve 451 sayılı kararla Prof. Dr. Abdulgafur Acatay, 31 Mayıs 1943 tarih ve 451 sayılı kararla Büyüka- da çam ormanlarındaki çam kese böceği zararını araştırmak, gerekli tedbirleri almak ve mücadeleyi İstanbul Belediyesi ile Orman Umum Müdürlüğü arasında anlaşarak organize etmek ve tamamlamak üzere görevlendirilmiştir [78,102,107,108]. Ormancılıkta olduğu gibi ziraat alanında da çok sayıda doçentlik sınavında jüri üyeliği yapmıştır (Resim 3).

İnsan olarak olgun, mütevazı, gösterişsiz, en küçük dostluk ve vefaya son derece sadık, kim-

seyi incitmeyen yumuşak tabiatlı, öğrencilerine karşı şefkatli ve anlayışlı, kısacası tam bir insan-ı kâmil olan Prof. Acatay Hoca, derslerde ve bilimsel gezilerde bazen çok ilginç ve heyecan verici sorular sorardı: Örneğin bitkinin orijinal adı krizantemdir (*Chryssianthemus* ssp.); ancak ülkemizde bitkiye fenolojisinden (bitkilerin iklime bağlı olarak uyanması, tomurcuklanması, çiçeklenmesi vb. bilimi) dolayı Türkçe krizantem denir. 48 yıl önce Orman Fakültesi bahçesinde bir sohbet sırasında rahmetli hocamız Prof. Acatay;

“Gençler, bilin bakalım: Kasımpatılar niye kasımda patlar?” demişti. Bizlerden iyi kötü bir ses çıkmayınca da, bilimsel sayılabilecek yanıtı açıklamıştı:

“Kasımpatı bir kısa gün bitkisi- dir; gün uzunluğunun 12 saatten fazla olduğu günlerde (yazın) çiçek tomurcuğu oluşturamaz ve

en uygun zaman Türkiye için kasım ayıdır. Çiçeklenme döneminde, gece sıcaklığının +15 °C'nin altında olması gerekir; bu yüzden kasımpatılar -20 C dereceye kadar soğuğa dayanabilen, kanaatkar bir kış bitkisidir.”

Dr. Acatay, hem orman ağaçları hem de otsu bitkiler konusunda geniş bir bilgi birikiminin yanı sıra orman zararlıları ve orman koruma konusunda da önemli bilgilere sahipti. Özellikle ormandaki böcek zararlıları üzerine yaptığı araştırmalar büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda **“Önemli Zararlı Orman Böceklerinin Teşhis Anahtarı”** adlı eseri bu konudaki en önemli bilimsel çalışmalardan biridir [70,77,79,91,92,109]. Ayrıca bir sedir zararlısını tanımlamış ve *Phloeosinus acatayi* Schedl 1958 (= *Phloeosinus cedri* subsp. *acatayi*) taksonu ona ithaf edilmiştir; şimdi *Eriophes cedri* [64,73,88].

Resim 3. 14.11.1953 İzmir Ege Ziraat Fakültesi Habilitasyon sınavı, jüri üyeleri ve öğretim üyeliği adayları (Prof. Acatay sol başta).

Schimitschek (1973), sedir zararlıları *Buprestis cupressi*, *Chrysobothris solieri*, *Magdalis violacea* ve yeni türler *Phloeosinus acatayi* ve *Crypturgus cinereus* ile biyolojisini özellikle vurguladığı sedir zararlısı *Acalla undulana*'yı keşfettiğini belirtmektedir [52,75,110]. Ayrıca *Barbara osmana* Obr. adında yeni bir sedir zararlısı türü keşfetmiş ve biyolojisine dikkat çekmiştir. Ayrıca kabuklu bit, *Acantomytilus cedricola* ve *Megastigmus schimitscheki*'nin biyolojisini de incelemiştir [37]. Önemli kavak zararlıları üzerine de çalışmalar yapmıştır. İstanbul'daki Belgrad Ormanı'nda tespit ettiği 60'tan fazla böcek türü üzerinde çalışmıştır [44,81,111-116]. *Phoracantha semipunctata*'yı Okalipütüs'ün en yaygın zararlısı [111,116] ve *Phloeosinus*'un en önemli tepe sürgünü zararlısı [52,116] olarak tanımlamıştır. Özellikle Doğu Karadeniz ladin ormanlarında kitle halinde ladin ölümüne yol açan, dev soymuk böceği, *Dendroctonus micans*'ın yanı sıra fındık zararlıları; sığla ağacı, *Liquidambar orientalis* ve antepfıstığı zararlıları üzerinde de önemli araştırmalar yapmıştır [66,94,117,118]. Türkiye'de Karaağaç ölümünün varlığını 1940 yılında ilk defa belirleyen ve bu konuda ilk yayını gerçekleştiren de Prof. Acatay'dır [41,47,63,114]. Ökse otu (*Viscum album*) ve *Cuscuta* gibi yarı parazit bitkiler üzerine yayınlar yapmış; ülkemiz ormancılığının diğer fitopatolojik sorunlarıyla da ilgilenmiş ve mantarların neden olduğu orman hastalıkları üzerine araştırmalar yapmıştır [80,115,119].

Selik'in (1973) belirttiği gibi, Or-

man Botaniği, Uygulamalı Botanik, Dendroloji, Orman Fitopatolojisi ve Avcılık alanlarında ormancılığa çok sayıda yenilik ve katkı sağlamıştır [41, 43, 68, 69, 73, 74, 82, 86, 115, 117, 118, 120-123]. Botanik çalışmaları kapsamında, Türkiye'nin Doğu Karadeniz bölgesinde endemik bir tür olan *Betula medvedevi*'yi ilk kez tanımlayan Prof. Acatay, Bozdağ bölgesindeki *Alnus orientalis* ve sedirler üzerine yaptığı çalışmalar çok önemlidir [73]. Daha sonra Güneybatı Anadolu'da Tersiyer'den kalma bir kalıntı (relikt) olan *Liquidambar orientalis* hakkındaki morfolojik ve türün dağılışı yönünden yeni belirlemeleri ile bilimizi genişletmiş [117] ve aynı türün doğal olarak yetişen sürgünlerinde mantarlı bir varyetesi olan, var. *suberosa*'yı betimlemiştir. Ayrıca intermediar bir kavak türü olan *Populus euphratica* hakkında tanıtıcı bir yayın yapmıştır [120]. Bunlara ek olarak sarı çamın, *Pinus silvestris* L., Türkiye, dolayısıyla Kuzey yarı küredeki güney sınırının nereden geçmekte olduğu hususundaki tartışmalı konuya açıklık ve kesinlik kazandırmış olması da takdir toplamıştır. Böylece Sarıçamın Batı Anadolu'daki güney sınırının Kütahya civarında Murat Dağı'ndan geçmekte olduğu anlaşılmıştır [81,86]. Türkiyede doğal olarak yetişen karaçamların piramidal görünümlü habitusa sahip, Tavşanlı civarında bulunan yeni bir varyetesini, *Pinus nigra* var. *pyramidata* Acatay 1956; tesbit edip betimleyerek ülkemiz ve dünya dendrolojik literatürüne önemli katkıda bulunmuştur [52,82,87,123]. Günümüzde *Pinus nigra* subsp. *palla-*

siana var. *pyramidata* (Acatay) Yaltırık; "ehrami karaçam" diye ifade edilmektedir. Varyetenin yayılış sahası Tavşanlı'ya 25, Vakıf Köyü'ne 2 km mesafededir. Köyün de güneydoğusunda daha yüksekçe bir mevkiide, yaklaşık 250 ha genişliğindeki sahada, seyrek biçimde yayılış gösterir. Karaçam, meşe, ardıç vb. türlerle karışıklığa giren meşcere, 1000-1100 m rakımdadır. Güney-kuzey istikametini takip eden derenin her iki yamacında, bilhassa derenin batı yamacında yayılışı vardır. Toprak çok taşlı, ana kaya kireç taşıdır [82,123]. OGM Tavşanlı'daki bu ormana onun adını vermiş ve büyük bir kadirşinaslık örneği göstererek bir tabela asmıştır. Bu tabelayı 1990'larda bu bölgeye yaptığım bir bilimsel gezi sırasında görmüş ve çok gururlanmışım; bugün hâlâ yerinde duruyor mu bilmiyorum. Sürekli yaptığı çalışmalarda, özellikle Denizli yakınlarındaki Bozdağ'da *Cedrus libani* üzerine yaptığı araştırmalarda Acatay, sedir kozalaklarındaki morfolojik farklılıkları tespit etmiş ve taç renginin yeşilden gümüşe doğru değişmesinin yaklaşık 30 yaşından itibaren ortaya çıkan bir olgu olduğunu bulmuştur.

Dr. Acatay, önemli bilimsel araştırmalar yürüttüğü bir diğer alan olan Orman Koruma alanında da birçok yeniliğe imza atmıştır: Örneğin, orman yangınları, emniyet şartlarının oluşturulması ve fırtına devrikleri ile ilgili bilimsel çalışmaları ve kuş koruması ile ilgili de araştırmaları vardır [58,62,124]. Bunların dışında ceviz ve ceviz yetiştirilmesi [66], Orman Koruma Ders Kitabı da [59,89,91,109] çok önemli bir bi-

limsel eserlerdir [37]. Bunların dışında evcil hayvanların ormanda otlatılması ve özellikle kıl keçilerinin ormanda sürekli dolaşması ve yiyecek temin etmesinin en önemli orman tahrip faktörleri arasında olduğu tespit edilmiştir [67,71,72,76,103,126]. [127]'nin çalışmasına göre 1966 yılında ülkemizde 15.315.000 kıl keçisi bulunmaktaydı. Bu keçilerin büyük bir kısmının ormanlarda otlatılması bir yandan mevcut orman alanının arttırılmasını imkansız hale getirirken, diğer yandan yeni orman alanlarının oluşturulmasını da büyük ölçüde engellemektedir. Bu arada sahiplerinin kıl keçilerini beslemek için ormanlardaki ağaçları keserek, budayarak ve gençliğe zarar verdikleri bunun da göz ardı edilemeyeceği vurgulanıyor. Bu sorunların sadece yasal düzenlemelerle ya da orman yöneticilerinin çabalarıyla çözülemeyeceği de açıktır. Kızılçam, karaçam ve sedir ağaçlandırma alanlarında keçiler otlatıldığında, üç yıl gibi kısa bir sürede dikilen fidanların neredeyse tamamı yok olmaktadır. Doğal gençleştirme alanlarında da sorunun ciddi boyutlarda olduğu vurgulanmış ve keçilerin ormancılık için bir rahatsızlık faktörü olarak olumsuz bir rol oynadığı gösterilmiştir. Sedirin doğal yenilenme alanlarında, bir yaşındaki fidanların %80'inden fazlasının yok edildiği deneysel olarak tespit edilmiştir. Bu nedenle orman ekosistemlerinin sürdürülebilirliğini sağlamanın, yani keçilerin varlığıyla ormanları korumanın imkansız olduğu kanıtlanmıştır [59,67,72,76,126,127].

Rahmetli hocamız **Prof. Aca-**

tay'ın 120. doğum yılını kutladığımız bu yıl, geride bıraktığı başarılı ve uzun hocalık ve araştırmacılık yılları, her zaman bizlere yol gösterici olmayı sürdürecektir. Almanya dönüşü kış sömestresinden itibaren **Prof. Schimitschek** ile bilimsel çalışmalara başlamıştır. Tam bir Viyana beyefendisi olan sayın Prof. Schimitschek (1898-1983) Almanya'daki kürsümüze geldiğinde, ikinci görüşmemizde kürsü başkanımız onu koridorda karşılamış ve hepimize, size dünya çapında bir insanı ve entomoloğu tanıstıracağım demişti. Ben onun ismini ve Türkiye ile olan bağlantılarını biliyordum. O sırada kazandığım Almanya'nın en önemli bilimsel araştırma bursu olan **Alexander von Humboldt Bilimsel Araştırma Bursu** çerçevesinde Baştankara Kuş Türlerinin Parazitleri üzerine bir proje yürütüyordum. Onu karşılamak için tüm personel ve çalışanlar koridorda dizilmiş bekliyorduk. Toplantı salonuna geldi, güler yüzlü ve son derece sakin babacan bir tavı vardı. Yanılmıyorsam 1983 yılı mart ayının 10'u idi. Doğum günü de 31 Mart'tı. Sohbet sırasında sen biliyor musun "*Türk öğrencilerim benim adımı ne koymuştu?*" Ben Türk'lerin nasıl kıvrak ve zeki bir millet olduğunu bildiğimden ve o söylemeden; olsa olsa "*Blitz = Şimşek*" denmiş olabileceğini söylediğimde, katıla katıla gülmeden edemedi ve evet dedi bana Şimşek diyorlardı. Ben de bu anımı hala büyük bir güzellik olarak hatırlıyorum. Daha sonra da yaş günü kutlamalarına tüm dünyadan davetli olarak gelecek olan 300 yüze yakın konuğumun içinde hem kür-

sü başkanını, hem de seni görmek istiyorum; gelerseniz beni çok mutlu edersiniz dedi. Biz de kabul ettik, ben çalıştığım konuyla ilgili bir bildiri sunabileceğimi söyleyince çok mutlu oldu [128]. Ama ne yazık ki bu hazırlık dönemi ve Bozen'daki yaş günü kutlama çalışmaları, onu o yaşında oldukça hırpalamış ve yormuş olacak ki doğum gününe iki gün kala hocanın rahmetli olduğu haberi bize ulaştırıldı. Bu üzücü haber hepimizi de derinden etkilemişti. En son çalışmalarını böceklerin metal üzerine grafize edilmesi ve böylece sanat ve entomolojinin birbirinden ne denli etkilenebileceğini göstermek istiyordu. Bana bir de kitapçık hediye etmişti. Bu değerli ve Türk dostu Prof. Schimitschek, Avusturya'da doğmuş ve 1924 yılında Viyana'daki Toprak Kültürleri Yüksek Okulunu bitirmişti. Aynı okulda Profesörlüğe yükselmiş olan Schimitschek, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Orman Fakültesi Orman Koruma ve Entomolojisi Enstitüsü müdürlüğü görevini yürütmek ve ders vermek üzere davet edilmiştir. Schimitschek, 10.03.1937- 01.01.1939 tarihleri arasında Orman Entomolojisi ve Orman Koruması dersleri ile birlikte bir süre Av Hayvanları Bilgisi ve Avcılık dersini de vermiştir. Schimitschek, ülkemizde kaldığı süre içerisinde Güney, Kuzey ve Orta Anadolu'yu dolaşarak Türkiye'de Orman Entomolojisinin temelini oluşturan etüdlerde bulunmuş ve gerek Orman Koruması, gerekse Orman Entomolojisi konularında değerli yayınlar yapmıştır. Bu yayınlarını da Almanya'da gerçekleştirdiği başarılı lisans ve

doktora eğitimini yüksek başarı ile tamamlayarak yurda dönen bu çalışmanın da kahramanı olan **Prof. Acatay** hocamız yapmıştı: 1) Türkiye’de Orman Koruması ve Orman Entomolojisi Hakkında Görüşler, 2) Türkiye Orman Böcekleri ve Muhiti. Prof. Schimitschek daha sonra Göttingen Üniversitesi Orman Zoolojisi Enstitüsü Başkanlığı görevini yürütürken, 1959 yılında konferanslar vermek üzere, İÜ Orman Fakültesinin davetlisi olarak ülkemize gelmiş ve üç konferans vermiştir. Orman Fakültesinin önerisi üzerine, 1974 yılında Schimitschek’e İstanbul Üniversitesi Senatosu tarafından “Şeref Doktorluğu” unvanı verilmiştir.

Dört duvar ile iki dolaptan oluşan bir Enstitüde, iki ilim adamı yorucu; ama şerefli bir deneye girişmiş ve böylece ormancılık açısından son derece önemli olan **“Orman Koruma ve Entomoloji Enstitüsünü”** kurup işletme ve bu güne gelmesini sağlama başarısını göstermişlerdir. Prof. Acatay o dönemde kürsüde kitap; mikroskop; hatta büyüteç bile mevcut olmadığını belirtiyordu. İşte böyle bir kuruluş aşamasında, o da Prof. Schimitschek’in eserlerini Türkçe’ye çeviriyor hatta yeri geldiğinde onun asistanlığını bile yürütüyordu. Ancak tüm bu çalışma atmosferinde Atatürk’ün dehasının yol göstericiliği ile yurt dışında eğitim alan bu kurucu ormancılık kadrosunun kararlı; kaynağını sağlam temelli bilgilerden alan, nefis itimadı ve yorulmaz bir enerji ile çalışma azmi her şeyin üzerinde gelen ve Türkiye’nin Ormancılık Eğitimi ve mesleğinin öğretimi için

herkesin canla başla çalışmaktan geri durmadığı bu kadronun tüm üyeleri, büyük başarılarla imza atıyorlardı. Ve taş üstüne taş koyarak, sağlam bir apıt yükselmiş oluyordu. Abdulgafur hoca ve onun Fakülte’deki meslek faaliyeti bir ilim müessesesinin kurulmasında öncülük etmiş olanların müşterek hikâyesidir. Prof. Schimitschek’in 1939 yılında geri dönmesinin ardından, kürsü başkanlığını üstlenen Prof. Acatay “İstanbul Çevresi ve Bilhassa Belgrad Ormanındaki Zararlı Orman Böcekleri, Mücadeleleri ve İşletme Üzerine Etkileri” adlı tezi ile doçent olmuştur. 1941 Yılı Temmuz’unda başarılı bir sınavdan sonra kendisine Doçent payesi verilmiştir. Bu ara Acatay hoca, hayatının en önemli kararlarından birini almış: Müstakbel hayat eşini seçmiştir. Bu seçiminde de Abdulgafur hoca yine zevk sahibi, ileri görüşlü, kararlarında isabetli bir kimse olduğunu bir kez daha ispat etmiştir. Atatürk döneminin ilk dönem yetiştirdiği öğretmenlerinden ve gururla her zaman anlattığı gibi, Atatürk’ün Başöğretmen olarak kendi okullarına geldiğini anlatan, Dirayet hanımla evlenmişti. Dirayet Öğretmen, kendisine hakikaten her zaman, her yerde destek oldu ve ona harmonik, sakin ve huzurlu bir ev hayatı yarattı ki, sonraki çalışmalarının başarılı olmasında büyük rol oynamıştır. Üç kızı ve altı torunu olmuştur.

1946 yılında Fakültesinin takdirlerini kazanmış olduğundan, Profesörlük payesi tevcih edilmiştir. 26 yıllık hocalık hayatındaki akademik başarısının yüksek derecesini ise bu araştırma-

da verdiğimiz bilimsel yayınları açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Onun kişiliğine olan içten gelen sevgi ve saygı her zaman anılması gereken bir öge olarak karşımızda bulunmaktadır. Biz, kendisini seven ve sayan sayısız öğrenci, dost ve meslektaşlarının da düşünce ve kanaatlerine tercüman olduğumuza emin olarak ona, sevgili Abdulgafur Hocamıza tanrıdan bol mağfiret diliyoruz. Açtığı ormancılık ve doğa koruma bayrağının emin ellerde yürütüldüğünü bilmesini istiyoruz. Onun ülke ormancılığına yaptığı önemli katkıları, her dönem hafızamızda, kitapları ve yayınları ile bizlere yol göstericiliğini sürdürmeye devam edecektir. 1951-2000 yılları arasında Orman Entomolojisi ve Koruma ABD’ Öğretim Elemanlarının Fakülte Dergisi’nin A-Serisinde yayınlanmış bilimsel çalışmalarının %25’ini Prof. Acatay gerçekleştirdiği belirtilmektedir. [129, s.32 ve 38].

Kaynakçada sıralanan bilimsel yayınları, değerli hocamızın uzun yıllar süren öğretim üyeliğindeki üst düzey akademik başarısını açıkça göstermektedir. Kişiliğine duyulan içten sevgi ve saygı her zaman hatırlanması gereken bir unsurdur. Kendisini seven ve sayan sayısız öğrencisinin, arkadaşlarının ve meslektaşının düşünce ve görüşlerine katıldığımızı belirtir, sevgili Abdulgafur Hocamıza Allah’tan bol bol mağfiret dileriz. Açtığı orman entomolojisi ve koruma bayrağını emin ellerde tutulmasını istiyoruz. Acatay Hocamız, ülke ormancılığına yaptığı önemli katkıları, kitapları ve yayınlarıyla bizlerle olmaya devam edecektir.

TÜRKİYE MEMELİLERİ

ALAGEYİK (*Dama dama* L. 1758)

Prof. Dr. Meriç KUMBAŞLI, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi,
Yaban Hayatı Ekolojisi ve Yönetimi Bölümü, kumbasli@yahoo.com

Alageyik (*Dama dama* L.) ülkemizde Cervidae familyasına dahil üç tür geyikten boyut olarak ortanca türümüzdür. Büyüklük açısından Kızıl Geyik (*Cervus elaphus*) ve Karaca (*Capreolus capreolus*) arasında yer almaktadır. Erkek bireyler 70-125 kg ağırlığa, 139-175 cm vücut uzunluğu ve 81-97 cm omuz yüksekliğe (cidago), dişiler ise 40-80 kg ağırlığa, 119-159 cm vücut uzunluğu ve 72-84 cm omuz yüksekliğine sahiptir.

Alageyiklerin erkekleri yaba şeklinde boynuzları ile bilinirler (Şekil 1). Dişilerde boynuz yoktur. Altı aylıkken çıkmaya başlayan boynuzlar, bir yıl kalır ve bir sonraki mayısta düşer. İkinci yaştan itibaren çıkan boynuzlar her yıl nisan ayında düşer, 3-4 hafta sonra başlayan yeni boynuz çıkışı 14 haftada tamamlanır (Şekil 2). Yazları turuncu bir zemin üzerinde beyaz benekleri olan alageyikler kışın tekdüze kahverengi bir renge bürünürler.

Erkek alageyiklerin 14 aylık olduklarında sperm üretimi gerçekleştirdiği bilinse de 5-6 yaşında kendi çiftleşme alanlarını belirledikleri gözlenmiş-

tir. Dişiler doğumu izleyen 15 ve 16. aylarda olgunluğa ulaşarak çiftleşebilirler. Alageyik boğaları kızışma devresinde teke kokusuna benzer kötü bir koku üretir. Çiftleşme eylül-ekim aylarında olur, gebelik 230 gündür. Mayıs ayının son haftasıyla haziran ortasına kadar süren doğum döneminde genellikle tek yavru dünyaya gelir. Nadiren ikiz doğurdukları olur. Alageyiklerin doğal ortamda 12-18, ender olarak 20 yıl yaşadıkları görülmüştür.

Alageyikler genellikle gece yayılırsa da akşam karanlığı ve sabahın erken saatlerinde daha hareketlidirler. Küçük sürüler halinde dolaşırlar. Bahar ve yaz aylarında dişiler, yavru ve genç erkekler bir aradadır. Erkekler iki veya dörtlü gruplar halinde, yaşlı boğalar ise tek dolaşır.

Alageyik geyiğe göre daha düz ve orta yükseklikteki dağlarda yaşar. Çayır ve tarlalara bitişik olan yapraklı veya karışık ormanları tercih eder. Besini bakımından geyikten farklılık göstermez, özellikle kestanelikleri sever. Boynuz atma ve boynuz kılıfını soyma sırasında ladin, çam, dişbudak ve

kayın gövdelerinin kabuklarını zedeler. Alageyik koşması, kuyruğunu eğimli bir biçimde tutarak yürümesi ve otlaması sırasında ağır adımlarla ilerlemesi gibi hareketleri ile daha çok keçiye benzer.

Alageyiğin fosil kayıtlardan Avrupa'da yaygın olarak bulunduğu ancak son buzul çağda neslinin tükendiği birçok çalışma tarafından öne sürülmektedir. Anadolu'dan alınarak Romalılar tarafından İngiltere, Almanya, Hollanda ve diğer Avrupa ülkelerine yeniden yerleştirme işlemleri gerçekleştirildiği bilinmektedir. Avrupa'da önceleri park ve çiftliklerde beslenen bu hayvanlar daha sonra kıtaya yayılmış ve buradan da dünyanın her tarafına götürülerek av hayvanı olarak yaygınlaştırılmıştır. Günümüzde Almanya'da 80.000, İngiltere'de 62.000, Macaristan'da 18.000, Slovakya ve Çek Cumhuriyeti'nde 16.500, Romanya'da 12.500 ve Fransa'da 11.600 olmak üzere Avrupa'da 250.000 civarında alageyik olduğu bildirilmektedir. Dünyada sayıları 500.000'in üzerindedir. Kuzey ve Güney Amerika, Karayip Adaları, Avrupa,

Güney Afrika, Avustralya, Yeni Zelanda ve Fiji olmak üzere 38 ülkeye götürülmüştür. Alageyiğin son birkaç yüzyıl insan eliyle dünya genelinde yaygınlaşması sonucunda IUCN'in (The World Conservation Union) Red List (kırmızı liste)'inde en düşük risk LC (*Least Concern*) kategorisinde yer almıştır.

Yeniköy, Alacahöyük ve ülkemizin Suriye sınırı yakınlarında bulunan Hititler dönemine ait resim ve kalıntıları ile yakın geçmişte Van, Tuz Gölü civarı, Marmara'nın güneyi, Boğazlar, Batı Toros Dağlarında bulunan fosillere dayanılarak alageyiğin birçok yörede yaşadığı tespit edilmiştir. Alageyiğin 20. yüzyıl başlarında Kocaeli Yarımadası, Enez, Kazdağı etekleri, Bandırma civarındaki dağlarda bulunduğu Prof. Dr. Ernst Lehman tarafından bildirilmiştir. Tür Akdeniz sahilleri, Güneybatı Anadolu, Ege Bölgesi ve Marmara Bölgesinin bazı yöreleri ile Doğu Anadolu'nun güneyinde 20. yüzyıl başına kadar yayılış göstermiştir. Yaşama ortamları olan düzlük ormanların tarım arazisine dönüştürülmesi ve aşırı avlanmalarla sayıları hızla azalmıştır. Marmara ve Ege Bölgelerinde 20. yüzyıl başlarında yok olmuşlardır. Aynı azalma Akdeniz Bölgesinde de yaşanmış ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalınmıştır. 1960'lara gelindiğinde sadece Antalya Düzlerçamı, Manavgat-Serik-Taşağıl'da ve Adana Çatalan-Pos ormanlarında

küçük populasyonlar kalmıştı. Günümüzde ise Düzlerçamı dışındaki alanlarda türün soyu tükenmiştir. Red list'te de belirtildiği gibi dünyadaki tek yerli (otokton) popülasyon olan Düzlerçamı popülasyonu da büyük tehlike altına girmiştir. Bu tehlikenin farkına varılmasıyla, Türkiye'deki alageyik varlığını korumak için yapılan ilk girişim, 1966 yılında Antalya - Düzlerçamı ve Manavgat yörelerinde alageyik popülasyon yoğunluğunun araştırılmasıdır. Düzlerçamı'ndaki 7 adet (3 erkek, 2 dişi, 2 yavru) alageyiğin yaşadığı 1750 ha'lık saha "Alageyik Koruma Alanı" ilan edilmiştir. Alageyiklerin koruma alanı dışına çıkmaları üzerine, 1967 yılında alan genişletilerek 11.432 hektara çıkarılmış ve adı da "Alageyik ve Yaban Keçisi Koruma Alanı" olarak değiştirilmiştir. 1970 yılında 14300 hektara genişletilen alanda yoğun koruma önlemleri sonucunda her iki türün popülasyonu kayda değer artışlar göstermiş ve bunun üzerine alan, 1987 yılında 34.000 hektara çıkartılarak, Yaban Hayatı Koruma Alanı statüsüne kavuşturulmuştur. Alageyiğin yayılış gösterdiği bu alanın 28.973 hektarlık kısmı 2005 yılında Düzlerçamı Yaban Hayatı Geliştirme Alanı olarak ayrılmıştır. Bu alan içerisinde Eşenadası Alageyik Üretim İstasyonu yer almaktadır. Doğal yaşam alanı olarak kabul edilen bu alanın yapısına bakacak olursak kızılçam orman alanları, sık kızılçam gençlikleri, kapalılığın gevşek

olduğu yerlerde ise alt tabakada yoğun maki elemanları, üst tabakada kızılçam, yer yer orman içi açıklıklar ve tarlalar yer almaktadır. Maki elemanları olarak alanda funda, sandal, menengiç, sakız, akçakesme, kermes meşesi, zeytin, karaçalı, tespah, defne, laden ve keçiboynuzu gibi türler bulunmaktadır. Alan içerisinde yapılan flora çalışmaları sonucunda 75 familyaya ait otsu ve odunsu toplam 426 bitki türü tespit edilmiştir.

1980'li yıllarda Düzlerçamı popülasyonundan alınan bireyler, Gökova (Muğla), Ayvalık (Balıkesir) ve Çatalan (Adana) yörelerine salınmışsa da bu bireylerin hepsi beş on yıl içinde ölmüş veya kaybolmuştur.

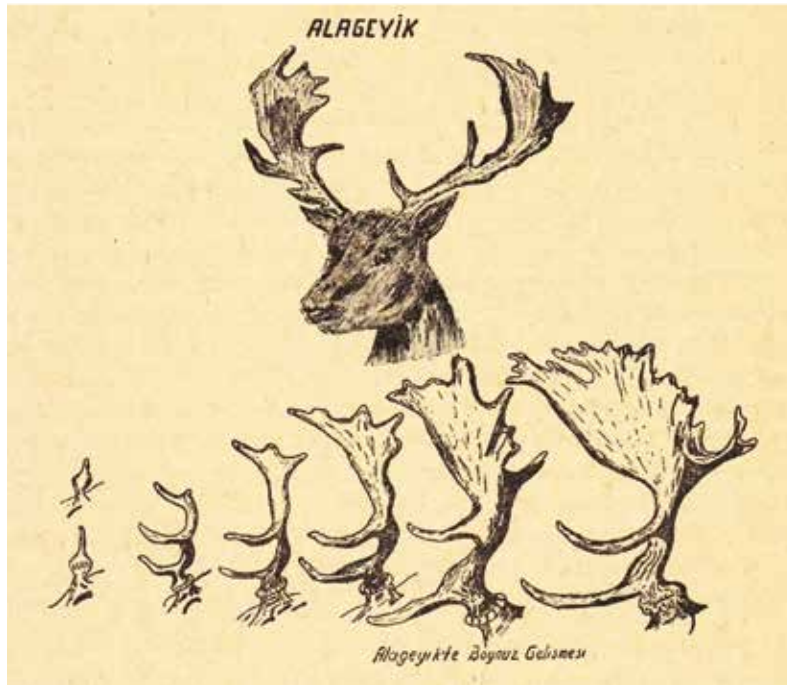
Alageyiğin ülkemizdeki varlığını korumak ve sürdürmek amacıyla 2010'lu yıllarda bazı çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bunlardan en önemlisi "Dünyadaki Tek Otokton Alageyik (*Dama dama*) Popülasyonun Yeni Uygun Alanlara Aşılmasının Yayılış Modellemesi, Alan Değerlendirmesi ve Popülasyon Yaşayabilirlik Analizi Yöntemleriyle Tasarımı ve İlk Aşılamanın Telemetri ile İzlenmesi" adlı olan proje TÜBİTAK tarafından desteklenmiş ve Haziran 2011 tarihinde başlamıştır. Doğa Koruma Milli Parklar Av ve Yaban Hayatı Dairesi ile ODTÜ Biyoçeşitlilik ve Koruma Laboratuvarının ortak çalışmalarıyla hayata geçen bu projenin amacı ülkemizde sadece Antalya-Düzlerçamı'n-

da kalmış az sayıda alageyiğin bir kısmını, yeni popülasyon çekirdekleri oluşturacakları daha güvenli ve uygun alanlara taşımaktır. Proje kapsamında alageyiklerin uygun yeni alanlara taşınması amacıyla Türkiye'de ilk defa deneysel drop net (tepeden inme ağı) sisteminin yanı sıra, daha önce yaban koyunlarında kullanılan boma tipi kapanlarla yakalanan 6 erkek alageyik, salınacakları Dilek Yarımadası Milli Parkına üç parti halinde taşınmıştır. Her biri GPS verici taşıyan geyikler bir ay süreyle alıştırma bölmesinde tutulmuşlardır. Boynuzların düştüğü nisan ayında taşınan ilk partideki erkek alageyiklerden sonra, ağustos ayında sekiz anaç dişi ve üç genç erkek yakalanarak alana getirilmiştir. Bu işlemler sonrasında

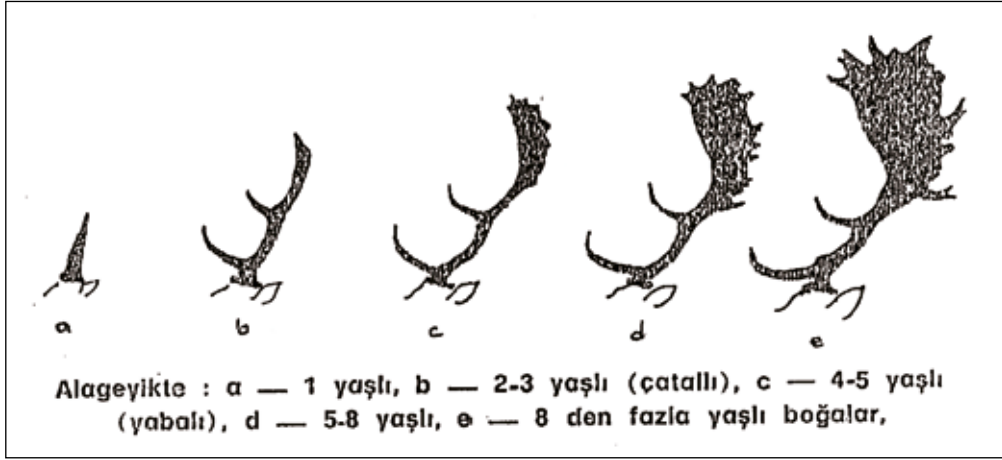
Dilek Yarımadası Milli Parkı'na uyum çalışmalarının başarılı olduğu görülmüştür. Başiboş köpeklerin saldırısı sonucunda bir erkek ve bir dişi ergin bireyin kaybı dışında olumsuz bir gelişme olmamıştır. Erkek ve dişi bireylerin 2011 Ekim ayında üreme dönemi boyunca aynı alanlarda dolaştıkları vericiler yardımıyla tespit edilmiştir. Dişilerin çoğunun gebe kaldığı fotokapan kayıtlarıyla anlaşılmıştır. 2012 yılının ilk yarısında 15 bireyin habitata uyum sağladığı görülmüştür. Popülasyonu desteklemek amacıyla 2012 yılında dört dişi alageyik daha Dilek Yarımadası'na yerleştirilmiştir. Antalya'dan son getirilen dört alageyik ve tespit edilen iki yavru ile bölgedeki alageyik sayısı 22'ye yükselmiştir. 1966'dan günümüze Düzlerçamı ve Di-

lek Yarımadası Milli Parkında yapılan alageyik envanter çalışmaları sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Ülkemizin önemli bir doğal kaynağı ve zenginliği ve coğrafyamıza özgü olan bu yaban hayvanımızı tehdit eden faktörlerin başında kaçak avlanma, yırtıcılar, yabanileşmiş köpekler, usulsüz otlatma, su kaynaklarının plansız kullanımı ile özel arazi sahiplerinin sahaya giriş-çıkışlarının kontrol edilememesi gelmektedir. Orman yangınları da bu tür için ciddi bir sorun oluşturmaktadır. 1997 yılında Düzlerçamı yakınlarında çıkan ve 2.100 ha orman alanını yok eden orman yangının yöredeki alageyik popülasyonunu nasıl olumsuz etkilediği bilinmektedir.

Şekil 1. Alageyikte boynuz gelişmesi (Huş, 1974)

Şekil 2. Alageyik erkek bireylerinde boynuzdan yaş tahmini (Turan, 1984)

Tablo 1. Düzlerçamı ve Dilek Yarımadası Milli Parkında alageyiklerin popülasyon seyri

Yıl	Koruma Alanı Adı	Büyüklüğü (ha)	Alageyik Sayısı	Kaynak
1966	Alageyik Koruma Alanı	1750	7	Turan 1966
1967	Alageyik-Yaban Keçisi Koruma Alanı	11432	9	Turan 1967/70/75
1969	Alageyik-Yaban Keçisi Koruma Alanı	11432	19	Turan 1967/70/75
1970	Alageyik-Yaban Keçisi Koruma Alanı	14300	19	Turan 1967/70/75
1975	Alageyik-Yaban Keçisi Koruma Alanı	14300	65-70	Turan 1967/70/75
1975	Alageyik-Yaban Keçisi Koruma Alanı	14300	60-80	Heidemann 1976
1983	Alageyik-Yaban Keçisi Koruma Alanı	14300	>500	Turan 1984
1987	Yaban Hayatı Koruma Alanı	34000	400	Anonim 1990
1990	Yaban Hayatı Koruma Alanı	34000	300-400	Anonim 1990
1993	Yaban Hayatı Koruma Alanı	34000	250	Anonim 1990
1994	Yaban Hayatı Koruma Alanı	34000	>537	Masseti 2007
1996	Yaban Hayatı Koruma Alanı	34000	200	Kaçar 2002
2000	Yaban Hayatı Koruma Alanı	34000	60-80	Kaçar 2002
2000	Yaban Hayatı Koruma Alanı	34000	100	Masseti 2007
2001	Yaban Hayatı Koruma Alanı	34000	79	Sarıbaşak ve diğ. 2005

2002	Yaban Hayatı Koruma Alanı	34000	85	Sarıbaşak ve diğ. 2005
2003	Yaban Hayatı Koruma Alanı	34000	92	Sarıbaşak ve diğ. 2005
2004	Yaban Hayatı Koruma Alanı	34000	105-150	Sarıbaşak ve diğ. 2005, Masseti 2007
2005	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	28973	77-103	Arslangündoğdu ve diğ. 2010, Masseti 2007
2006	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	28973	55-90	Arslangündoğdu ve diğ. 2010, Masseti 2007
2007	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	28973	95	Arslangündoğdu ve diğ. 2010
2008	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	28973	97	Arslangündoğdu ve diğ. 2010
2009	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	28973	126	Arslangündoğdu ve diğ. 2010
2010	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	28973	125	Heidemann 2010
2011	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	28973	109	Anonim 2012
2011	Dilek Yarınması Milli Parkı	10985	17	Bilgin 2014
2012	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	28973	117	Anonim 2012
2012	Dilek Yarınması Milli Parkı	10985	22	Bilgin 2014
2012	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	24963	85	DKMP 2024
2013	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	24963	90	DKMP 2024
2014	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	24963	-	DKMP 2024
2015	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	24963	-	DKMP 2024
2016	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	24963	-	DKMP 2024
2017	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	24963	110	DKMP 2024
2018	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	24963	120	DKMP 2024
2019	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	24963	113	DKMP 2024
2020	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	24963	310	DKMP 2024
2021	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	24963	350	DKMP 2024
2022	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	24963	438	DKMP 2024
2023	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	24963	120	DKMP 2024

Alageyik erkeği
(Foto: Hüseyin AMBARLI)

GPS takip tasmalı Alageyik erkeği
(Foto: Hüseyin AMBARLI)

Kaynaklar

Anonim (1990) Antalya Av Koruma Şefliği Kayıtları.

Anonim (2012) Alageyik (*Dama dama*) http://bolge6.ormansu.gov.tr/6bolge/AnaSayfa/esenadasi_alageyik_uretme_istasyonu.aspx?sflang=tr. (Erişim 30 Temmuz 2012)

Arslangündoğdu, Z., Kasperek, M., Sarıbaşak, H., Kaçar, M.S., Yöntem, O., Şahin, M.T. (2010) Development of the population of the European Fallow Deer, *Dama dama dama* (Linnaeus, 1758), in Turkey, Zoology in the Middle East, 49 Heidelberg, s. 3,12.

Arslangündoğdu, Z., Beşkardeş, V., Hızal, E. (2013) Türkiye'de Alageyiklerin (*Dama dama* L. 1758) Durumu. s. 303-320. Geyik Kitabı ISBN 978-605-5397-87-6, Kitabevi Yayınevi.

Bilgin, C. (2014) "Dünyadaki Tek Otokton Alageyik (*Dama dama*) Populasyonunu Yeni Uygun Alanlara Aşılmasının Yayılış Modellemesi, Alan Değerlendirmesi ve Populasyon Yaşayabilirlik Analizi Yöntemleriyle Tasarımı ve İlk Aşıl-

lamanın Telemetry ile İzlenmesi" Proje Sonuç Raporu, Proje No: 110 O 563.

DKMP, (2024) <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/19/Yaban-Hayati-Istatistikleri>

Heidemann, G. (1976) "Damwild, *Cervus dama* Linne, 1758, im Kleinasien", Bestand Schutz, Säugetierkundliche Mitteilungen, 24, München, s. 124-132.

Heidemann, G. (2010) Indigenous Fallow Deer (*Cervus dama dama*) in Turkey Population decline and future conservation Meeting, 11-13 March 2010, Antalya.

Huş, S. (1974) Av hayvanları ve Avcılık. İstanbul Üniversitesi Yayın No: 1971, Orman Fakültesi Yayın No: 202, İstanbul.

Kaçar, M.S. (2002) "Antalya Düzlerçamı'nda Alageyik Populasyonu ve Yok Olma Sürecinin Başlangıcı", Batı Akdeniz Ormanlık Araştırma Enstitüsü Dergisi, Orman Bakanlığı Yayın No:171, Sayı 4, Antalya, s. 1,14.

Masseti, M. (2007) "Island of Deer", Deer, 14(3), Hampshire, s.36-40.

Sarıbaşak, H., Kaçar, M.S., Başaran, M.A., Cengiz, Y., Köker, A., Sert, A. (2005) Alageyik (*Dama dama* L. 1758) Üretim ve Yerleştirme Teknikleri, Teknik Bülten No:23, Batı Akdeniz Ormanlık Araştırma Müdürlüğü, Antalya.

Turan, N. (1966) Antalya Orman Başmüdürlüğü Düzlerçamı Örnek Orman İşletmesi Alageyik Koruma Sahası ile Alageyik Üretim Yeri Dair Rapor, Antalya.

Turan, N. (1967) Düzlerçamı Örnek Orman İşletmesi Alageyik Rezerv Sahasında ve Antalya Civarında Çalışmalara Dair Rapor, Antalya.

Turan, N. (1970) Düzlerçamı Örnek Orman İşletmesi Alageyik Rezerv Sahası ile Alageyik Üretim Yeri Dair Rapor, Antalya.

Turan, N. (1975) Düzlerçamı Örnek Orman İşletmesi Alageyik Rezerv Sahası ile Alageyik Üretim Yeri Dair Rapor, Antalya.

Turan, N. (1984) Türkiye'nin Av ve Yaban Hayvanları, Memeliler. Onun Kardeşler Matbaacılık, Ankara, 178 s.

“GÖKKUŞAĞI MERDİVENLERİ”NİN MİMARİ: HÜSEYİN ÇETİNEL

Cansu Öztürk, Sinop Üniversitesi, Ayancık MYO, Ormanlık Bölümü, cnsoturk55@gmail.com

Türkiye Ormanlılar Derneği (TOD), 13 Haziran 2024'te Hüseyin Çetinel'in aramızdan ayrılışını bildirdi. Bu mesajı gördüğümde 11 yıl öncesine gittim. Yıl 2013, İstanbul Taksim'de gezi olaylarının olduğu dönem. Orman Mühendisi Hüseyin Çetinel İstanbul rutinine renk katmak istiyor! Kızı ile işlettiği kafenin hemen yanında Salı pazarı yokuşundaki merdivenleri renge boyamaya karar veriyor. İşte tüm hikâye böyle başlıyor¹. Merdivenleri boyama işlemi yaklaşık bir hafta gibi kısa bir sürede tamamlanıyor. Gezi olayları henüz taze iken merdivenlerin boyanması bir eylem olarak anlaşılıyor. Bir gece merdivenler belediye tarafından gri renge boyanıyor. Fakat birçok insan merdivenlerin renkli halinin bozulmasına sosyal medya üzerinden tepki göstererek “fırçanı kap gel” etiketini paylaşınca işler kızışıyor. Beyoğlu Belediyesi bu olay karşısında Hüseyin Bey ile iletişime geçerek belediyenin desteği ile tekrar boyamayı hatta başka fikirler varsa desteklemeyi öneriyor. Sonrası malum bu renklendirme öyle çok kabul görüyor ki İstanbul'da hatta ülkemizin birçok bölgesinde mer-

Şekil 1: Hüseyin Çetinel (solda) ve Salı Pazarı Yokuşundaki Gökkuşuğu Merdivenleri² (sağda)

divenler gökkuşuğu renklerine boyanıyor. Gökkuşuğu merdivenlerini anlatan yazılar “Atlas İstanbul”, “Geo” ve “Orman ve Av” dergilerinde yayınlanıyor (Şekil 1). İnternette “Gökkuşuğu Merdivenleri” diye arama motoruna yazdığımızda “İstanbul'da turistik bir yer” olarak tanımlanan, insanların durup gülümsediği, fotoğraf çektiği hatta düğün fotoğraflarının çekildiği bazen de sohbet ettiği bir durak haline geliyor.

Gökkuşuğu merdivenleri vesilesiyle Hüseyin Bey ile tanışmış ve bu hikâyeyi işlettikleri Cafe Nove'da kendisinden dinleme şansı bulmuştum. Bir söylem vardır arkadan güzel anılmak, ne bıraktı bu dünyaya gibi... Sevgisini ve naifliğini insanlara yansıtmayı başardı, İstanbul'un güzel bir sokağına renk kattı ve bunu hiçbir nefret söylemi olmadan başardı, bizim için birleştiriciydi. Gökkuşuğu Merdivenleri için sana Minnettarız Hüseyin Çetinel.

¹ Hüseyin Çetinel'in kısa özgeçmişi ve merdivenlerin hikayesi Orman ve Av, Ocak-Şubat 2014 sayısında “Gökkuşuğu Savaşçısı Meslektaşımız Hüseyin Çetinel” başlığıyla yer almaktadır. <https://www.ormancilarderneği.org/JournalFiles/a6012722-30ed-4580-8621-c823bbe7a9ac.pdf>

² Atlas Dergisi'nin X platformu sayfasından alıntıdır.

KARA AVCILIĞI KANUNU'NUN TARİHSEL GELİŞİMİ HAKKINDA DEĞERLENDİRME

Can Hayat ÖZYURT, Orman Endüstri Mühendisi, TOD Bakanlık Temsilcisi - Ankara
canhayat.ozyurt@gmail.com

Ülkemizde kara avcılığı ile ilgili ilk kanun, 1937 yılında yürürlüğe giren ve 66 yıl yürürlükte kalan 3167 sayılı mülga Kara Avcılığı Kanunu'dur. 13/05/1937 tarihinde 3603 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren bu kanun 11/07/2003 tarihinde 25165 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun ilanı ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Yaşadığımız kadim Anadolu coğrafyasında kara avcılığı, ava meraklı Osmanlı Padişahları döneminde yaklaşık 400 yıl şaşaalı biçimde yapılagelmiş, 1839 yılında yayımlanan Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile Anadolu topraklarındaki saray etkisi kalkmış ve avcılıkta devletin üst yönetiminin katılımı azalmıştır.

Cumhuriyetin ilanından 14 yıl sonra 1937 yılında ilk Kara Avcılığı Kanunu hazırlanarak yürürlüğe girmiş ve 66 yıl bu kanun hükümleri çerçevesinde avcılık yönetilmiştir. 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu nihayet 2003 yılında revize edilerek 11/07/2003 tarihinde 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu yürürlüğe girmiştir.

4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun yürürlüğe girmesin-

de dönemin Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürü, şu anda ise Türkiye Ormancılar Derneği Genel Başkanı olan Ahmet Hüsrev ÖZKARA'nın büyük emekleri vardır. Ahmet Hüsrev ÖZKARA liderliğindeki ekibin o dönemde kaleme aldığı ve halen yürürlükte olan Kara Avcılığı Kanunu ile yeni bir boyut kazanılmış, paydaşlar çoğaltılmış, etkin bir av yönetimi hedeflenerek hayata geçirilmeye çalışılmıştır.

3167 sayılı mülga Kara Avcılığı Kanunu döneminde avcılığın tüm kurallarının belirlenip yürütmeye konulduğu Merkez Av Komisyonu (MAK) şu şekilde oluşmakta idi; Bakan, Bakan katılmaması durumunda Müsteşar, OGM Temsilcisi-Milli Parklar Av-Yaban Hayatı Genel Müdürü, Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü temsilcisi, 2 avcı üye olmak üzere 5 kişiden oluşmakta; diğer kurumlar, bilim insanları, gönüllü kuruluşlar, avcı dernek temsilcileri ise müşahit olarak katılmakta idiler. Müşahit olarak katılan İstanbul ve Ankara Kürkçüler Derneği' de bu anlamda ilginç örneklerdendir.

4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu kapsamında ise Merkez Av Komisyonu şu anda 25

üyenin katılımı ile düzenlenmekte ve av sezonu ile ilgili kararlar alınmaktadır. Merkez Av Komisyonu yapısı şu şekildedir. "...Bakanın veya Bakan Yardımcısının başkanlığında; Genel Müdürlükten üç, Bakanlığın diğer birimlerinden bir bitki uzmanı ve bir veteriner olmak üzere iki, Jandarma Genel Komutanlığı, Orman Genel Müdürlüğü ve Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğünden birer, yükseköğretim kurumlarının orman fakültelerinden bir, biyoloji bölümlerinden bir olmak üzere iki bilim insanı, doğa koruma alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarını temsilen dört, dokuz coğrafi bölge esas alınarak belirlenecek avcı kuruluşlarından dokuz, özel avlak veya örnek avlak temsilcisi bir olmak üzere toplam yirmi beş üyeden..."

Anadolu'nun yaban hayvan türleri içinde 154 memeli tür, 490 kuş ve 141 sürüngen kaydı bulunmakta olup bu türlerin yer aldığı liste 10/01/2022 tarih ve 31919 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Bu listedeki türlerin tespiti; Bakanlığımız uzmanları ile üniversitelerden bilim insanlarının oluşturduğu komisyonun çalışmaları sonucunda belirlenmiştir.

Listede bulunan Anadolu Parsı-*Panthera pardus* en son 1974 yılında Ankara Beypazarı ilçesinde vurulmuş ve ondan sonra uzun yıllar görülmemiştir. Anadolu parsı 1984-1985-1986 yılları Merkez Av Komisyonu kararlarında avı tüm yıl serbest olan hayvanlar içerisinde yer almıştır. 1987-1988 yılı ve izleyen yıllarda korunan türler kapsamına alınmış ve son yıllarda Anadolu'da tekrar fotokapan görüntüleri ile gözlenmiş ve ulusal medyada da bu görüntüler yayımlanınca kamuoyunda büyük sevinç ve heyecan ile izlenmiştir.

Yaptığım araştırmalar sonucunda; 1968-2024 arası 56 yıllık Merkez Av Komisyonu Kararlarını incelediğimde: 1984, 1985, 1986 yıllarında toplanan Merkez Av Komisyon kararlarında Pars, Vaşak, Kurt, Sırtlan türünün yılın her zamanı

avının serbest olduğu bilgisine ulaşılmaktadır.

1968 Yılı Merkez Av Komisyon Kararı 6 Temmuz 1968 Tarihli, 12943 Sayılı Resmî Gazete; Komisyon Müsteşar Muavini Başkanlığında Orman, Ziraat İşleri, Veteriner İşleri, Emniyet Genel Müdürlükleri, Jandarma Genel Komutanlığı ve Türkiye Avcılar Atıcılar Kulübü temsilcilerinden oluşmakta idi. Vaşak, Karakulak, Porsuk, Korkarca, Ayı (10 Ocak-28 Şubat Kış Uykusu devresi hariç), Yaban Kedileri avının 15 Ağustos 1968-31 Mart 1969 arasında yapılabileceği hükmü vardır.

1984 Yılı Merkez Av Komisyonu Kararının yer aldığı 27.7.1984 tarih ve 18471 sayılı Resmî Gazetenin 385. Sayfasındaki 4. Bentte avı tüm yıl serbest olan türler aşağıda verilmektedir: "Bütün yıl avlanabilecek av hayvanları: **Pars, Vaşak. Kurt,**

Çakal, Yaban Domuzu, Kuyruksüren, Saksığan ve Kargalardır."

1985 Yılı Merkez Av Komisyonu Kararının yer aldığı 02.8.1985 tarih ve 18830 Sayılı Resmî Gazetenin 13. Sayfasındaki 4. Bentte avı tüm yıl serbest olan türler aşağıda verilmektedir: "Bütün yıl avlanabilecek av hayvanları: **Pars, Vaşak. Kurt, Çakal, Yaban Domuzu, Kuyruksüren, Saksığan ve Kargalardır."**

1986 Yılı Merkez Av Komisyonu Kararının yer aldığı 15.8.1986 tarih ve 19196 Sayılı Resmî Gazetenin 15. Sayfasındaki 4. Bentte avı tüm yıl serbest olan türler aşağıda verilmektedir: "Bütün yıl avlanabilecek av hayvanları: **Pars, Vaşak. Kurt, Sırtlan, Çakal, Yaban Domuzu, Kuyruksüren, Saksığan ve Kargalardır."**

**Kütahya Murat Dağında bir Av Koruma Kontrol Görevi
(Av Koruma Kapalı yol demez, açar.)**

Av Koruma Kontrol Gözetleme ve Dinleme Anlarından

Ülkemizde ve dünyada çevre-yaban hayatı konularına hassas yaklaşımların ilerlemesi ile av ve yaban hayatı konularında da mevzuat yenileme çalışmaları yanında koruma ve kontrol çalışmaları artarak sürmektedir. Anadolu coğrafyasındaki halkımızda halen daha tavşan ve domuzun yılın her günü gece gündüz avı yapılan türler olduğu bilgisi yaygın olup, bunun doğru olmadığı bilgisini her türlü yaygınlaştırılması gerekmektedir. Tavşan av sezonunda avcı başına günde 1 adet vurulabilir, aynı şekilde yaban domuzu da av sezonunda avcı başına 3 adet ile sınırlandırılmıştır. Ülkemizdeki 154 adet memeli türden avına izin verilen tür sayısı çakal, tilki, tavşan ve yaban domuzu olmak üzere 4 adetle sınırlandırılmıştır. 490 adet olan kuş

türünden ise avına izin verilen tür sayısı ise 31 tür ile sınırlandırılmıştır. Sürüngenlerin ise tamamı koruma altında olup avlanması yasaklanmıştır.

Eski yıllarda yaban hayvanlarından elde edilen kürklerden yapılan kıyafetler büyük sükse ile insanlar tarafından giyilirken artık bu davranış neredeyse tamamen yok olmuştur. Yine eski dönemlerde avı her zaman serbest olan Anadolu Parsı ve Kurt gibi yaban hayvanları da son yıllarda mutlak korunan türler içine girmiştir.

Doğamızın yaşanabilir olması ve dengenin bozulmaması amacıyla tüm bireylerin yasadışı avcılığa karşı duruş göstermelerini diliyorum. Kara Avcılığı Kanunu'nun eski dönemlerden bugüne kadar olan gelişmelerinde emeği geçen

meslektaş ve büyüklerimize Orman ve Av Dergisi aracılığı ile teşekkürlerimi sunuyorum.

Orman ve Av Dergisi okurlarına iyi okumalar dilerken; gördükleri kaçak avlanma eylemlerini tüm ihbarların tek bir numaraya yöneltildiği ve ücretsiz ulaşılabilen 112 numarasına bildirmelerini öneriyorum.

Kaynaklar

Güven, Ö ve Hergüner, G. (1999), *Türk Kültüründe Avcılığın Temel Dayanakları*, Denizli, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

3167 Sayılı Mülga Kara Avcılığı Kanunu

4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu

1973-2023 Yıllarına Ait Merkez Av Komisyonu Kararları.

KİTAP TANITIMI

HER ŞEYİN HİKÂYESİ ROMANI: “*Tohumlar mırıldanırken*”

S. Serdar YEGÜL, Orman Mühendisi, s.serdaryegul@gmail.com

Doğa ile insanın yolları bir zaman geliyor kesişiyor. Bu kesişim esnasında, her şeye kendi bakış açısından bakmaya alışmış olan insanoğlu, kendi bakış açısını bir kenara bırakarak kendini sorgulayabiliyor ve çevresine “ağaçların bakış açısıyla bakmaya” (s. 537) başlayabiliyor. “Her Şey”e “ağaçların bakış açısıyla bakma[k]” isterseniz, Richard Powers’ın 2019 Pulitzer ödüllü¹ romanı Her Şeyin Hikâyesi² tam da size göre bir roman olabilir. Başka bir maniniz yoksa size romandan biraz bahsetmek isterim.

BAŞLARKEN – Dört bölümden oluşan roman; *Kökler*, *Gövde*, *Dallar* ve *Tohumlar* başlıklarını taşıyor. Ağaçların ve ormanların asıl kahraman olduğu romanda, ağaçların öyküleri insanların hikâyeleriyle birleşiyor.

Kökler bölümünde, on roman kişisi tanıtılıyor. Bazılarını kısa kısa tanıtmak isterim: 1. Çiftçi bir ailenin sanatçı olmak isteyen oğlu Nickolas Hoel (Nick) ile Olivia’nın yolları kesişiyor. 2. Çin’den göç etmek zorunda kalan bir ailenin Amerika’da yetişen mühendis kızı Mimi Ma, okulunu bitirmeye yakın okulunu bırakıyor ve mistik

bir yolculuğa çıkıyor. Yolculuğu esnasında Douglas Pavlicek (Doug) ile tanışıyor. Mimi ve Doug, “Hıristiyanlığın yanı sıra yaşındaki” *dev* Sekoya ağaçlarının kesilmesini önlemek için, birlikte bu ağaçların altmış metre yüksekliğine çıkarak günlerce orada yaşıyorlar. 3. Orta öğrenim yıllarında bir ağaçtan düşerek teker-

lekli sandalyede yaşamaya mahkûm olan bilgisayar yazılım dâhisi Neelay Mehta, Sempervirens isimli bir şirketi kurarak ve doğadan ilham alarak muhteşem bilgisayar oyunları tasarlıyor. 4. ABD’de yazdığı bir bilimsel makale yüzünden üniversite camiası tarafından bilimsel hevesi kırılan, bu yüzden zehirli mantarlar yiyerek

¹ Pulitzer Ödülü New York şehrinde, Columbia Üniversitesi tarafından gazetecilik, edebiyat ve müzik gibi alanlarda verilen saygın bir ödüldür. Amerika’nın en büyük ve saygın ödülü olarak kabul edilen Pulitzer Ödülü, 19. yüzyılda Macar asıllı Joseph Pulitzer adlı bir gazeteci tarafından kurulmuştur. Ödül 1917 yılından bu yana verilmektedir.

² Her Şeyin Hikâyesi (The Overstory) İthaki, 2024

intiharın eşiğine gelen ve kendini ağaçların neler dediğini insanlara anlatmaya adanmış Patricia Westerford (Patty). 5. Ağaçların da en az insanlar kadar hak sahibi olabileceğini hukuken ispatlamaya çalışan avukat Ray ve onun eşi Dorothy. Şimdi gelin, biraz daha ayrıntıya inelim.

Kökler bölümünden itibaren yazar, insan hikâyeleriyle birlikte pek çok çevresel konuya da değiniyor. En beğendiğim bölüm olan yedinci bölümde Patricia'nın (Patty) hikâyesi anlatılıyor. Patty; "Yeraltındaki sayısız, binlerce kilometrelik canlı mantar miselleri / iplikçiklerinden oluşan bir ağ sayesinde bağlantıda olan ağaçlar birbirlerini besleyip şifalandırıyor, bebekleri ve hastaları hayatta tutuyor" (s. 171) diyerek, yeryüzünde tek tek görünen ağaçların aslında, yeraltında kurdukları işbirliği sayesinde tek bir varlık olduğu vurgulanıyor. Bu bölümde ayrıca, çevresel yazının duayenlerinden; Aldo Leopold, John Muir ve Henry David Thoreau'nun düşüncelerine ve Ovidius'un *Dönüşümler* eserindeki bilgilere de yer veriliyor.

Gövde bölümünde yazar, roman kişilerinin yıllar içindeki gelişimini verirken, bir ağacın kökleri birleşerek nasıl gövdeyi oluşturuyorlarsa, yazar da on kişinin öyküsü birleştirerek – birbiri peşi sıra, ara vermeksizin – "*Gövde*" bölümünü oluşturuyor. Bu bölümde kişilerin ağaçlarla olan ilişkilerinin de-

rinleştiğine ve ağaçların romanın merkezine doğru geldiğine tanık oluyoruz. Örneğin Patty; "her biri kendine özgü, birbirini şekillendiren, kuşları besleyen, karbonu azaltan, suyu arıtan, topraktaki zehirleri filtreleyen, mikroklimayı dengeleyen, gelişmiş söz dağarcıklarına sahip o telaşsız, temkinli yaratıklar" (s. 330) olarak söz ediyor ve bizi adeta bilgi bombardımına tutuyor. İnsanoğlunun dünyanın efendisi olmadığını gösteren şu sözleri ise oldukça ilginç; "İnsanlar zannettikleri gibi en üstün tür değiller. İklimi, bizzat havayı oluşturan, güneş ışığını yiyen, esas borusu öten – onlardan daha büyük, daha küçük, yavaş, hızlı, yaşlı, genç, daha güçlü – başka yaratıklar. Onlar olmazsa hiçbir şey olmaz" (s. 332).

Gövde bölümünün sonunda, Sekoya ağaçlarının kesilmesini engellemek için Nick, Doug, Mimi, Adam ve Olivia ağaçlarının tepelerine çıkarlar. Gerçek hayatta da karşılığı olan bu olayları okurken, Edward Abbey'in *Sabotaj Çetesini* isimli romanında anlatılan olaylar aklınıza gelebilir.

Dallar bölümüne geldiğimizde, dallar gövdeden nasıl farklı farklı yönlerde doğru gidiyorsa, Nick, Doug, Mimi, Adam ve Olivia'nın da yolları da benzer şekilde ayrılır. Bu bölümde Nick; "(..) beğenmek ve beğenmemek tüketim kültürünün çomağı ve değneği (..)" derken (s. 439), Ray ve Dorothy; "dünyanın kötüye gitmesinin nede-

ni tam da dünyadaki üstünlük savaşını, hiçbir romanın birkaç sorunlu insanın mücadelesi kadar ilginç ve inandırıcı gösteremediğine" dikkat çeker (s. 441). Doug; "Gezegenin milyarlarca yıllık tasarruf bonolarının boz durulup şatafata, lükse harcandığını" dile getirirken (s. 445). Yazılım dâhisi Neelay'ın ekibiyle birlikte geliştirdiği bilgisayar oyununun içeriğini sorgular. Elbette biz de bu sorgulamaya katılırız. Neelay geliştirdikleri oyun için; "kaybetmenin olmadığını, sürekli biraz daha bir şeylerin istiflemenin olduğunu, bir seviyeye geldikten sonra oyuna devam etmenin saçmalık olduğunu, oyunun bir finalinin olmadığını ve oyunda sürekli bir yükselişin olduğu ve sınırsız ve amaçsız bir refahın hedeflediğini" söyler ve bunun doğal olmadığını vurgular.

Romanın bu bölümünde, hak (s. 292), tüketim (s. 372), talep (s.373), ihtiyaç (s. 384) ve üstünlük (s. 441) gibi pek çok kavramın tartışıldığını görüyoruz. Örneğin hak kavramı için; "Bir şeyin hak olmasını sağlayan nedir bu haklara bütün gezegende neden bir tek insanlar sahip olabilmektedir? (s. 292) ve tüketim için; "İnsanlar kaynakları dünyanın yenileme hızından daha çabuk mu tüketiyor sence?" (s. 372) soruları soruluyor. Talep için; "Ağaç talebi, biz doğduğumuzdan bu yana üç katına çıktı." (s. 373) ve ihtiyaç için; "İhtiyaç neredeyse bütünüyle bir refleks, bu mevsimin gereksinimlerini

bir sonraki mevsim bitpazarına düşürmeyi görev edinmiş” (s. 384) tespitleri yapılıyor. Yukarıdaki kavramların yanı sıra romanda, geçmişten günümüze çevresel dünya gündemi hakkında da önemli bilgiler verildiği düşünülürse, yazarın bu konularda zamana yayılmış önemli okumalar yaptığı düşünülebilir.

Tohumlar bölümünde, Adam’ın; “Bakir doğa diye bir şey kalmamış. (..) Dört milyar yıllık evrim sonucunda, konu burada kapanacak. Siyasi, duygusal, entelektüel açılardan, uygulamada: İnsanlardan önemli hiçbir şey yok, son söz bu. İnsanın açgözlülüğünü dindirmek mümkün değil. Yavaşlatmak bile mümkün değil. Birazcık durmak bile bu türün yapabileceği bir şey değil” (s. 554) sözleriyle bir anda kendimizi umutsuzluk denizinde buluyoruz. Ancak imdadımıza yazarın; “Her dalın ucunda yepyeni bir gonca var” (s. 562) cümlesi yetişiyor. Derin bir “ohh!” çekiyor ve gizli bir ümit kapısının aralandığını hissediyoruz.

Bir ironi: Humboldt Kerestecilik Şirketi – Romanda hemen

dikkatimi çeken bir ironi var. Modern bilimlerin, özellikle doğa bilimlerinin başlangıcı olarak kabul edilen Alexander von Humboldt’un (1769 – 1859) soyadının, yazar tarafından yaklaşık bin yıllık Sekoya ağaçlarının kesiminden sorumlu bir şirkete (Humboldt Kerestecilik) verilmiş olması. Romanda ağaçların kökleri mantar iplikçikleri yoluyla nasıl birbirleriyle bağlantı kuruyor ve bir bütünü, ormanı oluşturuyorsa, benzer şekilde, Alexander von Humboldt da 1800’lerin başında: “Doğa, fenomenlerin bütüncül etkileşim ve bağlantılardan ibaret bir birliktir. Sadece çevremizdeki en yakın tepenin şekline bakarak değerlendirme yapmayınız. Afrika Çölleri, Venezüella Çayırları ve Kuzey Avrupa fundalıklarının «tek bir doğa» resmini oluşturduğunu hatırlayınız”³ demişti. Yazar şirkete; “Humboldt Kerestecilik” ismini verecek; bizim kendimize “biz hangi doğa (1800’ler) anlayıştan hangi doğa (2000’ler) anlayışa geldik?” sorusunu sormamızı istemiş olabilir.

Bitirirken – Yazıyı, Richard Powers’ın romandaki “son söz”leriyle bitirmek isterim:

“İnsanın açgözlülüğünü dindirmek mümkün değil. Yavaşlatmak bile mümkün değil. Birazcık durmak bile bu türün yapabileceği bir şey değil.” (s. 554). Bu cümleleri okuduktan sonra, ister istemez derin bir umutsuzluğa kapılıyor insan. Ancak bu umutsuzluğa hemen bir umut ışığı da yakıyor yazar: “En sağlam argümanlar bile insanın fikrini değiştiremez. Bunu ancak iyi bir hikâye başarabilir” (s. 563). Tıpkı romanda Adam Appich’in “yetmiş artı yetmiş” hikâyesi gibi. Yazarın hepimizi, duruşumuzla bir hikâye oluşturmaya davet ettiği söylenebilir.

Her Şeyin Hikayesi romanında yazarın on roman kişisinin hikayesini bir roman bütünlüğü içinde, konuyu dağıtmadan vermesi, önemli bir başansı olarak görülebilir.

Ağaçlar, insanlar ve kültür arasındaki bağları böylesine güzel bir şekilde veren, güzel ve akıcı dili ve çevirisiyle bir çırpıda okunabilen *Her Şeyin Hikâyesi* romanını okumanızı elbette öneriyorum.

³ Andrea Wulf, Doğanın Keşfi; Alexander von Humboldt’un Yeni Dünyası, Ayrıntı Yayınları, 2019

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KRİZİNE, MİNİMALİZM ÇARE OLABİLİR Mİ?

Dr. Nejat ÇELİK,

Toprak Araştırmaları Başmühendisi,
nejatcelik@ogm.gov.tr

Çevre, yaşadığımız dünyada önemli bir gündem maddesidir. Fakirlik de bir çevre sorunudur. Çevrenin bozulması göçün yaygın bir nedenidir. Çevremize sahip çıkmak, geleceğimize sahip çıkmaktır. Küresel iklim değişikliği, ülkemizi su fakiri ülkeler arasına sokabilir. Su kıtlığı, yiyecek üretiminde düşüş gösterir. Her yiyecek krizi aynı zamanda bir sağlık krizidir. Küresel ısınmaya karşı önlem alınmazsa bunun ekonomiye de çok büyük etkisi olacaktır. Su kıtlığı arttıkça, gıdaya ulaşım pahalılaşmaktadır.

İnsanoğlu artık iklimi kontrol ediyor ve bu yüzden antroposen çağını yaşamaktayız. İnsanoğlu, kişisel çıkarları için dünyayı sorunlar yumağı haline getirmektedir. İnsanoğlu, atmosferin kimyasını değiştirmektedir ve küresel ısınmanın en önemli sorumlularından biridir.

Küresel iklim değişikliği son yıllarda tüm dünyada, gerek insan yaşamı üzerinde gerekse doğal hayatta olumsuz (kuraklık, seller vb.) etkilerini giderek artan şiddette hissettirmeye başlamıştır. Günümüzde yaklaşık 3,5 milyar insan iklim değişikliğine karşı savunmasız (yoksul) ülkelerde yaşamakta-

dır. İnsanoğlunun küresel ısınmayı 1,5°C'de sınırlı tutmayı başarmak için bazı yaşamsal fedakârlıklarda (karbon tüketimini azaltması) bulunması gerekmektedir.

1-Tüketim Çılgınlığı;

Araştırmalar, ortalama bir Amerikalı ailenin evinde 300 binden fazla parça bulunduğunu tespit etmiştir. Amerikalıların neredeyse % 5'e yakınında istifleme bozukluğu görülmektedir. Her Amerikalı yılda ortalama 37 kg giysi atmaktadır. ABD'de orta düzey bir ailenin çocuğunun 200'den fazla oyuncak olmasına rağmen, o oyuncakların günde sadece 12 tanesi ile oynamaktadır. Çok fazla oyuncak dikkati daha kolay dağıtmaktadır ^[1].

Orta düzey bir yaşam standardı olan Amerikalının cüzdanında en az üç tane kredi kartı bulunmakta olup ortalama kredi kartı borcu da 16 bin dolardan fazladır ^[1]. Araştırmalara göre; kişi başına yıllık 13.000 \$ gelire ulaşıncaya dek gelir ve mutluluk birbirine paralel gitmektedir.

Borç, köle olmanın başlangıcıdır (Victor Hugo, Sefiller). Godin'e göre; parayı, zamanı harcadığımız gibi boşa harcarsak hepimiz iflas ederiz.

Parası verilemeyecek şeylerin asla satın alınmaması gerekir. Bir yerde borçlanma olayı varsa, orada borcun ödenmesi için ekolojik yaşamı kaybetme konusunda bir baskı vardır. Dünyada barış, doğal kaynakların sömürülmesine değil, bunların korunmasına bağlıdır. Yaşamın (mutlu olmanın) anlamı, daha fazla şeye sahip olmak demek değildir.

Daha azla yaşamaya çalışmak, daha işlevsel (azın çokluğu) ve daha sade bir hayatı tercih etmek demektir. Leonardo Da Vinci'ye göre; sadelik en yüksek gelişmişlik düzeyidir. Eşyalarımızı düzenlemenin en iyi yolu birçoğundan kurtulmak (fazlalıkları ver, kurtul) ve sadeleşmektir (veren el, alan elden üstündür).

Son yıllarda bizim ülkemizde de TV haberlerinde çöp evler konusunda haberleri duymaya başladık. Tüketim seline kapılmış durumdayız. İhtiyacımız olmayan şeylere para harcamayalım. Eşya deposu olan evlerimizdeki eşyalar arasında boğulmayalım. Eşyalarımızı çöpe atmadan önce düşünüp, kullanabildiğimiz kadar uzun süre kullanıp, daha sonra da atık haline gelen eşyalarımızın geri dönüşümünü sağlamaya çalışmalıyız.

2- Acaba küresel iklim değişikliğini durdurmak için minimalizm çare olabilir mi?

Minimalizm, hayatımızdaki gereksiz şeylerden kurtulmamızı (vazgeçmek özgürleştirir) sağlayan şeydir. Minimalizmin özünü sınırlı kaynakları bilinçli olarak kullanmayı tercih etmek oluşturur. Minimalizm, hayatın fazlalıklarını elemenin, esas olana odaklanmanın bir aracıdır. Çevremizde dikkatimizi dağıtan fiziksel şeyleri ortadan kaldırıp iç dünyamıza yönelerek (amaca odaklanma) zihinsel, duygusal, psikolojik ve ruhsal temizlenme sürecine başlayabiliriz. Minimalizm, kafamızdaki ve kalbimizdeki fazla yükü ayıklayabilmemiz için hayatımızdaki fazlalıkları ortadan kaldırmamıza yardımcı olur ^[1,3].

M. Gandhi'ye göre; doğuda meydana gelen tüm çevre bozulmasının sebebi batıdaki tüketim fazlalığından kaynaklanmaktadır. Dünya, bütün insanları besleyecek kadar gıdaya sahiptir ama insanların ihtirasını besleyecek gıdadan yoksundur. Dünya, herkesin ihtiyacına yetecek kadarını sağlar, fakat herkesin hırsına yetecek kadarını değil ^[2].

Günümüzde insanlar her şeyin fiyatını biliyor, hiçbir şeyin değerini bilmeksizin (O. Wilde).

Bir şeyin gerçek maliyeti, onun fiyatının çok ötesindedir ^[1]. Dünyamızda hiçbir kaynak

sınırsız ve sonsuz değildir. Bir ürünü satın aldığımızda, onu üreten tüm sistemi destekliyoruz demektir. Ekolojiyi korumak istiyorsak teknolojiye bazı fedakârlıklar yapmaya hazır olmalıyız. Ekonomi, ancak ekolojinin ilkelerini gözetebilir olursa sürdürülebilir.

Ekonominin temeli enerjidir. İnsanların ve bitkilerin, hayvanların büyümesi ve gelişmesi güneş enerjisine bağlı olduğu gibi, dünyamızın da ekonomik büyümesi enerjiye bağlıdır. Bir ülkenin enerji tüketimi o ülkenin kalkınmışlığının bir göstergesidir. Verimlilik, daha az enerji ile daha çok iş yapabilme gücüdür. En ucuz, en temiz enerji tasarruf edilen enerjidir. Enerji tasarrufu, para tasarrufunu sağlar. Karbon salımlarımızı azaltmak için etkili yol enerji faturamızı kıstırmaktır. Su ve enerji tasarrufu yapalım. Yenilenebilir enerji kaynakları (güneş, rüzgâr vb.) neredeyse sonsuz enerji kaynaklarımızdır.

Enerji hayatın özüdür. Enerji, hareketin ve işin kaynağıdır. Yaşam için madde ve enerji birlikte gereklidir, biri olmazsa biri olmaz. İnsan davranışlarının altında temelde beslenme (enerji) kaygısı bulunmaktadır. Yeterli ve sağlıklı beslenme, üremenin ve uzun yaşamının temelini oluşturmaktadır. Gelişmenin temelinde de yeme-içme, barınma diğer bir ifade ile enerji bulunmaktadır. Eğer gelişmiyorsanız, ölüyorsunuz demektir.

Bir hayvansal kalori üretebilmek için yedi bitkisel kalori kullanmak gerekmektedir (bütün etler ottur). Bir insan sadece biyolojik ihtiyaçlarını karşılamak için günde yaklaşık 2 kilo katı atık meydana getirir. Doğada atık yoktur, her şey taşınır, dönüşür ve yavaş veya hızlı yürüyen bir döngüde yerini almaktadır. Bu Dünya, yaşanacak kadar büyük ve kirletilmeyecek kadar da küçük ve güzeldir!

Minamalistler, yerel işletmeleri destekler. Gıda vb. ihtiyaçlarını yerel halkın (taze) üretimlerinden karşılamayı tercih ederler. Mümkün ise, fosil yakıt tüketen yerine elektrikli vb. araçları kullanalım.

Şunları yapabiliriz;

Alışverişlerimizi olduğumuz yerden yapalım (nakliyeden tasarruf).

Yerel gıdalar yiyelim, mevsimlik tüketelim.

Organik gıdalar, sağlığımız için daha iyidir.

Vücudumuza ne kadar az kimyasal alırsak, o kadar iyidir.

Az tüketelim (enerji tasarrufu), yeniden kullanalım, geri dönüşümlü ambalajları olan ürünleri (cam şişelerde vb.) tercih edelim (sıfır atık).

Kullanılmış kâğıt, şişe ve plastikleri geri dönüşüme gönderebiliriz ^[2].

Daha az enerji tüketen bina-

ların yapımına öncelik verilip teşvik edilmelidir.

Demiryolu ulaşımı desteklenmelidir.

Düşük emisyon salan (melez) otomobiller (elektrikli veya hidrojen ile çalışan), teşvik edilmelidir.

Şehir içi ulaşımında bisiklet yolları yapılarak, sağlık açısından da yararlı olan bisiklet kullanımını özendirilmelidir. Mümkün ise eviniz, işyerinize yakın olsun.

3- Sonuç;

Doğayı korumak insanı yaşatmaktadır. Uzayda üzerinde hayat olan tek gezegen Dünyamızdır ve biz onun değerini bilmeliyiz. Dünya organizmadır. Jean Lambert'e göre; İnsanın gerçek zenginliği, gezegenin sağlığında yatmaktadır; gezegen ölürse hepimiz ölürüz. Küresel sorunlar, küresel işbirliği olmadan çözülemez. Küresel iklim değişimi aynı zamanda tüm insanlığın ortak ahlaki bir problemidir.

Günümüzde çevre bilinci, sağlıklı bir çevrede yaşama-

yı, temel insan haklarından biri olarak kabul etmektedir. Her insan eşittir ve herkesin kaynaklar üzerinde eşit hakka sahip olması gerekir (İnsan Hakları Evrensel Beyanname-si). Atmosfer zenginlerin mülkü değildir, olmamalıdır. Ortak mülkümüz olan atmosferi dürüst bir şekilde kullanmalıyız. Gezegenimizin temelinde **Adalet** olmalıdır.

Eğitim, bireyin farklılaşmasının bir aracıdır. Çevre eğitimi yalnız bilgi vermek ve sorumluluk hissi oluşturmakla kalmamalı, insan davranışını da etkilemelidir. Büyüklük, çevremizdeki dünyayı olumlu yönde etkileme gücümüzle (tutku / değer katma) ölçülür.

Herkes Dünyayı değiştirmeyi düşünüyor, ama hiç kimse kendini değiştirmeyi düşünmüyor (Leo Tolstoy).

Minimalistler, anlamlı bir hayat yaşamının en iyi yolunun (vizyon), kısa vadeli eylemlerin (örneğin; karbon ayak izimizi küçültmek) uzun vadeli değerler ile uyumlu hale getirmek olduğuna inanırlar. Hayatta, hepimiz hata yaparız, yanlış kararlar alabiliriz. Mükemmel

olmak imkânsızdır. Önemli olan bunların bilincine varabilmek ve yanlıştan dönebilmektir.

Yaşamsal bir yol ayrımındayız. İnsan ne ekerse (atmosfere ne kadar fazla CO₂ emisyonu salarsa), onu (küresel ısınma, iklim değişikliği) biçecek... Başta hayat tarzımızı değiştirmeye, şahsi konforlarımızdan vazgeçmeye razı olmak gereklidir. Buna hazır mıyız?

Kaynakça:

Millburn J. F., Nicodemus, R.2022: İnsanları Sev, Eşyaları Kullan

(Çeviren: Hülya Key), ISBN:978-625-8089-33-2, 335 sf, İki A Yay, İstanbul.

Çelik, N., 2013: Doğal Hayata Dair 5000 Özlü Söz, ISBN: 978-605-87248-5-3, 178 sf.

Millburn, J. F., Nicodemus, R.2021: Minimalizm (anlamlı bir yaşam),

(Çeviren: Hülya Key), ISBN:978-605-2162-17-0, 129 sf, Eksik Parça Yy, İstanbul.

GELENEKSEL ORMAN TEKNİKERLERİ BULUŞMASI BU YIL ÇEŞME'DE GERÇEKLEŞTİ

Kemal KAYA, Orman Teknikerleri Derneği Başkanı

Bu yıl on yedincisi gerçekleşen Orman Teknikerlerinin geleneksel buluşması 20-23 Eylül tarihleri arasında Çeşme Pırl Otelde yapıldı. 130 kişinin katıldığı buluşmamızda ilk gün Sakız Adasına, ikinci gün de İzmir-Urla'ya gezi düzenlendi. Bu gezilerde Sakız Adasındaki sakız ağaçları ve tarihi geçmiş olan kale köyler ile Urla'da şarap fabrikası ve zeytinyağı müzesi gezilmiştir.

23 Eylül 2024 akşamı ise gala gecesi düzenlenmiştir. Gala gecemizde Ramazan GİBİYELİ mahalli kıyafetlerle zeybek

oyunları oynamış, Ali GENEK Ağabeyimiz ise mahalli şive ile sunuculuğumuzu yaparak, çok eğlenceli sıcak bir akşam geçirmemizi sağlamışlardır.

1966-1972 yılları arasında Düzce Orman Tekniker Okulu Müdür Yardımcılığı ve Beden Eğitimi Öğretmenliği yapan, aynı zamanda Düzcespor'un kalecisi olan ve şimdi Amerika'da yaşayan Çetin ERDEM hocamız, bizi hiçbir zaman yalnız bırakmayan, her zaman yanımızda olan milletvekili-miz Nevzat CEYLAN ve yine Amerika'da ikamet eden Okan

BAYER arkadaşımız da bizlerle beraber olmuş, buluşmamıza şeref vermişlerdir. Orman teknikerlerinin eğitiminde ve gelişmesinde önemli rolü olan Çetin ERDEM Hocamıza, mini anı albümü ve Orman Teknikerleri Kitabı gala gecesinde kendisine takdim edilmiştir.

Gala gecesi sonunda, bir sonraki Orman Teknikerleri toplantısının Ayvalık'ta gerçekleşmesi ile ilgili olarak ilke karar alındı. Sağlık ve esenlik dilekleriyle tekrar buluşmak üzere vedalaştık...

Vefat Eden Üyelerimiz

MÜMİN KOCATÜRK
KOŞUKAVAK – 1934
İ.Ü. Orman Fak. – 1962
İZMİR, 26.09.2024

SELAMİ ATAŞ
ÇORUM – 1940
Düzce Orman Tekniker
Okulu – 1958
ANKARA, 22.09.2024

ABDÜLKADİR KARABİBER
ÇAKRAK – 1941
İ.Ü. Orman Fak. – 1967
GİRESUN, 28.09.2024

OSMAN NEŞAT AKAY
ŞANLIURFA – 1944
İ.Ü. Orman Fak. – 1970
ANKARA, 04.11.2024

Sonsuzluğa uğurladığımız üyelerimize Tanrı'dan rahmet, yakınlarına ve meslek kamuoyumuza başsağlığı dileriz.

BİZ KİMİZ?*

Be hey gafil bizi çok iyi tanı
Vatan uğruna veririz canı
Sevdamız doğadır koruruz onu
Halkımızın hizmetkârıyız
Evet biz orman teknikerleriyiz

Meftunuz biz bu güzel vatana
Ülkümüz, sevdamız insandan yana
İlan ediyoruz bütün cihana
Cumhuriyet'in bekçileriyiz
Evet biz orman teknikerleriyiz

Hırsıza soysuza aman vermedik
Haram sofrasında lokma yemedik
Tarih huzurunda başımız hep dik
Zalimin zulmüne boyun eğmeyiz
Evet biz orman teknikerleriyiz

Kavgamız mazlum yoksuldan yana
İncitmedik dokunmadık bir cana
Mesaj veriyoruz bütün cihana
Mustafa Kemal'in askerleriyiz
Evet biz orman teknikerleriyiz

Kibirlik bilmeyiz fedakâr olduk
İlim deryasında boşaldık dolduk
İnsanlık uğruna divana geldik
Taptuk'uz, Yunus'uz, Mevlana'yız biz
Evet biz orman teknikerleriyiz

Sana derim Seyhani, gel hele beri
Her ferdimiz ülkemizin cevheri
Kişinin aynasıdır eseri
Kaybolan bir devrin efsaneyiz
Evet biz orman teknikerleriyiz

Kamil SEYHAN**

* K, Seyhan., 2024. Çetin Erdem Hatırasına Mini Anı Albümü. Ankara, s:9.

** 1950 yılında Kızılca'da doğan Kamil SEYHAN, 1972 yılında Trabzon Orman Teknikerlik Okulu, 1980 yılında Hacettepe Üniversitesi Meslek Yüksek Okulundan mezun oldu. 1975-1996 yılları arasında yurdun çeşitli yörelerinde orman bölge şefliği ve milli park şefliği yaptı. Son olarak Olimpos Beydağları Milli Park Şefliğinden emekli oldu. Emekli olduktan sonra yurt içinde ve dışında kurumsal olarak faaliyet gösteren firmaların, bahçe düzenleme ve uygulamalarını yaptı. 1987 Uluslararası CIC Takdir Belgesi, 1991 Uluslararası Çevre Ödülü, 1991 FAO Teşekkür Belgesi gibi ulusal ve uluslararası alanda ödül ve plaketter aldı. Orman Teknikerleri Dergisi'nin 53 no'lu sayısının tamamı, eserleri ve bilimsel çalışmalarına ayrıldı. Öğrencilik yıllarında itibaren yazdığı şiirler dergilerde yer aldı.

TOD - Türkiye Ormancılar Derneği

Cumhuriyet Mah. Tuna Cad. No:5/8
06420 Kızılay / Çankaya / Ankara
T. 0.312 433 84 13 **F.** 0 312 433 26 64

www.ormancilarderneği.org

Tod Ormancılar Drnği

@ormancilarderne

turkiyeormancilarderneği

Üyelik Aidatları İçin

Türkiye Ormancılar Derneği
Ziraat Bankası - Yenişehir Şubesi
Şube Kodu 471

IBAN TR25 0001 0004 7139 7751 3950 02 (TL)

Hesaplarımıza yaptığımız
üyelik aidatı ve diğer ödemeleriniz için
Türkiye'nin tüm Ziraat Bankası
şubelerinden kesinlikle
herhangi bir masraf alınmayacaktır.

Derneğimizin yıllık üyelik aidatı 60 TL'dir